

๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์

๓๐

ประเทศไทย THAILAND
1 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
2 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
3 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
4 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
5 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
6 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
7 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
8 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

ประเทศไทย THAILAND
9 บาท BAHT
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
RATTANAKOSIN BICENTENNIAL 1982
POSTAGE

สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
พ.ศ.๒๕๒๕

รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ รักแผ่นดิน
ร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200ปี

เย็นศิระเพราะพระบริบาล

สองร้อยปี ลุกาล ล่วงผ่านไป
แม้เหตุการณ์ เกิดขึ้นบ้าง ต่างต่างมี
ด้วยเดชะ พระบารมี ที่คุ้มเกศ
มีตัวอย่าง ข้างข้างเรา เขาลำเค็ญ
พระพุทธ–ยอดฟ้า มหาราช
จักรีวงศ์ คงมั่น สนั่นไป
สถาบัน กษัตริย์ใด ไหนเทียมเท่า
วิริยะ อุตสาหะ พระปรีชา
ด้วยกุศล ดลให้ เป็นไทยราษฎร์
ถือกำเนิด เกิดเป็นไทย ใต้ใบบุญ
เกิดชาติใด ขอเป็นไทย ไปทุกชาติ
เย็นศิระ เพราะพระ บริบาล
ขอวอนสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ มหิทธิเดช
พระเสื้อเมือง ทรงเมือง กระเดื่องครัน
ทั้งองค์พระ สยาม เทวาธิราช
จักรีวงศ์ ยืนยงอยู่ คู่ชาติไทย

ประชาไทย ร่มเย็น เป็นสุขี
แต่ยังดี มีเหตุมั่ง ยังร่มเย็น
ทุกคามเขต สบสุข พ้นทุกข์เข็ญ
เพียงได้เห็น ก็สลด รันทดใจ
ทรงเปรื่องปราชญ์ ตั้งกรุง รุ่งเจ่มใส
ทั่วแดนไกล แซ่ซร้อง ก้องโลกา
เทียบไทยเรา แสนลำบาก ยากจัดหา
ตลอดมา ทุกพระองค์ ทรงการุณย์
บุญแต่ชาติ ก่อนคง ส่งเกื้อหนุน
เพราะพระคุณ ธ รักษา พาสำราญ
ขอรองบาท ทุกชาติไป ได้สุขศานติ์
ขอบันดาลธ ประสงค์ จงสฤษฏ์พลัน
องค์อินทร์พรหม อุดมเวทย์–
ทุกเขตขัณฑ์
ปวงเทวัญ ชั้นดุสิต เรืองฤทธิไกร
โปรดคุ้มชาติ ศาสน์กษัตริย์ จรัสใส
ศูนย์รวมใจ ได้ยึดมั่น นิรันดร์เทอญ.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า นางสุชาดา อรรถวิจิตรจรรยารักษ์
ร.ต.เจษฎา อรรถวิจิตรจรรยารักษ์
น.ส.สิริวงษ์ อรรถวิจิตรจรรยารักษ์

นายสุรพล ขวัญวัชรพันธ์ (ร้อยกรอง)

โรงเรียน จันทนา สถาบันการศึกษาตัดผม

CHANDHANA INSTITUTE OF HAIRDRESSING

โดยอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ แห่งประเทศไทย

47/3–7 ศูนย์การค้าเฉลิมโลก ถนนราชดำริประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร โทร. 2512357

47/3-7 CHALERMLOKE CENTRE RAJADAMRI RD. PRATRNAM, BANGKOK, THAILAND. TEL 2512357

เรียนตัดผมให้ได้หลักวิชาดี ต้องเรียนที่ **จันทนา**

แชมพู **ซันซิล**
ตราหนุ่มสาวเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี

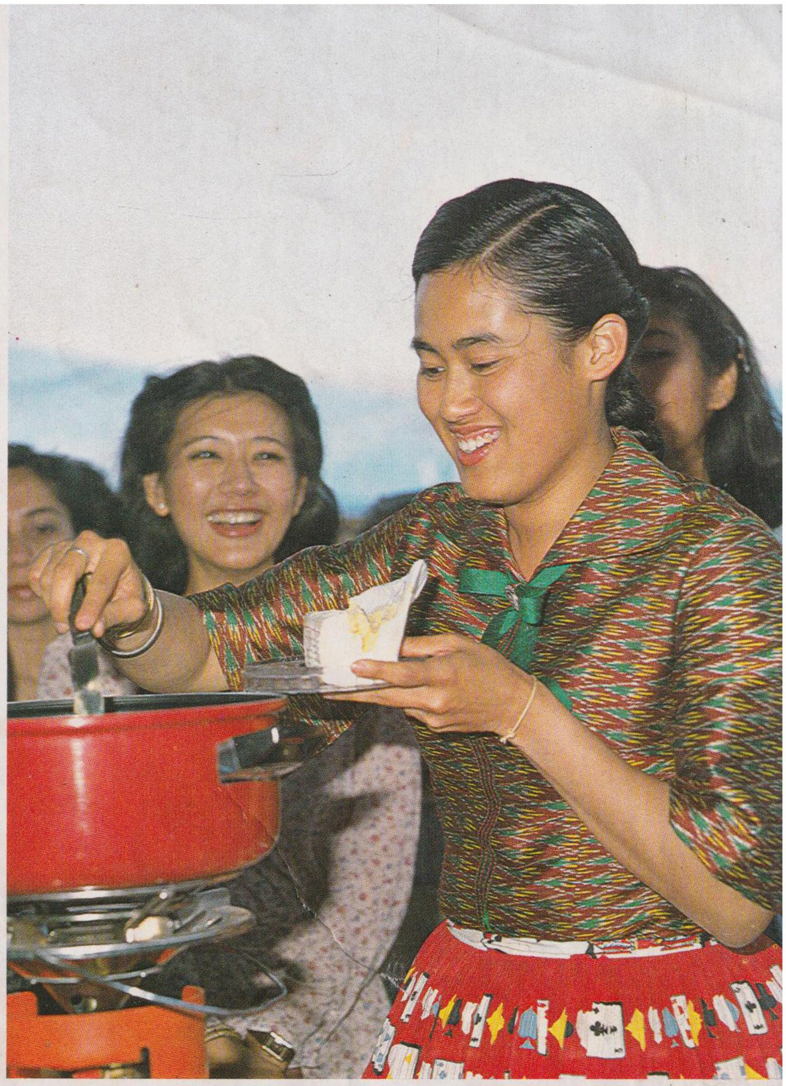

Christian
Dior
LUNETTES

สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี
พ.ศ.๒๕๒๕

รักชาติ ศาสน์กษัตริย์ รักแผ่นดิน
ร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

คำนำ

ร.ศ.200 หรือ พ.ศ. 2525 "กรุงรัตนโกสินทร์" มีอายุครบ 200 ปีพอดี และเป็นที่รู้จักกันในนามของ "กรุงเทพมหานคร" ทั้งสองชื่อนี้ล้วนเป็นชื่อย่อมาจากชื่อเต็มเดียวกันดังนี้

"กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยพิษณุกรรมประสิทธิ์"

ในชั่วชีวิตของแต่ละคน เหตุการณ์อันน่าจดจำย่อมแตกต่างกันออกไป โอกาสเช่นการเฉลิมฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีนี้คงมีแต่คนรุ่นเราเท่านั้นที่จำกันได้แม่นยำ ส่วนรุ่นลูกหลานอาจจำได้แต่เพียงเลือนราง กว่าจะรอให้ครบอีก 50 หรือ 100 ปีข้างหน้า เหตุการณ์วันนี้ก็กลายเป็นเพียงอดีต เพื่อให้ความทรงจำในการเฉลิมฉลอง 200 ปีกรุงรัตนโกสินทร์นี้เป็นไปอย่างสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ผู้จัดทำจึงได้รวบรวมและประมวลเรื่องราว รูปภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์และประเพณีตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์มาจนถึงปัจจุบัน ในวโรกาสเดียวกันนี้ก็ถือเป็น 200 ปีของพระบรมราชวงศ์จักรีเช่นกัน เรื่อง "200 ปี มหาจักรีบรมราชวงศ์" ซึ่งเรียบเรียงไว้ให้อ่านเข้าใจโดยง่ายและสนุกสนานเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์การครองราชย์ การปกครองบ้านเมือง รวมทั้งเรื่องของพระราชินี และพระสนมเอกในทุกรัชกาลได้ถูกนำมาเสนอไว้โดยพร้อมเพรียงกันอย่างละเอียดละออ หวังว่าหนังสือ "200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์" เล่มนี้คงได้รับเลือกไว้เป็นที่ระลึกและเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำที่ประทับใจในการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปีของท่านผู้อ่านและอนุชนรุ่นลูกหลานต่อไปอีกชั่วกาลนาน

รัตนาภรณ์ เกษมอมรลักษณ์
ผู้จัดทำ

เฉลิมฉลองสองร้อยปีบุรีแก้ว
นามเพริศแพร้วรัตนโกสินทร์ถิ่นสวรรค์
ไทยทั้งมวลล้วนระลึกคุณอนันต์
อภิวันท์นพกษัตริย์พระฉัตรเมือง

ประณมกรประณตองค์พระทรงฤทธิ์
ธ ประสิทธิ์ศักดิ์สยามนามฟูเฟื่อง
เชิดชูศาสน์ประกาศธรรมนำรุ่งเรือง
สร้างบ้านเมืองเรืองหล้ามาแต่บรรพ์

ราษฎร์ประสบภัยหลายคราพาทุกข์โศก
ธ ชูโชคเชิดไทยเสกชัยสรรค์
นำปวงชนพ้นยุคทุกข์โรมรัน
เสริมสุขสันติประชาพาร่มเย็น

จึงเป็นชาติพัฒนามาลำดับ
พุทธศาสน์วัฒนธรรมนำรัฐเด่น
ศิลปกรรมงามล้ำย้ำกฎเกณฑ์
สมดั่งเป็นเทพนครอมรนาม

จนบรรจบสองร้อยปีบุรีแก้ว
เกริกเกียรติไทยก้องหล้าสง่างาม
ผดุงนามไทยมั่นนิรันดร์เอย

นางสาว ทัศนัย ศรีรัตนา
ผู้ร้อยกรอง

ที่ปรึกษา คุณหญิงสุเนตร พงษ์โสภณ คุณสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์

ผู้จัดทำ รัตนาภรณ์ เกษมอมรลักษณ์ **ผู้ดำเนินงาน** สุพจน์ เกษมอมรลักษณ์

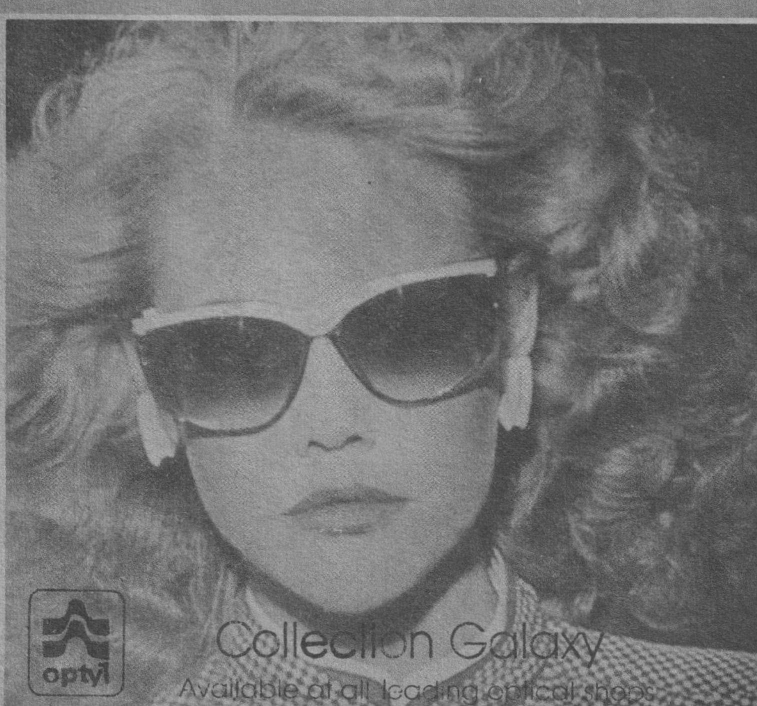
แยกสี กวงฮวดเส็ง โทร. 2330741 **พิมพ์ที่** สำนักพิมพ์บางกอกสาส์น จัดจำหน่ายทั่วประเทศและกทม.

โดย สำนักพิมพ์บางกอกสาส์น 966/10 ซอยพญานาค อุรุพงษ์ กท.4 โทร. 2814541 – 2819102

Christian Dior '82

ศักดิ์ศรีแห่งวงสังคมชั้นสูง

แว่นตาคริสเตียน ดิออร์ ผู้นำแฟชั่นแว่นตาแห่งโลก ผู้บุกเบิกแฟชั่นแว่นตา ด้วยคุณภาพและความนำสมัย คุณสมบัติพิเศษที่ไม่มีในแว่นตาอื่น ซึ่งสามารถรักษาความเงางามและคุณภาพของสีได้ตลอดอายุของแว่นตา

นั่นคือวัสดุ **"ออปทิล"** ที่ใช้ทำกรอบแว่น สรรสร้างเพื่อคุณโดยเฉพาะ เวลาซื้อโปรดสังเกตุเครื่องหมาย **CD** บนขาแว่นทุกอัน

บริษัท ห้างแว่นตา ฮอลลีวู้ด จำกัด

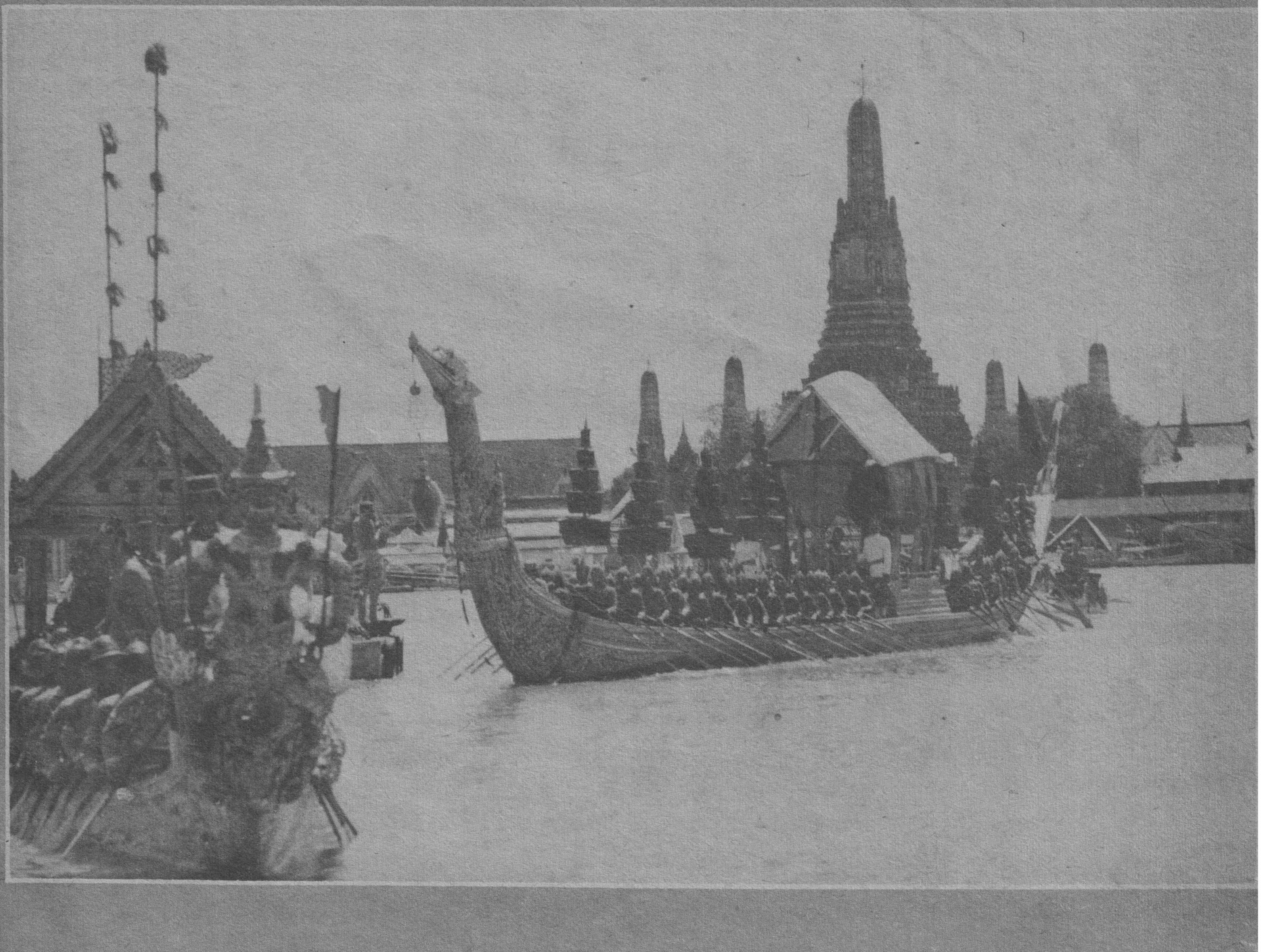
HOLLYWOOD OPTICAL CO.,LTD.

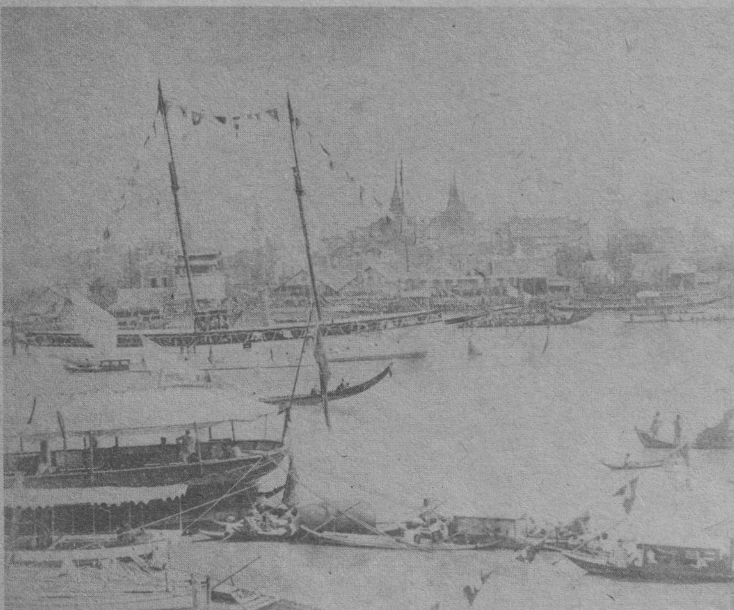
501/6–7 ถนนเพชรบุรี ราชเทวี กรุงเทพฯ

โทร. 2516032–7, 2517164

กระบวน พยุหยาตราชลมารค พระราชพิธีเสด็จทางน้ำ ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

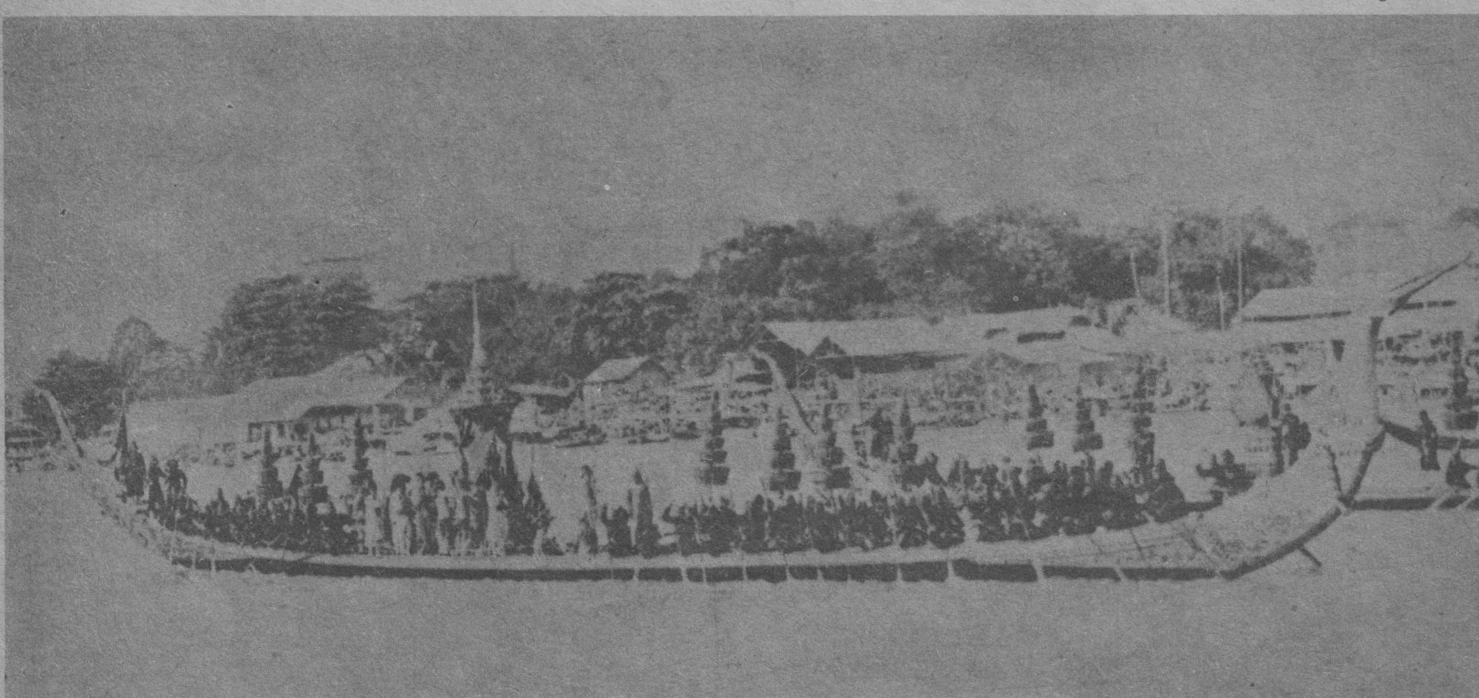
โดย วาสนา กุลประสูตร

ร่วมแปดสิบลำไปรับพระราชสาส์นของพระเจ้ากรุงฝรั่งเศสพร้อมคณะเอกอัครราชทูตริ้วขบวนแห่แหนเข้าสู่พระนครทางชลมารคครั้งกระโน้นยิ่งใหญ่สง่างามเพียงไหนท่านลาลูแบร์ได้บันทึกภาพอันประทับใจครั้งนั้นว่า

"ข้าพเจ้าสารภาพว่า เมื่อคณะเอกอัครราชทูตพิเศษแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (กรุงฝรั่งเศส) เคลื่อนเข้าสู่ลำแม่น้ำ (เจ้าพระยา) นั้น ความสง่างามของริ้วขบวนแห่แหนทำให้ข้าพเจ้าได้รับความประหลาดใจอย่างไม่นึกฝันเป็นอันมาก ตัวลำแม่น้ำเองก็กว้างพอดู ถึงแม้จะคดเคี้ยวก็มีร่องกลางน้ำใหญ่พอที่เรือจะผ่านเข้าไปได้โดยสะดวก และทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำนั้นก็มีสวนต้นผลไม้เขียวชอุ่มติดต่อกันไปไม่ขาดระยะ น่าจะเป็นเวทีละครอันงามยิ่งของโลกสำหรับประกอบงานเฉลิมฉลองได้อย่างโก้และภูมิฐานนัก และความภูมิฐานใด ๆ ก็ไม่สะดุดเด่นเท่าการที่มีผู้คนเป็นอันมากทอดตัวเข้ามาเพื่อบำรุงบำเรอตัวท่าน มีผู้คนเกือบ 3,000 คน ในเรือยาว 70 หรือ 80 ลำ มาร่วมขบวนแห่แหนคณะเอกอัครราชทูตพิเศษ ลอยลำขนาบไปเป็นสองแถวให้เรือของคณะเอกอัครราชทูตพิเศษอยู่ตรงกลาง

ทุกลำคึกคักเคลื่อนไหวไม่หยุดยั้ง จักษุประสาทนั้นจ้องมองอยู่กับสิ่งเพลิดเพลินเจริญตานานาประการ และจำนวนลำเรือที่มาร่วมขบวนแห่แหนกับความงามของน่านน้ำ หากโสตรประสาทนั้นได้รับความสำราญจากเสียงกึกก้องแต่ไพเราะ ด้วยเสียงเห่, เสียงโห่และเสียงกระจับปี่สีซอ สิ่งเหล่านี้ไม่เหลือรอยให้คาดคิดว่าโดยธรรมดาแล้วน่านน้ำนี้ก็มีแต่ความเงียบสงบอยู่เป็นนิจ ในยามราตรีก็งามไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะเรือยาวแต่ละลำก็จุดประทีปโคมไฟของตนขึ้นและมีศัพท์สำเนียงอันแสนเสนาะแว่ววิเวกมาในราตรีกาล"

เมื่อลาลูแบร์เข้ามาสู่พระนครหลวงแล้ว ก็ได้เห็นว่า ในประเทศสยามนี้ผู้คนสัญจรไปมาทางน้ำมากกว่าทางบก ท่านได้เห็นว่าพระเจ้ากรุงสยามนั้นทรงมีเรือยาวพระที่นั่งต้นอันงดงามน่าพิศวง เป็นเรือที่ขุดจากซุงท่อนเดียวที่บางลำมีความยาวตั้งแต่ 16 วา - 20 วา ในเรือยาวลำหนึ่ง มีฝีพาย

ประเทศสยามนั้น ได้นามสมญาว่าเป็น "เวนิสตะวันออก" มาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งในกาลครั้งนั้น บ้านเมืองของเรายังเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลองที่ใช้เป็นทางสัญจรหลัก ไม่ต้องสงสัยที่พาหนะที่ใช้สัญจรไปมาในสมัยนั้นต้องเป็นเรือและแพอย่างไม่มีปัญหา เป็นพาหนะที่เกือบทุกครัวเรือนมีใช้เหมือนเช่นผู้คนในปัจจุบันนี้มีรถยนต์ ซึ่งจะสวยงามหรือมีสมรรถภาพดีเลวเพียงไหนก็ขึ้นอยู่กับฐานะและยศชั้นของผู้ใช้เป็นธรรมดา

เมื่อ 375 ปีที่ผ่านมานั้น ท่านเอกอัครราชทูตพิเศษผู้มีอำนาจเต็มแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงฝรั่งเศส มร.เดอะ ลาลูแบร์ ได้อัญเชิญพระราชสาส์นของพระเจ้ากรุงฝรั่งเศสมาสู่ราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมัยกรุงศรีอยุธยาของเรากำลังเต็มไปด้วยความโอ่อ่ารุ่งเรืองภาพกรุงสยามที่ มร.เดอะลาลูแบร์ได้ประจักษ์นั้น ตื่นตาตื่นใจยิ่งนักเริ่มตั้งแต่ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้พระราชทานกระบวนเรือหลวง

ตั้งแต่ 100-120 คน นั่งขัดสมาธิเรียงคู่กันไปบนแผ่นกระดานถ้าเป็นขุนนางชั้นผู้น้อย ก็มีเรือขนาดสั้นกว่าและมีฝีพายน้อยกว่า โดยมีประมาณ 16-20 คน สำหรับเรือพระที่นั่งต้นนั้น ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องงดงามอลังการ์อย่างที่สุด หลังคาเครื่องยอดปิดทองทั่ว แม้แต่พายก็ปิดทอง หลังคาเครื่องยอดนี้มีเสารับ และประดับด้วยลวดลายจำหลักเป็นลายกระจังอย่างวิจิตร หลังคาเครื่องยอดบางหลังมีกันสาดบังแดด เรือพระที่นั่งต้นลำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนั้น มีกรมการหรือเจ้าพนักงาน 4 นาย เป็นผู้บังคับฝีพายทั้งลำ อยู่ข้างหน้าสองคน ข้างหลังสองคน พวกฝีพายนั้นมักจะร้องเพลงหรือออกเสียงให้จังหวะเพื่อที่จะได้พายพร้อม ๆ กันแล้วก็จ้วงพายเป็นจังหวะด้วยอาการเคลื่อนไหวแขนและไหล่อย่างแข็งขัน ดูง่าย ๆ แต่ก็สง่างามมากท่านลาลูแบร์ตั้งข้อสังเกตว่าตอนหัวเรือและท้ายเรือจะเชิดสูงมากรูปร่างเหมือนคอและหางนาคราช หรือปลาขนาดมหึมาชนิดใดชนิดหนึ่งและใบพายทั้งสองกราบก็ดูคล้ายปีกหรือครีบ ส่วนหางเสือนั้นเป็นพายขนาดยาว มิได้ขันติดอยู่กับเรือ และผู้ถือท้ายดูเหมือนจะไม่มีอิริยาบถอื่นนอกจากกดพายดิ่งตรงลงในน้ำแนบกับกราบเรือทางขวาบ้างทางซ้ายบ้าง

"โดยที่ยานพาหนะชนิดนี้มีลำเรียวสมส่วนที่จะแหวกน้ำไปได้ถนัด และฝีพายมีมากมูลจึงเหลือที่จะคาดได้ว่าเรือยาวนี้แล่นได้รวดเร็วเพียงไร แม้จะต้องทวนกระแสน้ำก็ตาม และช่างน่าทัศนาเสียนี่กระไร เมื่อได้เห็นหมู่เรือยาวแล่นไปพร้อมกันอย่างมีระเบียบ"

ลาลูแบร์ได้บันทึกไว้ในจดหมายเหตุของท่านไว้ดังนั้น และในช่วงที่ท่านได้เดินทางมาสู่ประเทศสยามนั้น ท่านมีบุญวาสนาได้ชมพระราชพิธีทางชลมารคตามโบราณราชประเพณีแห่งราชสำนัก ท่านกล่าวว่า

"เป็นพระราชพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์และโอ่อ่าสง่างามไม่น้อยกว่ากันเพื่อวิงวอนพระแม่คงคา (ซึ่งท่วมแผ่นดินอยู่) ให้ไหลคืนลงสู่ท้องน้ำ ในยามได้ฤดูกาลเพาะปลูก แม้เมื่อลมพัดหวนไปสู่ทิศเหนือเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่าลมฟ้าอากาศดีหวนกลับมาอีกแล้ว"

นั่นคือภาพแห่งการสัญจรทางน้ำและพระราชพิธีอันใหญ่โตโอ่อ่าศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งสมพระเกียรติยศแห่งพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา มหานคร

ที่กำลังเลื่องลือขจรขจายว่าสวยงามด้วยวัดวาอารามและองค์ปราสาทราชวังอันวิจิตรอลังการ์

พระราชพิธีพยุหยาตราชลมารค ยังคงสืบเนื่องเรื่อยมา ตราบจน "อยุธยายศล่มแล้วลอยสวรรค์ ลงฤๅ" ทุกสิ่งทุกอย่างก็พลอยมอดไหม้แหลกมลายลงพร้อมกับชีวิตและเลือดเนื้อของคนไทย สิบห้าวงผ่านไป อิสรภาพของชาติไทยได้รับการกอบกู้สถาปนาขึ้นมาด้วยฝีมือและความสามารถของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และขุนพลผู้แกล้วกล้า และทรงก่อตั้งราชธานีขึ้นใหม่ที่กรุงธนบุรีในยุคของพระองค์ท่านเต็มไปด้วยการศึกสงครามและการกอบกู้ขวัญของอาณาประชาราช การบูรณะสร้างเสริมบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ทรงแทบไม่มีโอกาสจะทำ จวบจนพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้เสด็จเสวยราชย์เมื่อ พ.ศ. 23325 และได้ทรงย้ายราชธานีมายังพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา คือ "กรุงเทพฯ" ในปัจจุบัน บ้านเมืองเริ่มกลับเข้าสู่ความสงบสุข การสงครามค่อย ๆ ห่างหายไปพระองค์ท่านจึงได้เริ่มต้นทำนุบำรุงบ้านเมืองที่ย่อยยับไปในการสงครามครั้งกรุงเก่าให้พลิกฟื้นขึ้นมาสู่ความรุ่งโรจน์รุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง

ในสิ่งที่ได้ทรงฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ มีเรื่อง "แบบแผนประเพณีสำหรับบ้านเมือง" รวมอยู่ด้วย โดยโปรดให้เสาะหาตำราที่แพร่งพลัดกระจัดกระจายไปตามที่ต่าง ๆ มารวมกัน แล้วทรงเลือกสรรข้าราชการเก่า ๆ ที่มีความรู้ในโบราณราชประเพณีมาประชุมตรวจชำระกัน จากนั้นได้ทรงตรวจแก้ไขด้วยพระองค์เองเป็นที่สุด แล้วโปรดให้คัดไว้เป็นหลักประเพณีสำหรับใช้ในราชการบ้านเมืองต่อไป

แบบแผนประเพณีที่ชำระขึ้นใหม่นั้น ยึดแนวทางที่เคยปฏิบัติมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะธรรมเนียมในราชสำนักว่าด้วยกระบวนเสด็จพระราชดำเนินอย่าง "มิได้ประทับแรม" ซึ่งหมายความว่าเสด็จประพาส

และกลับพระราชวังภายในวันเดียวกัน ซึ่งการจัดกระบวนเสด็จนี้นั้น จัดได้ตามลักษณะของราชพาหนะที่ทรงใช้ คือ

กระบวนเสด็จทางชลมารค (ไปทางน้ำ)

กระบวนเสด็จทางสถลมารค (ไปทางบก)

ในกระบวนเสด็จทางสถลมารคนั้น ยังแยกประเภทในการจัดตามโอกาสและความเหมาะสมอีกว่า ถ้าเป็นการเสด็จทางสถลมารคไปยังจุดหมายปลายทางระยะสั้น ก็จะใช้ "กระบวนราบ" (เดินเท้า) ถ้าเสด็จทางไกลเป็นเรื่องด่วนก็จะใช้ "กระบวนม้า" หากเสด็จทางบกในระยะไกลมาก ต้องประทับแรมกลางทางก็จะทรงใช้ "กระบวนช้าง"

อย่างไรก็ตาม ถ้าการเสด็จพระราชดำเนินนั้นเป็นพระราชพิธีประจำ เช่นการเสด็จพระราชทานกฐินประจำปี เป็นพระราชพิธีหลวงที่โอ่อ่าสง่างาม ใช้เวลาในการตระเตรียมนานมักจะใช้ "กระบวนเสด็จทางชลมารค" ซึ่งเรียกกันในภาษาราชการว่า "กระบวนพยุหยาตราชลมารค"

การจัดกระบวนพยุหยาตราชลมารค ถ้าจัดเต็มพิธีการตามแบบแผนแล้ว จะต้องใช้ผู้คนและเรือเป็นจำนวนมาก ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น โปรดเกล้าให้จัดกระบวนพยุหยาตราเพชรพวง ซึ่งต้องใช้คนถึง 10,000 คน เป็นเรื่องใหญ่โตมากที่จะจัดได้บ่อย ๆ ทำให้เกิดกระบวนพยุหยาตราชลมารคอย่าง "น้อย" หรืออย่าง "ย่อ" โดยลดจำนวนคนและเรือลงตามพระราชอัธยาศัย นับว่าสะดวกแก่การจัดมากขึ้นในกาลต่อ ๆ มา

โบราณราชประเพณีอันสง่างามนี้ได้ระงับไปเมื่อ พ.ศ. 2475 นี้เอง สายน้ำลำคลองเริ่มหายไปจากสายตา ในขณะที่มีถนนและรถยนต์ขึ้นมาแทนที่ คนไทยเกือบจะไม่รู้จักว่าชาติของตนเองนั้น เคยมีราชพิธีอันโอ่อ่าสง่างามและนับว่าเป็นพระราชพิธีทางน้ำที่จะว่าไปแล้วไม่มีที่ไหนจะงดงามเท่ากับพระราชพิธีพยุหยาตราชลมารค ในแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งกรุงสยามเลย

น่าขอบคุณรัฐบาลสมัยนั้นที่ได้รื้อฟื้นประเพณีนี้ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งเมื่องานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ โดยเรียกเป็นพิธีพิเศษว่า "กระบวนพุทธพยุหยาตราทางชลมารค" ภายหลังจากการซ่อมแซมเรือหลวงโบราณต่าง ๆ ที่เหลือรอดจากการถูกลูกระเบิดครั้งสงครามมหาเอเชียบูรพา

และต่อมาอีกสองปี คือ พ.ศ. 2502 พสกนิกรไทยทั้งปวงก็ได้ชื่นชมพระราชพิธีนี้อย่างเต็มสายตาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จทอดผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวรารามในปีนั้น ภาพอันงดงามของกระบวนเรือจากพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรนั้น มิใช่แต่จะล่องลอยลาศเลื่อนอยู่เพียงจินตนาการเท่านั้นแล้ว พสกนิกรทั้งปวงก็ได้ประจักษ์ว่า

"สุวรรณหงส์ทรงพู่ห้อย งามชดาช้อยลอยหลังสินธุ์
เพียงหงส์ทรงพรหมินทร์ ลินลาศเลื่อนเตือนตาชม...."

ภาพอันสวยงามที่เคยอยู่ในจินตนาการนั้น ได้ประจักษ์เป็นจริงเป็นจังอยู่ในลำน้ำเจ้าพระยาในปีนั้น และต่อ ๆ มาอีกทุกปีหลังจากนั้น มายกเว้น

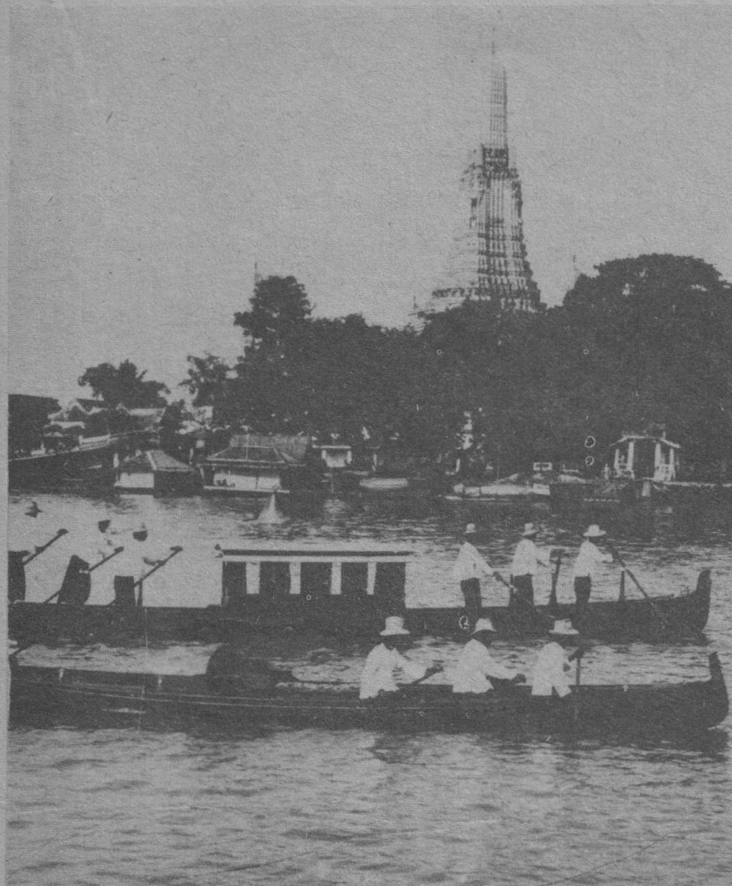
ปีที่เสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครทางสถลมารค คราวเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 3 รอบ เมื่อปี 2506 และคราวเสด็จพระราชดำเนินต่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2509 เท่านั้น จากนั้นได้มีพระราชพิธีนี้อีกครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2510 แล้วก็ให้มีอันสงบระงับไปอีกครั้งหนึ่งด้วยเหตุจำเป็นหลายประการ

มาบัดนี้ที่วันเวลามาบรรจบครบรอบ 200 ปีแห่งการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินสยามได้ยั่งยืนเป็นปึกแผ่นภายใต้พระราชวงศ์จักรีมาเป็นเวลายาวนานถึง 2 ศตวรรษแล้ว นั่นคือสิ่งที่ควรแก่การปิติยินดีมิใช่หรือที่ลูกไทยหลานไทย ได้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขบนแผ่นดินที่เต็มไปด้วยอู่ข้าวอู่น้ำเป็นเวลายาวนานมาแล้วถึง 2 ศตวรรษ รัฐบาลจึงถือเป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่ที่จะเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ในขวบปีเต็มไปด้วยความหวังแห่งความรุ่งโรจน์และรุ่งเรืองของลูกไทยหลานไทยในศตวรรษที่กำลังก้าวมาถึง

การเฉลิมฉลองอันยิ่งใหญ่อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ได้จัดขึ้นตลอดปี 2525 และในพิธีฉลองกรุงทั้งหมดนั้น ได้มีพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราชลมารค รวมอยู่ด้วย โดยจะจัดขึ้นในวันที่ 5 เมษายน 2525 เริ่มต้นตั้งแต่เวลา 8.00 น. กระบวนเสด็จจะเคลื่อนออกจากท่าวาสุกรีล่องไปตามลำน้ำเจ้าพระยา ไปสิ้นสุดที่ท่าราชวรดิษฐ์ และกระบวนพยุหยาตราชลมารคจะจัดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 12 เมษายน 2525 โดยครั้งนี้มิได้เสด็จพระราชดำเนิน แต่จะเป็นกระบวนเรือที่อัญเชิญพระพุทธสิหิงค์ จากท่าวาสุกรี ล่องแม่น้ำเจ้าพระยา ไปจนถึงสะพานพุทธ

นับเป็นบุญตาของผู้คนทั้งปวงที่จะได้ชื่นชมราชประเพณีโบราณนี้อีกครั้ง นับเป็นพระราชพิธีได้รับยกย่องจากชาวต่างประเทศว่าเป็นที่หนึ่งของโลกจริง ๆ ด้วยว่าไม่มีชาติไหนในโลกจะสามารถจัดกระบวนเรือได้โอ่อ่าสง่างามและวิจิตรพิศดารเท่าประเทศสยามอีกแล้ว

กระบวนพยุหยาตราชลมารคนั้น ประกอบไปด้วยเรือหลวงแบบต่าง ๆ ที่พอจะจำแนกได้ดังนี้

เรือพระที่นั่งกิ่ง หมายถึงเรือที่มีหัวกิ่งเป็นกนกขึ้นไป อย่างเช่นเรือพระที่นั่งศรีสุพรรณหงส์ และเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช ซึ่งเป็นเรือขนาดใหญ่ แกะสลักหัวและท้ายเป็นรูปหงส์และนาค ปิดทองและตั้งบุษบกอย่างสวยงาม

เรือพระที่นั่งเอกชัย เป็นจำพวกเรือดั้งปิดทอง ชนิดมีทวนหัวตั้งสูงขึ้นไปเป็นงอน ในตำนานเรือรบโบราณและเรือพระราชพิธี กล่าวว่าเป็นเรือลำเลียงพล บรรจุฝีพายได้ลำละ 60-70 คน จึงแล่นได้ค่อนข้างเร็วมาก ในยามบ้านเมืองสงบ อาจจะแต่งเรือเอกชัยหรือเรือชัยนี้ ให้มีลวดลายสลักเสลา แล้วตั้งบุษบกให้เป็นเรือกิ่ง หรือตั้งกัญญาให้เป็นเรือศรีก็ได้

เรือพระที่นั่งศรี คล้ายเรือดั้ง หัวท้ายแกะสลักปิดทองอย่างงดงาม ตรงกลางลำมีกัญญากันแดดกันฝน เรือพระที่นั่งศรีที่เป็นที่รู้จักดีคือ "เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์" ซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 5

เรือกราบ เป็นเรือที่มีรูปทรงคล้ายเรือพระที่นั่งเอกชัย หรือเรือดั้งที่ไม่ได้ทาสีแต่แล่นเร็วกว่า ในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดให้ต่อเรือชนิดนี้ไว้เกือบ 20 ลำ มีชื่อเป็นกลอนเรียงกันไป อาทิ ขจรกรุง รุ้งประสานสาย ชายลมหวน เป็นต้น

เรือรูปสัตว์ต่าง ๆ คือเรือที่มีหัวเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่นครุฑ และกระบี่ ใต้รูปสัตว์มีช่องวางปืนใหญ่เพื่อเป็นเรือปืนอีกด้วย เรือรูปสัตว์ต่าง ๆ ยังมี ราชสีห์ คชสีห์ ม้าเลียงผา กล่าวกันว่ารูปสัตว์เหล่านี้เป็นเครื่องหมายหน่วยในกระบวนทัพอีกอย่างหนึ่งด้วย เรือรูปสัตว์นี้ได้รวมเรือปิดทองพวกเรือพาลีรั้งทวีป สุครีพครองเมือง และเรือพิฆาตต่าง ๆ อาทิเรือเสือทยานชล เรือคำรณสินธุ์ ไว้ด้วย

กระบวนพยุหยาตราชลมารค เป็นพระราชพิธีที่ไม่อาจหาดูที่ไหนได้อีกแล้วในโลก นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าล้นกระหม่อม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี ที่ได้ทรงชำระและฟื้นฟูโบราณราชประเพณีนี้ขึ้นมาเมื่อ 200 ปีมาแล้ว และได้พระราชทานเรือพระที่นั่งศรีสุพรรณหงส์อันวิจิตรยิ่ง เป็นพระราชมรดกแก่ลูกหลานไทยให้ได้ชื่นชม ยังอีกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ที่โปรดเกล้าให้สร้างเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าให้สร้างเรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ พระราชมรดกนี้นับเป็นสิ่งอันประมาณค่ามิได้ แม้แต่จะสร้างใหม่ก็คงจะทำได้ยากยิ่งแล้ว เพราะประเทศสยามวันนี้ ต่อให้ทอดตาไปทั่วแผ่นดิน จะหาไม้ซุงงาม ๆ ทั้งต้นอย่างเมื่อ 100 ปี และ 200 ปีที่ผ่านมานั้น ดูเป็นเรื่องยากยิ่งนัก สิ่งที่ลูกไทยหลายไทยจะพึงกระทำได้ในเวลานี้ก็คือ นอกจากจะรักษาหวงแหนพระราชมรดกของพระเจ้าแผ่นดินในอดีตที่ทรงสร้างสมมาให้จงหนักแล้ว สิ่งที่พึงสังวรณ์อย่างหนักก็คือ หากไม่สามารถจะทำบ้านเมืองให้รุ่งโรจน์รุ่งเรืองได้เท่าบรรพบุรุษแล้ว ก็จงอย่าทำสิ่งใดก็ตามให้วินาศทำลายลงไปกว่าเดิมเลย....

(ค้นคว้าจาก - จดหมายเหตุ ลาลูแบร์ แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร
- ลัทธิธรรมเนียบและประเพณีของไทย ของเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป
- กระบวนพยุหยาตราชลมารค ของ พ.อ.ดำเนิน เลขะกุล จากอนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3)

พระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่ยุคสุโขทัย มาจนถึงปัจจุบัน

ยุคสุโขทัย

วงศ์พระร่วง

1. ขุนศรีอินทราทิตย์
2. ขุนบาลเมือง ประมาณ พ.ศ. 1800 ถึง 1820 (20 ปี)
3. ขุนรามคำแหงมหาราช ประมาณ พ.ศ. 1820 ถึง 1860 (40 ปี)
4. พญาเลอไท พ.ศ. 1861 ถึง 1897 (36 ปี)
5. พญาลิไท พ.ศ. 1897 ถึง 1919 (22 ปี)
6. พญาไสยลือไท พ.ศ. 1919 ถึง 1920 (1 ปี)

ยุคกรุงศรีอยุธยา

วงศ์เชียงราย

1. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) พ.ศ. 1893 ถึง 1912 (19 ปี)
2. สมเด็จพระราเมศวร (ครั้งที่ 1) พ.ศ. 1912 (1 ปี)
   สมเด็จพระราเมศวร (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 1931 ถึง 1938 (7 ปี)
3. สมเด็จพระรามราชาธิราช พ.ศ. 1938 ถึง 1952 (14 ปี)

วงศ์สุพรรณภูมิ

4. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 พ.ศ. 1913 ถึง 1931 (18 ปี)
5. เจ้าทองลัน พ.ศ. 1931 (7 วัน)
6. สมเด็จพระนครอินทราธิราช พ.ศ. 1952 ถึง 1967 (15 ปี)
7. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) พ.ศ. 1967 ถึง 1991 (24 ปี)
8. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. 1991 ถึง 2031 (40 ปี)
9. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 พ.ศ. 2031 ถึง 2034 (3 ปี)
10. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พ.ศ. 2034 ถึง 2072 (38 ปี)
11. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4 พ.ศ. 2072 ถึง 2076 (4 ปี)
12. สมเด็จพระรัษฎาธิราชกุมาร พ.ศ. 2076 (5 เดือน)
13. สมเด็จพระชัยราชาธิราช พ.ศ. 2077 ถึง 2089 (12 ปี)
14. พระแก้วฟ้า พ.ศ. 2089 ถึง 2091 (2 ปี)
15. สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราช (ช้างเผือก) พ.ศ. 2091 ถึง 2111 (20 ปี)
16. สมเด็จพระมหินทราธิราช พ.ศ. 2111 ถึง 2112 (1 ปี)

วงศ์สุโขทัย

17. สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช พ.ศ. 2112 ถึง 2133 (21 ปี)
18. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พ.ศ. 2133 ถึง 2148 (15 ปี)
19. สมเด็จพระเอกาทศรถ พ.ศ. 2148 ถึง 2163 (15 ปี)
20. เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ พ.ศ. 2163 (ไม่ถึงปี)
21. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ. 2163 ถึง 2171 (8 ปี)
22. สมเด็จพระเชษฐาธิราช พ.ศ. 2171 ถึง 2273 (2 ปี)
23. สมเด็จพระอาทิตยวงศ์ พ.ศ. 2173 (36 วัน)

วงศ์ปราสาททอง

24. สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ. 2173 ถึง 2198 (25 ปี)
25. สมเด็จเจ้าฟ้าชัย พ.ศ. 2198 ถึง 2199 (1 ปี)
26. สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา พ.ศ. 2199 (3 เดือน)
27. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2199 ถึง 2231 (32 ปี)

วงศ์บ้านพลูหลวง

28. สมเด็จพระเพทราชา พ.ศ. 2231 ถึง 2246 (15 ปี)
29. สมเด็จพระเจ้าเสือ พ.ศ. 2246 ถึง 2251 (6 ปี)
30. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พ.ศ. 2251 ถึง 2275 (24 ปี)
31. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ พ.ศ. 2275 ถึง 2301 (26 ปี)
32. สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร พ.ศ. 2301 (2 เดือน)
33. สมเด็จพระเจ้าเอกทัศน์ พ.ศ. 2301 ถึง 2310 (9 ปี)

ยุคกรุงธนบุรี

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (ตากสินมหาราช) ครองราชย์ 28 ธันวาคม 2311 ถึง 2325 (14 ปี) ประสูติเมื่อ 7 เมษายน 2277

ยุคกรุงรัตนโกสินทร์

วงศ์จักรี

1. สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ. 2325 ถึง 2352 (27 ปี)
2. สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ. 2352 ถึง 2367 (15 ปี)
3. สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2367 ถึง 2394 (27 ปี)
4. สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2394 ถึง 2411 (17 ปี)
5. สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411 ถึง 2453 (42 ปี)
6. สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2453 ถึง 2468 (15 ปี)
7. สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2468 ถึง 2477 (9 ปี)
8. สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พ.ศ. 2477 ถึง 2489 (12 ปี)
9. สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 5 พฤษภาคม 2489 จนถึงปัจจุบัน

๒๐๐
มหาจักรีบรมราชวงศ์

พชราวล

มหาจักรีบรมราชวงศ์

เจ้าพระยาโกษาปาน

↓

เจ้าพระยาวรวงศาธิราช

↓

เจ้าพระยาราชนิกูล

↓

หลวงพินิจอักษร

↓

รัชกาลที่ 1 + สมเด็จพระอมรินทราฯ

↓

รัชกาลที่ 2 + สมเด็จพระศรีสุริเยนทราฯ　　　รัชกาลที่ 2 + สมเด็จพระศรีสุลาลัย

↓ (รัชกาลที่ 2 + สมเด็จพระศรีสุลาลัย) รัชกาลที่ 3 (ไม่สถาปนาราชินี)

↓ (รัชกาลที่ 2 + สมเด็จพระศรีสุริเยนทราฯ)

รัชกาลที่ 4 + สมเด็จพระเทพศิรินทราฯ

↓

รัชกาลที่ 5 + สมเด็จพระศรีพัชรินทราฯ　　　รัชกาลที่ 5 + สมเด็จพระศรีสวรินทิราฯ

↓ (รัชกาลที่ 5 + สมเด็จพระศรีสวรินทิราฯ) รัชกาลที่ 6 + พระนางเจ้าสุวัทนา ↓ เจ้าฟ้าเพชรรัตนฯ

↓ (รัชกาลที่ 5 + สมเด็จพระศรีสวรินทิราฯ) รัชกาลที่ 7 + สมเด็จพระนางเจ้ารำไพฯ

↓ (รัชกาลที่ 5 + สมเด็จพระศรีพัชรินทราฯ)

สมเด็จพระมหิตลาฯ + สมเด็จพระศรีนครินทราฯ

↓ รัชกาลที่ 8

↓

รัชกาลที่ 9+ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

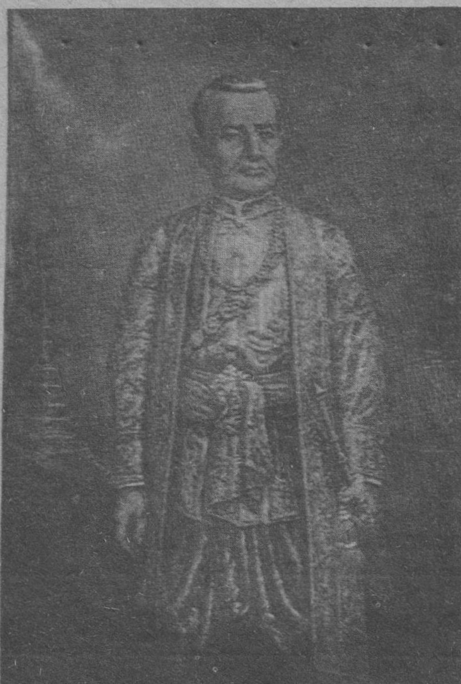
↓

เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร (เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ฯ)

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี (เจ้าฟ้าสิรินธรฯ)

เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารีฯ

"มหาจักรีบรมราชวงศ์" เป็นราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่ พระมหากษัตริย์ต้นราชวงศ์เดิมเป็นนายทหารซึ่งได้ต่อสู้อย่างทรหดอดทน เพื่อปกป้องเอกราชของชาติไว้จากการย่ำยีของประเทศเพื่อนบ้าน กษัตริย์ทุกองค์แห่งราชวงศ์นี้ทรงค้ำจุนประเทศชาติไว้ให้คงอยู่มาได้ตราบเท่าทุกวันนี้ 200 ปีแล้ว ด้วยการตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุดหน้า และนำชาติให้รอดพ้นจากเงื้อมือและอิทธิพลของมหาอำนาจผู้ล่าอาณานิคม เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่มเย็นที่สุด ราษฎรมีความสุขตามอัตภาพกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้

นั่นเป็นเพราะพระบารมีแห่งพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าใน "มหาจักรีบรมราชวงศ์" โดยแท้...

ถ้าจะสืบสาวราวเรื่องขึ้นไปถึงบรรพบุรุษของกษัตริย์ต้นราชวงศ์ มีหลักฐานปรากฏชัดว่า สืบเชื้อสายมาจาก**เจ้าพระยาโกษาปาน** ราชทูตผู้สามารถในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231) ตรงกับรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสซึ่งได้ส่งทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงส่งเจ้าพระยาโกษาปานไปเป็นราชทูตเป็นการตอบแทน กิตติศัพท์ความเก่งกล้าสามารถของเจ้าพระยาโกษาปานนั้นเป็นที่เลื่องลือกันอย่างแพร่หลาย

เจ้าพระยาโกษาปานมีบุตรชายคนโตชื่อ "ขุนทอง" ต่อมารับราชการได้เป็นที่ **เจ้าพระยาวรวงศาธิราช**, เสนาบดีคลัง

เจ้าพระยาวรวงศาธิราชมีบุตรชายชื่อ "ทองคำ" รับราชการได้เป็น **พระยาราชนิกูล** ปลัดทูลฉลองในกรมมหาดไทย

พระยาราชนิกูลมีบุตรชื่อ "ทองดี" ได้เป็น**หลวงพินิจอักษร** เสมียนตรากรมมหาดไทย และหลวงพินิจอักษรมีบุตร 5 คนด้วยกัน คนที่ 4 ชื่อ "ทองด้วง" ซึ่งต่อมาคือ **"สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช"**

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราชสมัยทรงดำรงตำแหน่ง **"เจ้าพระยาจักรี"** นั้นมีบุคลิกองอาจและรูปงาม เป็นนายทหารที่เก่งกล้า โปรดเกล้าฯ ให้เป็นแม่ทัพไปรบพม่าข้าศึกหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2318 อะแซหวุ่นกี้ยกทัพใหญ่เข้ามาประชิดเมืองพิษณุโลก เจ้าพระยาจักรี และเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) น้องชายซึ่งเป็นเจ้าเมืองพิษณุโลกได้สู้รบเป็นสามารถ ทั้ง ๆ ที่มีกำลังทหารน้อยกว่า จนอะแซหวุ่นกี้แปลกใจที่ไทยมีพลน้อย แต่สู้รบอย่างกล้าหาญ จึงได้หยุดการรบและขอดูตัวแม่ทัพ ดังพระราชนิพนธ์เรื่อง **"กษัตริยานุสรณ์" ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี** ความดังนี้.-

● สองเจ้าพระยาต่อสู้ สามารถ
ไทยเก่งพม่ากาจ ต่อกล้า
ต่างหาญบ่มิขลาด สักหน่อย
ฤทธิ์ต่อฤทธิ์แรงร้า ผลัดแพ้ชนะกันฯ

● อะแซหวุ่นกี้แม่ ทัพตเลง
เห็นทัพไทยไป่เยง ย่อท้อ
ไทยน้อยแต่ไป่เยง ทัพพม่า
แม่ทัพยังหนุ่มฟ้อ อยากรู้จักกันฯ

● ครั้นเวลานัดพร้อม เพรียงกัน
เจ้าพระยาจักรีพลัน ขี่ม้า
พลหาญแน่นเนกนันต์ ดูขนัด
อะแซหวุ่นกี้กล้า อัศว์เยื้องสู่สนามฯ

● หวุ่นกี้ให้ล่ามเอื้อน เอ่ยถาม
อ้าท่านผู้ศัตรูขาม สยบลี้
ข้าใคร่จะทราบความ กำหนด
อายุท่านปีนี้ มากน้อยเพียงไรฯ

● ขุนศึกจอมทะแกล้ว ประเทศ ไทยนอ
สามสิบปีเศษเศษ ตอบถ้อย
อายุท่านจอมเดช แม่ทัพ พม่าเอย
ว่าเจ็ดสิบสองมิน้อย แก่แล้วชำนาญฯ

● ตัวท่านยังหนุ่มแท้ วัยฉกรรจ์
รูปพิลาสเฉิดฉัน อะเคื้อ
ฝีมือเลิศโรมรัน ตีต่อ
อาจสู้เราชาติเชื้อ เฒ่าผู้ชาญสมรฯ

● อุตส่าห์รักษ์อาตม์ไว้ จงดี
ตัวท่านนั้นบุญมี ภาคหน้า
จะเป็นปิ่นธรณี ผดุงเขต
มธุพจน์อันข้า กล่าวแล้วเป็นจริงฯ

● แล้วให้เอาเครื่องม้า เป็นมาศ
ผ้าพัสตร์สักหลาด เพริศแพร้ว
ของอื่นประวัติศาสตร์ ก็จด
ไว้ว่าดินสอแก้ว อีกน้ำมันดินฯ

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราชทรงเป็นปฐมกษัตริย์ผู้ประกาศตั้ง **"มหาจักรีบรมราชวงศ์"** นั้น ทรงพระราชสมภพในปีพ.ศ. 2279 เสวยราชย์ในปี 2325 เมื่อพระชนมายุได้ 46 พรรษาสวรรคตปี 2352 (ครองราชย์ 27 ปี) ได้ทรงสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นปึกแผ่นให้แก่ชาติไทย ทรงสร้างเมืองหลวงชื่อ "กรุงรัตนโกสินทร์" โดยโปรดเกล้าฯให้สร้างทาง

ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาในปี 2325 สร้างพระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และป้อมปราการโดยรอบ ทรงทำนุบำรุงสร้างเสริมกองทัพของชาติ โดยเมื่อแรกขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า.....

"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑเสมา รักษาประชาชนและมนตรี"

โดยที่ในรัชสมัยรัชกาลที่ 1 ควันสงครามยังคุกรุ่นอยู่เพราะเพิ่งจะกอบกู้อิสรภาพมาได้เมื่อสมโภชกรุงเสร็จก็ได้ข่าวว่า พม่ายกมา จึงโปรดให้จัดทัพไปปราบพม่าที่นครสวรรค์ กาญจนบุรี และราชบุรี ต่อมาได้มีการรบกับพม่าอีกที่ลาดหญ้า, ท่าดินแดง, ลำปาง ป่าซาง โปรดให้ตีเมืองทวายกลับมาเป็นของไทย ตีเมืองเชียงใหม่ และขับไล่พม่าออกจากเขตลานนา

เมื่อหมดเสี้ยนหนามพม่า บ้านเมืองก็สงบสุข โปรดให้ทำนุบำรุงและพื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและวรรณคดี ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ (116 เล่มสมุดไทยอย่างเก่า) ดาหลัง หรือดิเหนาใหญ่, อุณรุท และอิเหนา (38 เล่มสมุดไทย)

ทางด้านศาสนา รัชกาลที่ 1 โปรดให้ชำระพระไตรปิฎกที่ได้มาจากเมืองนครศรีธรรมราชเมืองเหนือ และเมืองเขมร เพราะสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีพระไตรปิฎกสูญหายไป จึงโปรดให้สังคายนาขึ้นเป็นครั้งที่ 10 และจารึกไว้ในใบลานเป็นอักษรขอม

รัชกาลที่ 1 ทรงมีพระมเหสีอยู่แต่เดิมมีนามว่า **"นาค"** เป็นธิดาในตระกูลเศรษฐีที่ตำบลอัมพวา สมุทรสงคราม ปรากฏพระนามต่อมาว่า **"สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี"** จากนั้นทรงมีพระมเหสีอีกหลายองค์ ทรงมีพระราชโอรสธิดาทั้งหมด 42 องค์ดังนี้.

1. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ครั้งกรุงเก่ายังไม่เสีย 2. สมเด็จเจ้าฟ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ครั้งกรุงเก่ายังไม่เสีย 3. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิงฉิมใหญ่ 4. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พระนามเดิม "ฉิม") 5. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิงกรมหลวงศรีสุนทรเทพ 6. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 7. สมเด็จกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ (พระนามเดิม "จุ้ย") 8. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 9. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง กรมหลวงเทพยวดี 10. พระองค์เจ้าชายกล้าย 11. พระองค์เจ้าหญิงนุ่ม 12. พระองค์เจ้าชายทับทิม กรมหมื่นอินทรพิพิธ 13. พระองค์เจ้าหญิง สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 14. พระองค์เจ้าหญิงผะอบ 15. พระองค์เจ้าหญิงพลับ 16. กรมหมื่นเทพพลภักดิ์ (พระองค์เจ้าชายอภัยทัต) 17. สมเด็จกรมพระราชวังบวรมหาศักดิ์พลเสพย์ (พระองค์เจ้าชายอรุโณทัย) 18. กรมหมื่นจิตรภักดี (พระองค์เจ้าชายทับ) 19. พระองค์เจ้าหญิงธิดา 20. กรมหมื่นศรีสุเรนทร์ (พระองค์เจ้าชายคันธรส) 21. พระองค์เจ้าหญิงจงกล 22. กรมพระรามอิศเรศ (พระองค์เจ้าชายสุริยา) 23. พระองค์เจ้าหญิงเกสร 24. พระองค์เจ้าหญิงมณฑา 25. พระองค์เจ้าหญิงมณี 26. พระองค์เจ้าหญิงดวงสุดา 27. พระองค์เจ้าหญิงจักจั่น 28. กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส (พระองค์เจ้าชายวาสุกรี) 29. พระองค์เจ้าชายฉัตร 30. กรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิสุขวัฒนวิไชย 31. พระองค์เจ้าหญิงอุบล 32. พระองค์เจ้าหญิงฉิมพลี 33. กรมหลวงจักษ์รณเรศ (พระองค์เจ้าชายไกรสร) 34. กรมหมื่นศรีสุเทพ (พระองค์เจ้าชายดารากร) 35. กรมหมื่นณรงคหริรักษ์ (พระองค์เจ้าชายดวงจักร) 36. พระองค์เจ้าหญิงศศิธร 37. พระองค์เจ้าหญิงเรไร 38. พระองค์เจ้าหญิงกษัตริย์ 39. เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี (พระองค์เจ้าหญิงจันทบุรี) 40. กรมหมื่นไกรสรวิชิต (พระองค์เจ้าชายสุทัศน์) 41. พระองค์เจ้าหญิงสุภาธร 42. พระองค์เจ้าหญิงสุด

สายพระปฐมวงศ์

ตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ก็ทรงพระอุตสาหะครอบครองแผ่นดินโดยขัติยานุวัตร ต่อสู้ข้าศึกที่บังอาจมาย่ำยีให้ปราชัย พ่ายแพ้ไปทุกครั้ง ทั้งปราบปรามศัตรูหมู่ร้าย ทั้งภายในและภายนอกราบคาบ แผ่พระราชอาณาจักรกว้างขวางยิ่งกว่าแผ่นดินใด ๆ ในครั้งกรุงเก่าแต่ก่อนมา ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และประชาชนทั่วพระราชอาณาจักรเป็นอเนกประการ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงประกอบพระกรณียกิจอย่างใหญ่หลวง โดยได้วางรากฐานกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะและประเทศไทย โดยทั่วไปให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง จนประชาชนชาวไทยได้อยู่ด้วยกันด้วยความผาสุกสืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ทรงมีพระเดชพระคุณเป็นอเนกนัยวิจิตรพ้นที่จะพรรณนา

จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะเทิดทูนพระเกียรติคุณ และพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกที่มีต่อพสกนิกรไทยเป็น **มหาราช** อีกพระองค์ในประวัติศาสตร์ชาติไทย

พระเดชาพระมหากษัตริย์ศึก ปราบปัจจานึกนิกรพม่าแตกล่าหนี
เหมือนช้างโขลงโผงแผ่แพ้ฤทธิ์ มนุษย์ปางนี้น่าอัศจรรย์

ฯลฯ

ขอพระวงศ์จักรีวีระฐิต อาญาสิทธิ์ปกชีวาประชาสยาม
ขอกรุงรัตนโกสินทร์ภิญโญงาม อย่ารู้ทรามสันติ์นิรันดร์เอย

(กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

ผังพระปฐมวงศ์ชั้นที่หนึ่ง

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (ทองดี)

พระอรรคชายา (หยก)	พระชายา (น้องสาวท่านหยก)	พระชายา (มา)
	6. กรมหลวงนรินทร์เทวี (กุ) (สิ้นพระชนม์ 2370)	7. เจ้าฟ้ากรมหลวงจักรเจษฎา (ลา) (สิ้นพระชนม์ 2350)

1. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง กรมพระยาเทพสุดาวดี (สา) สิ้นพระชนม์ 2342
2. พระเจ้ารามณรงค์ (ไม่ปรากฏนาม) สิ้นพระชนม์แต่ครั้งกรุงเก่า
3. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง กรมพระศรีสุดารักษ์(แก้ว) สิ้นพระชนม์ 2342
4. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช (ด้วง) สวรรคต 2352
5. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา) สิ้นพระชนม์ 2346

พระองค์ท่านทรงมีพระอัธยาศัย กล้าหาญ เข้มแข็ง เด็ดขาด ได้รับสมญานามว่า "พระยาเสือ" ทรงเป็นกำลังสำคัญทั้งของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและของพระเชษฐาธิราช ในการสงครามทรงเป็นแม่ทัพที่สามารถอย่างยิ่ง ทรงมีพระประวัติการรบที่ควรยกย่องสรรเสริญ ได้ชัยชนะเกือบทุกครั้ง

ภาพฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ 178 ห้องรอบพระวิหารคตวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นการเขียนเฉลิมพระเกียรติพระสองพี่น้องเสมือนราม-ลักษมณ์ ถวายเป็นพุทธบูชา

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงพระราชสมภพ เมื่อวันพุธที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2310 เสวยราชย์ปี 2352 เมื่อพระชนมายุได้ 24 พรรษา สวรรคตปี 2367 (ครองราชย์ได้ 15 ปี) ทรงเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช และสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ขณะนั้นพระราชบิดาเป็นหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี และกรุงศรีอยุธยาเพิ่งเสียแก่พม่าข้าศึกใหม่ ๆ คนไทยแตกแยกกันเป็นเหล่า จนกระทั่ง พ.ศ. 2311 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงทำการรบมีชัยชนะแก่พม่า และทรงตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราชซึ่งทรงเป็นทหารเอกก็มาตั้งนิวาสถานอยู่ใกล้วัดระฆังโฆสิตาราม รัชกาลที่ 2 ในขณะนั้นทรงมีพระชนมายุได้ 2 พรรษา ต่อมาสมเด็จพระบรมชนกนาถได้ทรงนำไปฝากไว้ ณ สำนักสมเด็จพระวันรัต (ทองอยู่) วัดบางหว้าใหญ่ เพื่อให้ทรงศึกษาอักขรสมัย

เมื่อรัชกาลที่ 1 ทรงทำศึกสงครามกับพม่าในเวลาต่อมาอีกหลายครั้ง รัชกาลที่ 2 ซึ่งมีพระชนอายุได้ 8 พรรษาก็ได้โดยเสด็จพระบรมชนกนาถไปในการสงครามทุกครั้ง เช่นที่เมืองเชียงใหม่, บ้านนางแก้วเขาชงุ้ม เมืองราชบุรี แล้วกลับขึ้นไปรักษาเมืองเชียงใหม่อีก จนลงมารบกับอะแซหวุ่นกี้ที่เมืองพิษณุโลก ได้โดยเสด็จไปปราบปรามเมืองนางรอง, เมืองนครจำปาศักดิ์ แล้วไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต ได้พระมหามณีรัตนปฏิมากร (แก้วมรกต) มาและทรงนำมายังกรุงธนบุรี เมื่อพระชนอายุได้ 13 พรรษา ทรงเข้าพิธีโสกันต์ ในปีถัดมาก็โดยเสด็จพระบรมชนกนาถยกกองทัพออกไปกรุงกัมพูชา ในระหว่างนั้นกรุงธนบุรีเกิดจลาจลขึ้นด้วยพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีพระสติวิปลาส เมื่อพระพุทธยอดฟ้ามหาราชและพระราชโอรสกลับมาบรรดาข้าราชการจึงพร้อมกันอัญเชิญขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2325 เวลานั้นรัชกาลที่ 2 มีพระชนมายุได้ 16 พรรษา จึงโปรดฯ ให้สถาปนาเป็น**สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร** ด้วยเป็นพระราชวงศ์องค์เดียวที่โดยเสด็จติดพระองค์พระราชบิดาไปในการศึกสงครามทุกครั้ง

รัชกาลที่ 2 ทรงผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม นับว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกที่ได้ทรงผนวชที่วัดแห่งนี้ เมื่อทรงมีพระชนมายุย่าง 40 พรรษา รัชกาลที่ 1 โปรดฯให้สถาปนาเป็น **"พระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล"**

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองเจริญรอยตามสมเด็จพระราชบิดา ดังนี้.-

1. **สร้างนครเขื่อนขันธ์** (พ.ศ. 2358) โปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์เป็นแม่กองสร้างขึ้นที่ตำบลปากลัด เพื่อป้องกันข้าศึกทางทะเล และได้ย้ายครอบครัวมอญจากเมืองปทุมธานีไปอยู่เมืองนครเขื่อนขันธ์ และโปรดให้สร้างป้อมปีศาจผีสิง ป้อมราหู และป้อมศัตรูพินาศ เป็นต้น
2. **สร้างเมืองสมุทรปราการเป็นเมืองหน้าด่าน** โปรดให้กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์เป็นแม่กองสร้างป้อมต่าง ๆ เช่น ป้อมผีเสื้อสมุทร ป้อมประโคมชัย ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อมปราการ และป้อมกายสิทธิ์ ในขณะเดียวกันโปรดให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพลเสพย์เป็นแม่กองไปสร้างป้อมเพชรหึงที่เมืองนครเขื่อนขันธ์
3. **ขยายพระบรมมหาราชวัง** โปรดให้ขยายพระบรมมหาราชวังและซ่อมแซม ตลอดจนสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ
4. **พื้นฟูพระศาสนา** โปรดให้ส่งสมณฑูตไปลังกา เพื่อสอบสวนความเป็นไปของศาสนวงศ์ในลังกาทวีป
5. **ทรงเป็นกวี** ในรัชกาลที่ 2 นี้เป็นยุคที่วรรณคดีของไทยเฟื่องฟูอย่างมากเนื่องจากพระองค์ทรงเป็นจินตกวีที่มีพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยม ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครหลายเรื่องเช่น **อิเหนา, รามเกียรติ์, ไชยเชษฐ์, มณีพิชัย, คาวี, สังข์ทอง,** และ **ไกรทอง** และในรัชกาลนี้ได้เกิดมีจินตกวีคนสำคัญ ๆ ปรากฏขึ้นอีกหลายท่านเช่น กรมหมื่นเชษฎาบดินทร์, สมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรส, สุนทรภู่ และนายนรินทรธิเบศร์ ซึ่งล้วนได้ชื่อว่าเป็นกวีเอกที่มีชื่อเสียงมาตราบเท่าทุกวันนี้
6. **ทรงเป็นศิลปิน** รัชกาลที่ 2 ทรงเชี่ยวชาญทางศิลปหลายแขนงเช่น นาฏศิลป, ดุริยางคศิลป, จิตรศิลป และงานช่าง ทรงจัดให้มีการแสดงละครรำเป็นแบบแผนขึ้นเป็นครั้งแรกทรงส่งเสริมการดนตรีไทยได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลง **"บุหลันลอยเลื่อน"** โปรดซอสามสายที่เรียกว่า **"ซอสายฟ้าฟาด"** เพลงซึ่งในเวลาต่อมารัชกาลที่ 6 ทรงใช้เป็นเพลงสรรเสริญเสือป่านั้น มีกำเนิดมาจากพระสุบินของรัชกาลที่ 2 (ปัจจุบันใช้เป็นเพลงประจำของกองลูกเสือ)

นอกจากนี้ยังทรงมีฝีพระหัตถ์เยี่ยมยอดในการสลักลวดลายไม้แกะที่บานประตูกลางวิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชประสงค์ให้ช่างสลักลายเช่นนั้นอีก แต่ก็หามีใครทำได้เหมือนฝีพระหัตถ์รัชกาลที่ 2 ไม่ ทรงปั้นหุ่นที่ชื่อ**"พระใหญ่"** และ**พระน้อย"** หรือ **พระยารักใหญ่, พระยารักน้อย** นับเป็นศิลปกรรมอันล้ำค่าชิ้นหนึ่งของชาติไทย หน้าหุ่นที่ว่างามที่สุดซึ่งเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในปัจจุบัน เป็นฝีพระหัตถ์ของรัชกาลที่ 2 ทั้งสิ้นนอกจากนั้นยังทรงส่งเสริมในการจัดทำเครื่องถ้วยเบญจรงค์ ฯลฯ

กล่าวได้ว่า วรรณกรรมและศิลปกรรมซึ่งตกต่ำลงมากในคราวเสียกรุงศรีอยุธยา เพราะศิลปินและช่างถูกกวาดต้อนไปหมดนั้น กลับมารุ่งโรจน์อีกครั้งหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 2

อย่างไรก็ดี อาจจะเนื่องจากรัชกาลที่ 2 สนพระราชหฤทัยในวรรณกรรมและศิลปกรรมอย่างยิ่ง จึงทรงใช้เวลาทุ่มเทมากเป็นการพิเศษ พระราชกรณียกิจอื่น ๆ จึงตกไปอยู่กับพระบรมวงศ์ที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยโดยทรงมอบหมายบ้าง ค่อย ๆ เป็นไปเองบ้าง ผู้ที่ทรงรับพระราชภาระดังกล่าวคือ สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรฯ, สมเด็จเจ้าฟ้า-กรมหลวงพิทักษ์มนตรี และพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (ต่อมาคือรัชกาลที่ 3)

พระราชินี และพระสนมเอกในรัชกาลที่ 2

เห็นสมควรกล่าวถึงพระราชินี และพระสนมเอกในรัชกาลที่ 2 ไว้เพราะเกี่ยวเนื่องถึงการสืบราชสมบัติของรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 ในเวลาต่อมา

พระราชินี หรือพระอัครมเหสีในรัชกาลที่ 2 คือ **สมเด็จพระศรี-สุริเยนทรามาตย์** พระนามเดิม **"เจ้าฟ้าหญิงบุญรอด"** เป็นพระธิดาของสมเด็จกรมพระศรีสุดารักษ์, พระพี่นางเธอของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช เมื่อรัชกาลที่ 2 เสวยราชย์ก็ได้โปรดเกล้าฯสถาปนาเจ้าฟ้าหญิงบุญรอดเป็น **"สมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์"** ดำรงตำแหน่งพระอัครมเหสี ซึ่งก็คือพระราชินีนั่นเอง ทรงมีพระราชโอรส 3 พระองค์คือ.

1. สมเด็จเจ้าฟ้าชาย (สิ้นพระชนม์ในวันประสูติ)
2. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4
3. พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (ซึ่งในเวลาต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงสถาปนาให้ดำรงพระอิสริยยศเท่าพระเจ้าแผ่นดินทุกประการ)

ส่วนพระสนมเอกในรัชกาลที่ 2 คือ เจ้าจอมมารดาเรียม ต่อมาโปรดเกล้าให้สถาปนาเป็น **"สมเด็จพระศรีสุลาลัย"**

สมเด็จพระศรีสุลาลัย เป็นธิดาโทนของพระยานนทบุรีศรีมหาอุทยาน(บุญจัน)และท่านเพ็ง ซึ่งเป็นสามัญชน ได้เข้ารับราชการในรัชกาลที่ 2 ตั้งแต่ครั้งยังทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ และได้เป็นพระชายาก่อนขึ้นครองราชย์ สมเด็จพระศรีสุลาลัยมีพระราชโอรส 3 พระองค์คือ

1. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3
2. พระองค์เจ้าป้อม (สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์)
3. พระองค์เจ้าหนูดำ (สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์)

เมื่อรัชกาลที่ 1 สวรรคต รัชกาลที่ 2 ได้เสวยราชย์นั้น สมเด็จพระศรีสุลาลัย ก็ได้ตามเสด็จเข้ามาประทับในพระบรมมหาราชวัง ทรงรับราชการในตำแหน่งพระสนมเอกบังคับการห้องเครื่อง

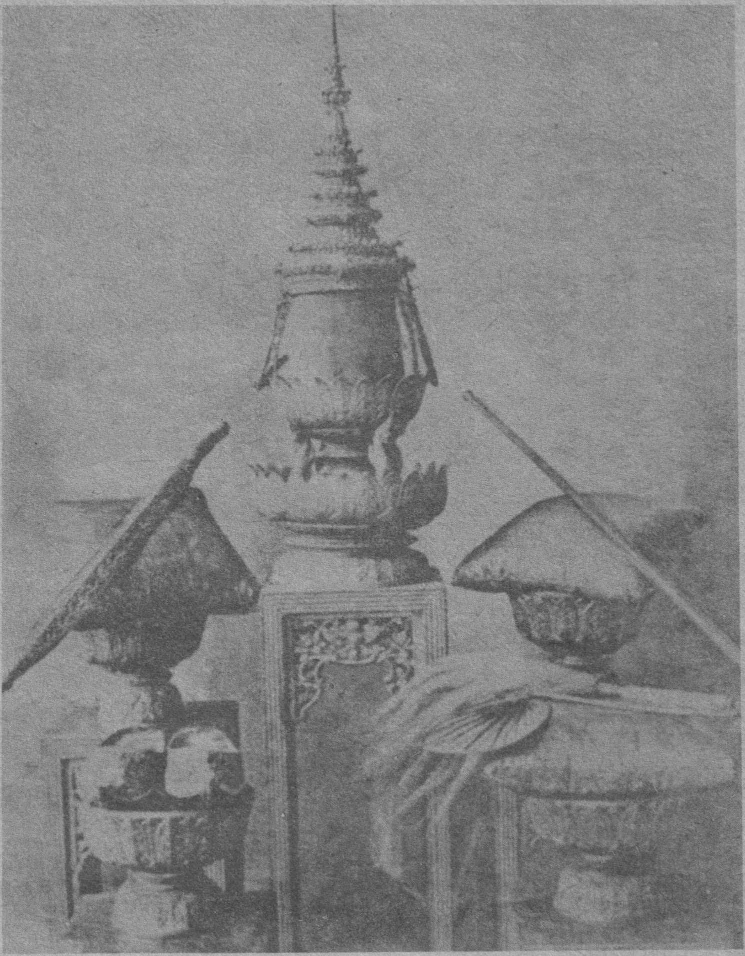
อย่างไรก็ดีเมื่อรัชกาลที่ 2 สวรรคตมิทันได้ทรงสั่งเสียผู้ใดในเรื่องราชสมบัติ รัชกาลที่ 3 ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นพระราชโอรสที่อาวุโสที่สุด (แต่พระมารดาเป็นเพียงพระสนม) และมีพระสติปัญญาและพระปรีชา-

สามารถมากเป็นที่โปรดปรานของพระราชบิดาก็ทรงขึ้นครองราชย์เสียก่อน ในขณะที่รัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ 2 เช่นกันและมีพระมารดาเป็นพระอัครมเหสีเชื้อพระวงศ์ชั้นเจ้าฟ้า แต่ยังทรงพระเยาว์อยู่ (อ่อนพระชันษากว่า 17 ปี) ก็มีเสียงวิพากย์วิจารณ์กันในปัญหาที่ว่า **ควร หรือไม่ควรในเรื่องราชสมบัติ**

อย่างไรก็ดี ปัญหาเรื่องควร หรือไม่ควรนี้ ในเวลาต่อมารัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชกระแสพระราชทานสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ว่า

"ฟังจากคำรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อพระโอษฐ์เองว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นทรงมีพระสติปัญญามาก และเป็นที่โปรดปรานของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยยิ่งนัก ถึงว่ามีพระสติจะสั่งได้ ท่านก็ไม่แน่พระทัยว่า จะทรงมอบราชสมบัติพระราชทาน (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ) หรือจะพระราชทานพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ด้วยในเวลานั้น หัวเมืองยังรบพุ่งติดพันกันอยู่กับพม่า จำเป็นต้องหาพระเจ้าแผ่นดินที่รอบรู้ในราชการ และเป็นที่นิยมทั่วหน้า จะได้ป้องกันราชศัตรูภายนอกได้"

นอกจากนั้น จากจดหมายเหตุของชาวต่างประเทศ และหนังสืออื่น ๆ ระบุว่า รัชกาลที่ 3 เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยในสมเด็จพระบรมชนกนาถยิ่งนัก เกือบจะกล่าวได้ว่าในตอนปลายรัชกาล เมื่อสิ้นสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรฯ และสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษมนตรีแล้ว อำนาจทั้งปวงตกอยู่ในเงื้อมพระหัตถ์ของท่าน พระบรมวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในเวลานั้นต่างยำเกรง หรือชอบพอสนิทสนมกับพระองค์เป็นส่วนมาก รัชกาลที่ 3 จึงขึ้นเสวยราชย์ในเวลาต่อมา ส่วนรัชกาลที่ 4 ทรงออกผนวชทันที และมิได้ลาผนวชเลยตลอดรัชกาลที่ 3

พระราชโอรสธิดาของรัชกาลที่ 2

รัชกาลที่ 2 ทรงมีพระราชโอรสธิดาทั้งสิ้น 73 องค์ ดังนี้.-

1. พระองค์เจ้าหญิงจักจั่น 2. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 3. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (พระนามเดิมพระองค์เจ้าชายทับ) 4. กรมขุนกัลยาสุนทร (พระองค์เจ้าหญิงลำภู) 5. พระองค์เจ้าหญิงทับทิม 6. พระองค์เจ้าหญิงยี่สุ่น 7. พระองค์เจ้าหญิงป้อม 8. กรมหมื่นสุนทรธิบดี (พระองค์เจ้าชายกล้วยไม้) 9. พระองค์เจ้าหญิงบุปผา 10. พระองค์เจ้าหญิงวงศ์ 11. พระองค์เจ้าหญิงไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 15. กรมสมเด็จพระเดชาดิศร (พระองค์เจ้าชายมั่ง) 16. พระองค์เจ้าหญิงส้มจีน 17. กรมพระพิพิธภูเบนทร์ (พระองค์เจ้าชายพนมวัน) 18. พระองค์เจ้าหญิงหรุ่น 19. พระองค์เจ้าหญิงใย 20. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 21. พระองค์เจ้าหญิงพลับ 22. กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ (พระองค์เจ้าชายกุญชร) 23. พระองค์เจ้าหญิงสังวาลย์ 24. พระองค์เจ้าชายเนตร (บางฉบับว่า"นก" หรือ"นุช") 25. พระองค์เจ้าชายโคมเพชร 26. พระองค์เจ้าชายเรณู 27. พระองค์เจ้าชายอำไพ 28. พระองค์เจ้าชายอัมพร 29. พระองค์เจ้าหญิงสุกรม 30. พระองค์เจ้าชายเนียม 31. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 32. พระองค์เจ้าหญิงน้อย 33. พระองค์เจ้าหญิงประภา 34. พระองค์เจ้าชายขัตติยวงศ์ 35. กรมหลวงภูเนตรนรินทรฤทธิ์ (พระองค์เจ้าชายทินกร) 36. พระองค์เจ้าหญิงรสสุคนธ์ 37. เจ้าฟ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ในวันประสูติ 38. กรมหมื่นสนิทนเรนทร์ (พระองค์เจ้าไพฑูรย์) 39. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 40. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 41. กรมหลวงมหิศวรินทราม (พระองค์เจ้าชายโต) 42. พระองค์เจ้าหญิงอินทนิล 43. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระนามเดิมเจ้าฟ้าชายมงกุฎ) 44. กรมพระเทเวศร์วัชรินทร์ (พระองค์เจ้าชายกลาง) 45. กรมหลวงสรรพสิลป์ปรีชา 46. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 47. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 48. พระองค์เจ้าหญิงสายสมร 49. กรมหลวงวงศาธิราชสนิท (พระองค์เจ้าชายนวม) 50. พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (เจ้าฟ้าชายจุฑามณี) 51. กรมขุนสถิตย์สถาพร (พระองค์เจ้าชายมรกฎ) 52. กรมหมื่นถาวรวรยศ (พระองค์เจ้าชายขัตติยา 53. พระองค์เจ้าหญิงดวงจันทร์ 54. พระองค์เจ้าหญิงนิ่มนวล 55. พระองค์เจ้าหญิงแฝด ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 57. กรมหมื่นอลงกฎกิจปรีชา (พระองค์เจ้าชายนิลรัตน์กปิตถา) 60. เจ้าฟ้าชายอาภรณ์ 61. กรมหมื่นวรจักรธรานุภาพ (พระองค์เจ้าชายปราโมช) 62. พระองค์เจ้าหญิงพันแสง 63. พระองค์เจ้าชายเน่า 64. พระองค์เจ้าหญิงโสภา 67. เจ้าฟ้าหญิงไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 68. พระองค์เจ้าหญิงกัณฐา 69. พระองค์เจ้าชายปิ๋ว 70. พระองค์เจ้าหญิงมารยาตร 71. พระองค์เจ้าหญิงกัลยาณี 72. พระองค์เจ้าหญิงแม้นเขียน 73. พระองค์เจ้าหญิงกนิษฐาน้อยนารี

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

(รัชกาลที่ 3)

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2330 ขึ้นครองราชย์ปี 2367 เมื่อพระชนมายุได้ 37 พรรษา สวรรคตปี 2394 อยู่ในราชสมบัติ 27 ปี มีพระนามเดิมว่า **"พระองค์เจ้าชายทับ"** เป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ 2 กับพระสนมเอกคือ เจ้าจอมมารดาเรียม (ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็น กรมสมเด็จพระศรีสุลาลัย) ได้ทรงผนวชตามพระราชประเพณีเฉพาะพระพักตร์สมเด็จพระอัยกา (สมเด็จพระพุทธยอดฟ้ามหาราช) ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วไปประทับ ณ วัดราชสิทธาราม ธนบุรี

รัชกาลที่ 3 ได้ทรงรับราชการในสมเด็จพระบรมชนกนาถ เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยมาแต่ต้น จนได้โปรดเกล้าสถาปนาเป็น**กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** ประทับที่วังท่าพระ และได้ทรงกำกับราชการกรมท่า และกรมพระคลัง สมัยนั้นรายได้ของประเทศจากภาษีอากรยังมีน้อยไม่พอจ่ายในราชการพระเจ้าแผ่นดิน รัชกาลที่ 3 จึงทรงแต่งสำเภาบรรทุกสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศ และนำเงินที่ได้มาถวายพระบรมชนกนาถ จนเป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จนตรัสเรียกรัชกาลที่ 3 ว่า *"เจ้าสัวทับ"* ทรงสามารถในการก่อสร้างทั้งในด้านบ้านเมือง และส่วนพระองค์ ในด้านบ้านเมืองทรงสร้างป้อมปราการหลายแห่ง ในส่วนพระองค์ทรงขุดสระทำสวนในพระบรมมหาราชวัง ทรงช่วยในการพิจารณาคดีใหญ่ ๆ มาตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ 2 ในขณะนั้นกรมพระราชวังบวรฯ ทรงเป็นประธานในการพิพากษา ครั้นเมื่อเสด็จทิวงคต รัชกาลที่ 3 ซึ่งดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอก็ทรงรับตำแหน่งจากกรมพระราชวังบวรฯ สืบต่อมา ในกรมพระตำรวจ ทรงว่าความโดยยุติธรรมและรวดเร็วไม่คั่งค้าง เป็นที่นิยมยินดีแก่คนทั้งหลาย

รัชกาลที่ 3 ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นผู้มีน้ำพระทัยกว้างขวาง และทรงโอบอ้อมอารีแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและไพร่ฟ้าประชาชน วังท่าพระของพระองค์เป็นที่ชุมนุมเลี้ยงเจ้านายข้าราชการอยู่เนืองนิจ ทรงตั้งโรงทานไว้สำหรับเลี้ยงยาจกวณิพก ครั้นถึงวันพระก็ทรงแจกเงินคนแก่และคนยากจน จนกลายเป็นประเพณีที่พระมหากษัตริย์จะทรงปฏิบัติในวันเฉลิมพระชนมพรรษาจนทุกวันนี้ ในส่วนราชการสงครามได้เคยเสด็จไปขัดตาทัพพม่า ที่ตำบลปากแพรก เมืองกาญจนบุรีประมาณ 1 ปี

ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 2 สวรรคต บรรดาขุนนาง และพระบรมวงศานุวงศ์จำนวนมาก เกรงว่าจะมีการแย่งราชสมบัติกันขึ้น ว่ากันว่าพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการส่วนมากไม่ต้องการที่จะให้เจ้าฟ้ามงกุฎขึ้นครองราชย์ เพราะยังมองเห็นว่ามีพระชนมายุน้อย และไม่เคยทรงงานใหญ่มาก่อน ขาดความชำนิชำนาญและพระประสบการณ์ ในจำนวนนี้มีผู้แสดงออกอย่างเปิดเผยคือ **กรมหลวงลักษณ์รณเรศ** (พระองค์เจ้าไกรสร ราชโอรสองค์ที่ 33 ในพระพุทธยอดฟ้ามหาราช) ซึ่งทรงกำกับการกรมสังฆการีไม่ต้องประสงค์ที่จะให้เจ้าฟ้ามงกุฎขึ้นครองราชย์ จึงได้คอยเพ็ดทูลยุยงให้รัชกาลที่ 3 ทรงหวาดระแวงเจ้าฟ้ามงกุฎหลายครั้งหลายหน เพื่อจะได้แตกแยกกัน และหาทางกำจัดเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งในขณะนั้นทรงผนวชอยู่

แต่ปรากฏว่า รัชกาลที่ 3 หาได้มีพระทัยคล้อยตามไปไม่ และเมื่อกรมหลวงลักษณ์รณเรศเพ็ดทูลกล่าวโทษเจ้าฟ้ามงกุฎมากเข้า จนส่อแสดงเจตนาไม่บริสุทธิ์อย่างแน่ชัด รัชกาลที่ 3 จึงสั่งให้ประหารชีวิตกรมหลวงลักษณ์รณเรศเสีย

พระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 3 มีมากมาย ตลอดเวลา 27 ปีที่ทรงครองราชย์นั้นทรงค้าขายกับต่างประเทศ มุ่งบูรณะบ้านเมือง ทรงปราบเจ้าอนุเวียงจันทร์ ปราบญวนและทรงก่อสร้างวัดวาอารามจำนวนมากเช่น วัดราชโอรส, วัดเทพธิดาราม, วัดราชนัดดา และเจดีย์วัดภูเขาทอง

พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งของรัชกาลที่ 3 คือ **การตั้งพระนามพระมหากษัตริย์ในมหาจักรีบรมราชวงศ์พระองค์ก่อน** เพราะเดิมพระมหากษัตริย์องค์ที่ 1 - 2 - 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น มีพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัตรว่า "พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี" เหมือนกันทั้ง 3 พระองค์ พระนามที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นเป็นพระนามที่รัชกาลที่ 3 ทรงตั้งขึ้น โดยได้ทรงหล่อพระพุทธรูปยืนหุ้มด้วยทองคำ 2 องค์ เป็นแบบเดียวกับพระศรีสรรเพชญ์แห่งกรุงศรีอยุธยา ทองที่ใช้หุ้มทั้ง 2 องค์มีน้ำหนักเท่าทองที่หุ้มองค์พระศรีสรรเพชญ์ แล้วให้ประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม จารึกพระนามตามลำดับว่า **"พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก"** (อุทิศถวายสมเด็จพระอัยกา) และ **"พระพุทธเลิศหล้าสุลาลัย"** (อุทิศถวายสมเด็จพระชนกนาถ) แล้วมีพระบรมราชโองการให้อ้างนามแผ่นดินตามนามพระพุทธรูปทั้ง 2 องค์นี้ มิให้เรียกว่า **"แผ่นดินต้น-แผ่นดินกลาง"** ดังที่ใช้กันอยู่ขณะนั้น และโปรดให้เรียกแผ่นดินรัชกาลที่ 3 ว่า "แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว" ห้ามเรียกว่า **"แผ่นดินปลาย"**

ต่อมารัชกาลที่ 4 โปรดให้เปลี่ยนสร้อยพระนามรัชกาลที่ 2 จาก **"สุลาลัย"** เป็น **"นภาลัย"**

เป็นอันว่า การเรียกพระนามพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์แรกแห่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ได้เริ่มในรัชกาลที่ 3

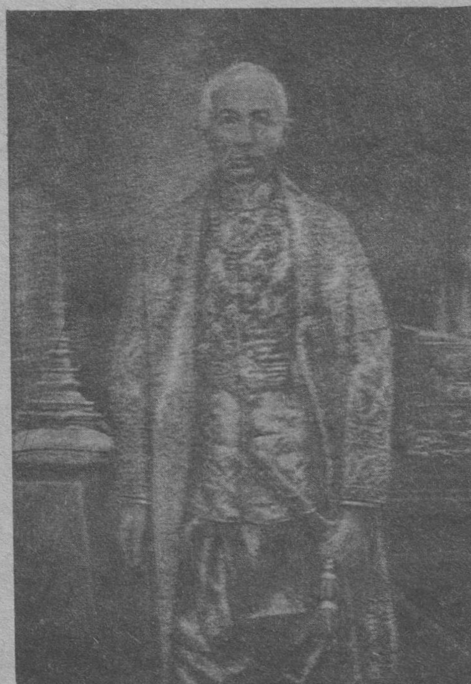
รัชกาลที่ 3 ไม่ทรงสถาปนาพระราชินี

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงสถาปนาพระบรมราชินีตลอดรัชสมัยของพระองค์ ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่กล่าวกันว่า พระองค์ไม่มีพระราชประสงค์จะได้ราชสมบัติแต่อย่างใด แต่การที่พระองค์ทรงยินยอมรับราชสมบัติตามคำกราบบังคมทูลของบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนในขณะนั้น ก็ด้วยทรงเห็นแก่ประเทศชาติ เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยยังมีข้าศึกมาประชิดติดพันอยู่เสมอ กล่าวคือ มีการรบกับเจ้าอนุเวียงจันทน์ รบกับญวน, เขมร และพม่า และในเวลานั้นสมเด็จเจ้าฟ้ามงกุฎ (รัชกาลที่ 4) ก็ได้ทรงผนวชทั้งที่ยังทรงพระเยาว์ ไม่ทรงมีความชำนาญในกิจการบ้านเมือง พระองค์จึงทรงรับภาระกษัตริย์ ปกครองประเทศเพื่อสืบสันตติวงศ์ **แต่เพราะพระองค์ไม่ทรงปรารถนาในราชสมบัติ และไม่ต้องการให้มีการสืบราชสมบัติจากพระราชโอรสของพระองค์แต่ประการใด ต้องพระราชประสงค์จะคืนราชสมบัติให้แก่เจ้าฟ้ามงกุฎต่อไป**

พระราชโอรสธิดาในรัชกาลที่3

รัชกาลที่ 3 ทรงมีพระราชโอรสธิดาทั้งสิ้น 51 พระองค์ดังนี้.-

1. พระองค์เจ้าชายกวีวงศ์ 2. พระองค์เจ้าหญิงใหญ่ 3. กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ (พระองค์เจ้าหญิงวิลาส) 4. พระองค์เจ้าชายดำ 5. พระองค์เจ้าหญิงดวงเดือน 6. สมเด็จพระบรมราชมาตามหัยกาเธอ (พระองค์เจ้าชายศิริวงศ์) 7. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนามสิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 8. พระองค์เจ้าหญิงลักขณานุคุณ 9. พระองค์เจ้าหญิงกมุท 10. พระองค์เจ้าหญิงมาลี 11. กรมหมื่นเชษฐาธิเบนทร์ (พระองค์เจ้าชายโกเมน) 12. กรมหมื่นอมเรนทรบดินทร์ (พระองค์เจ้าชายคเนจร) 13. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 14. พระองค์เจ้าชายงอนรถ 15. กรมหมื่นภูมินทรภักดี (พระองค์เจ้าชายลดาวัลย์) 16. พระองค์เจ้าหญิงเงินยวง 17. พระองค์เจ้าหญิงเสงี่ยม 18. พระองค์เจ้าหญิงพงา 19. พระองค์เจ้าหญิงแสงจันทร์ 20. พระองค์เจ้าหญิงนิเวศน์ 21. กรมขุนราชสีหวิกรม (พระองค์เจ้าชายชุมสาย) 23. พระองค์เจ้าหญิงสุบงกช 24. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 25. พระเจ้าหญิงเลขา 26. สมเด็จกรมพระยาสุดารัตนราชประยูร (พระองค์เจ้าหญิงละม่อม) 27. พระองค์เจ้าชายเปียก 28. พระองค์เจ้าหญิงเกศนี 29. กรมหมื่นอดุลยลักษณสมบัติ (พระองค์เจ้าชายอุไร) 30. พระองค์เจ้าหญิงกินรี 31. พระองค์เจ้าหญิงไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 32. กรมหมื่นอุดมรัตนราษี (พระองค์เจ้าชายอรรณพ) 33. พระองค์เจ้าหญิงเล็ก 34. พระองค์เจ้าหญิงพวงแก้ว 35. พระองค์เจ้าหญิงประไพพักตร์ 36. พระองค์เจ้าหญิงฉวีวรรณ 37. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 38. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์เสียตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 39. พระองค์เจ้าชายลำยอง 40. พระองค์เจ้าหญิงกัลยาณี 41. พระองค์เจ้าหญิงนรลักษณ์ 42. พระองค์เจ้าชายเฉลิมวงศ์ 43. พระองค์เจ้าหญิงจามรี 44. พระองค์เจ้าหญิงกฤษณา 45. กรมหมื่นภูบดีราชหฤทัย (พระองค์เจ้าชายอมฤตย์) 46. กรมขุนภูวนัยนฤเบนทราธิบาล (พระองค์เจ้าชายสุพรรณ) 47. พระองค์เจ้าชาย ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 48. กรมหลวงบดินทรไพศาลโสภณ (พระองค์เจ้าชายสิงหรา) 49. กรมขุนเจริญผลพูลสวัสดิ์ 50. พระองค์เจ้าชายจินดา 51. พระองค์เจ้าหญิงบุตรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(รัชกาลที่ 4)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2347 ขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2394 เมื่อพระชนมายุได้ 47 พรรษา สวรรคตปี 2411 (ครองราชย์ 17 ปี)

เมื่อขึ้นครองราชย์ โปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์เป็นพระมหาอุปราช ทรงพระนามว่า "พระบาทสมเด็จพระปรเนทราเมศฯ" หรือ "**พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว**" ดำรงพระอิสริยยศเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินทุกประการ เนื่องจากโหรทำนายว่า ดวงพระชะตาของสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯนั้นแรงเท่า ๆ กับชะตาของพระองค์ ถ้าหากว่าไม่ทรงสถาปนาให้มีพระเกียรติยศเท่าพระองค์แล้วจะทำให้พระองค์มีพระชนมายุสั้นได้

ในรัชกาลที่ 4 นี้มีชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขายในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และได้ทรงทราบว่าฝรั่งดูหมิ่นข้าราชการไทยที่ไม่สวมเสื้อ ฉะนั้นจึงมีพระบรมราชโองการให้ข้าราชการทุกคนสวมเสื้อเมื่อเข้าเฝ้า เสื้อดังกล่าวนั้นในขั้นแรกตัดแบบเสื้อของพวกแขกบ้าบ๋า และได้ถือเป็นแบบในเวลาต่อมา

พระราชกรณียกิจของรัชกาลที่ 4 มีดังต่อไปนี้.-

1. โปรดให้ตั้งพระนครบาล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในพระนคร และเพื่อรักษาทรัพย์สมบัติของชาวไทย และชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในพระนคร

2. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ทรงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยจัดตั้งศาลต่างประเทศ เพื่อตัดสินคดีที่เกิดขึ้นระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศ

3. แก้ไขระเบียบการถวายฎีกา โดยผู้ถวายฎีกาไม่จำเป็นต้องถูกเฆี่ยน 30 ทีเสียก่อนอย่างที่เคยปฏิบัติมาแต่ก่อน และให้ถวายฎีกาโดยตรงต่อพระเจ้าอยู่หัวได้ ไม่ต้องผ่านข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ก่อน

4. โปรดให้สร้างพระราชวังและพระตำหนัก โปรดเกล้าให้จัดสร้างพระราชวังและตำหนักที่ประทับ เมื่อถึงคราวเสด็จไปเยี่ยมเยียนดูแลทุกข์สุขของประชาชนในชนบทที่ห่างไกล เช่น พระราชวังจันทรเกษม (ที่วังโบราณ, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ (บางปะอิน) พระนารายณ์ราชนิเวศน์ (ลพบุรี) พระนครคีรี (บนยอดเขามหาสวรรค์ จังหวัดเพชรบุรี) พระราชวังโบราณที่พระพุทธบาทสระบุรี และพระราชวังสราญรมย์ ในพระนคร เป็นต้น

5. ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระองค์ได้ทรงผนวชในพระพุทธศาสนาเป็นเวลานาน ทรงมีความรอบรู้ในเรื่องพระธรรมวินัยอย่างดีเยี่ยม จึงได้ทรงตั้งคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายขึ้น นอกจากนี้ยังได้ทรงสร้างวัดอีกมากมาย เช่น วัดบรมนิวาส, วัดราชประดิษฐ์, วัดมกุฏกษัตริย์ฯ, วัดโสมนัสวิหาร, และวัดปทุมวนาราม

6. จัดระเบียบทหาร โปรดเกล้าฯให้ใช้วิธีอย่างชาวยุโรป โดยมีทหารรักษาพระองค์สร้างเรือรบ และเรือกลไฟ มีปืนและมีทหารประจำเพื่อรักษาพระราชอาณาจักร

7. ขยายเส้นทางคมนาคม โปรดเกล้าฯให้ขุดคลองผดุงกรุงเกษม คลองมหาสวัสดิ์ คลองเจดีย์บูชา, คลองภาษีเจริญ, คลองดำเนินสดวก และคลองหัวลำโพง เพื่อเป็นเส้นทางคมนาคมไปมาค้าขายของประชาชนที่อยู่ในตำบลนอกเมืองพระนครและธนบุรี และโปรดให้สร้างป้อมขึ้นตามฝั่งคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นคูพระนครเพื่อป้องกันข้าศึกที่จะเข้ามาจู่โจม

8. ส่งเสริมการศึกษา ทรงเห็นประโยชน์ของการศึกษา และภาษาต่างประเทศ เพราะได้มีการติดต่อกับชาวต่างชาติมากขึ้น แต่ไม่สามารถจะเข้าใจกันได้ จึงทรงจ้างแหม่มเลียวโนเวนส์มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้พระราชโอรสธิดา และพระบรมวงศานุวงศ์

9. เจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ทรงส่งทูตเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมากเช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยี่ยม อิตาลี อเมริกา เดนมาร์ก โปรตุเกส เยอรมนี ฯลฯ

รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระอัครมเหสีทรงพระนามว่า "**หม่อมเจ้าหญิงรำเพย**" ต่อมาโปรดสถาปนาเป็น "**สมเด็จพระนางเจ้ารำเพยภมราภิรมย์**" (รัชกาลที่ 5 เฉลิมพระนามเป็น "**สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี**") ทรงมีพระราชโอรสธิดา 4 พระองค์คือ 1. เจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์(ต่อมาคือรัชกาลที่ 5) 2. เจ้าฟ้าหญิงจันทรมณฑล, กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์ 3. เจ้าฟ้าชายจาตุรนต์รัศมี, กรมพระจักรพรรดิพงศ์ 4. เจ้าฟ้าชายภาณุรังษีสว่างวงศ์, สมเด็จกรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

นอกจากนั้นรัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชโอรสธิดา ทั้งหมด 82 พระองค์ ดังนี้

1. กรมหมื่นมเหศวรวรวิลาส(พระองค์เจ้าชายนพวงศ์) 2. กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส(พระองค์เจ้าชายสุประดิษฐ์) 3. พระองค์เจ้าหญิงยิ่งเยาวลักษณ์ 4. พระองค์เจ้าชายทักษิณาวัฏ 5. พระองค์เจ้าชายโสมนัส 6. พระองค์เจ้าหญิงทักษิณชา 7. กรมหลวงสมรรัตนสิริเชษฐ์ (พระองค์เจ้าหญิงโสมาวดี) 8. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ทรงพระเยาว์ 9. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (เจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์) 10. พระองค์เจ้าหญิงศรีพัฒนา 11. พระองค์

เจ้าชายเสวตรวรลาภ 12. พระองค์เจ้าหญิงประภัสศร 13. พระองค์เจ้าหญิงพักตร์พิมลพรรณ 14. พระองค์เจ้าหญิงมัณยาภาธร 15. พระองค์เจ้าชายแดง 16. กรมหลวงวิสุทธิกษัตรีย์ (เจ้าฟ้าหญิงจันทรมณฑล) 17. กรมพระนเรศร์วรฤทธิ์(พระองค์เจ้าชายกฤษดาภินิหาร) 18. พระองค์เจ้าชายเฉลิมลักษณเลิศ 19. พระองค์เจ้าหญิงศรีนาคสวาดิ์ 20. กรมหลวงพิชิตปรีชากร(พระองค์เจ้าคัคณางคยุคล) 21. กรมขุนขัตติยกัลยา (พระองค์เจ้าหญิงกรรณิกาแก้ว) 22. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 23. กรมหลวงอนุสรณ์อุดมเดช(พระองค์เจ้าชายสุขสวัสดิ์) 24. กรมหมื่นภูธเรศธำรงศักดิ์ (พระองค์เจ้าชายทวีภวัลยลาภ) 25. กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม(พระองค์เจ้าชายทองกองก้อนใหญ่) 26. กรมหมื่นพรหมวรานุรักษ์(พระองค์เจ้าชายเกษมสันต์โสภาคย์) 27. กรมหมื่นราชศักดิ์สโมสร(พระองค์เจ้าชายกมลลาศเลอสรรค์) 28. เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์ (เจ้าฟ้าชายจาตุรนต์รัศมี) 29. พระองค์เจ้าชายอุณากรรณอนันตนรไชย 30. กรมหมื่นทิวากรวงศ์ประวัติ(พระองค์เจ้าชายเกษมศรีศุภโยค) 31. พระองค์เจ้าหญิงเขียน 32. พระองค์เจ้าหญิงเสมอสมัยหรรษา 33. กรมขุนสิริธัชสังกาศ(พระองค์เจ้าชายศรีสิทธิธงไชย) 34. กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจ(พระองค์เจ้าชายทองแถมถวัลยวงศ์) 35. พระองค์เจ้าหญิงอนงค์นพคุณ 36. พระองค์เจ้าหญิงกนกวรรณเลขา 37. กรมหมื่นสรรพสิทธิประสงค์ (พระองค์เจ้าชายชุมพลสมโภช) 38. พระองค์เจ้าหญิงอรุณวดี 39. พระองค์เจ้าหญิงวาณีรัตนกัญญา 40. พระองค์เจ้าหญิงมณฑานพรัตน์ 41. พระองค์เจ้าชายกาพย์กนกรัตน์ 42. สมเด็จกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ(พระองค์เจ้าชายเทวัญอุไทยวงศ์) 43. พระองค์เจ้าหญิงอรไทยเทพกัญญา 44. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 45. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช(เจ้าฟ้าชายภาณุรังษีสว่างวงศ์) 46. พระองค์เจ้าหญิงบุษบงเบิกบาน 47. สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส(พระองค์เจ้าชายมนุษยนาคมานพ) 48. พระองค์เจ้าชายเจริญรุ่งราษี 49. กรมพระสมมตอมรพันธุ์(พระองค์เจ้าชายสวัสดิประวัติ) 50. สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ ในรัชกาลที่ 5 (พระองค์เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์) 51. กรมหมื่นวิวิธวรรณปรีชา(พระองค์เจ้าชายจันทรทัตจุฑาธาร) 52. สมเด็จพระนางเจ้าสุขุมาลมารศรี พระอัครราชเทวี ในรัชกาลที่ 5 53. พระองค์เจ้าหญิงนารีรัตนา 54. กรมหมื่นพงศาดิศรมหิป(พระองค์เจ้าไชยานุชิต) 55. พระองค์เจ้าหญิงบันจบเบญจมา 56. กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (พระองค์เจ้าวรวรรณากร) 57. สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ(พระองค์เจ้าชายดิศวรกุมาร) 58. พระองค์เจ้าหญิงนงคราญอุดมดี 59. พระองค์เจ้าชายศรีเสาวภางค์ 60. สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ในรัชกาลที่ 5 61. กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา (พระองค์เจ้าชายโสณบัณฑิต) 62. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ (พระองค์เจ้าชายจิตรเจริญ) 63. กรมขุนมรุพงศ์สิริพัฒน์(พระองค์เจ้าชายวัฒนานุวงศ์) 64. พระองค์เจ้าหญิงกาญจนากร 65. พระองค์เจ้าหญิงบุษบันบัวผัน 66. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 5 (พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี) 67. พระองค์เจ้าหญิงแขไขดวง 68. กรมหลวงทิพยรัตนกิริฎกุลินี (พระองค์เจ้าหญิงนภาพรประภา) 69. พระองค์เจ้าชายดำรงฤทธิ์ 70. พระองค์เจ้าหญิงประสานศรีใส 71. พระองค์เจ้าหญิงประพาพรัศมี 72. พระองค์เจ้าชายจรูญฤทธิเดช 73. พระองค์เจ้าหญิงเสาวภาคยพรรณ 74. พระองค์เจ้าหญิงประดิษฐาสารี 75. กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์ (พระองค์เจ้าชายสวัสดิโสภณ) 76. กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย(พระองค์เจ้าชายไชยันตมงคล) 77. พระองค์เจ้าหญิงพวงสร้อยสอางค์ 78. พระองค์เจ้าหญิงประไพศรีสอาด 79. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนามสิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 80. พระองค์เจ้าหญิงพุทธประดิษฐา 81. พระองค์เจ้าหญิงไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 82. พระองค์เจ้าหญิงเจริญกมลสุขสวัสดิ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(รัชกาลที่ 5)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 เป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 4 และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ขึ้นเสวยราชย์ในปี 2411 เมื่อพระชนมายุได้ 15 พรรษา สวรรคตปี 2453 ครองราชย์ 42 ปี มีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์

เมื่อขึ้นครองราชย์ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์จึงได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และทรงสถาปนากรมหมื่นบวรวิเศษไชยชาญ ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหาอุปราช ปรากฏพระอิสริยศภายหลังว่า กรมพระราชวังบวรวิเศษไชยชาญ

ในขณะที่เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่นั้น เป็นโอกาสให้พระองค์ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการเป็นอันมากเช่น อักขรสมัย(ตามโบราณราชประเพณี) รัฐประศาสน์, โบราณคดี, ภาษาบาลี, ภาษาอังกฤษ, วิชาปืนไฟ, วิชามวยปล้ำ, วิชากระบี่กระบอง, และวิชาวิศวกรรม และยังได้เสด็จประพาสสิงคโปร์ และเกาะชวาถึง 2 ครั้ง เพื่อทอดพระเนตรระบบการปกครอง และได้ทรงนำมาดัดแปลงแก้ไขการปกครองของประเทศให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น การแต่งกายของชาวไทยให้เลิกตัดผมทรงมหาดไทย การเข้าเฝ้าในพระราชฐานก็ใช้ยืนและนั่งตามโอกาสอันสมควร ไม่จำเป็นต้องหมอบคลานเหมือนแต่ก่อน

รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จทรงผนวชเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2416 และได้ทรงลาผนวชเมื่อวันที่ 11 ตุลาคมปีเดียวกัน จากนั้นได้โปรดเกล้าฯให้มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2416 ตั้งแต่นั้นมาพระองค์ได้ทรงรับผิดชอบในการปกครองประเทศด้วยพระองค์เองตลอดมา ทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าเป็นอันมากเนื่องจากได้ทรงใช้แบบอย่างที่ดีจากต่างประเทศ อารยะธรรมสมัยใหม่ก็ได้เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระองค์

พระราชกรณียกิจที่สำคัญมีดังนี้.-

1. วางระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงการปกครองในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และทรงจัดตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นเพื่อบริหารราชการแผ่นดินจากส่วนกลางรวม 12 กระทรวง

2. ทำนุบำรุงการศึกษา ทรงวางรากฐานการศึกษา โดยเริ่มตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้การศึกษาวิชาการแก่พระบรมวงศานุวงศ์ และบุตรหลานข้าราชการ และโปรดให้ขยายไปถึงราษฎร โดยทรงโปรดให้ตั้งโรงเรียนสำหรับสอนหนังสือแก่เยาวชนทั่วไปขึ้นที่วัดมหรรณพารามเป็นครั้งแรกใน พ.ศ.2435 โปรดฯให้จัดตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นเพื่อจัดการศึกษาของประเทศ ทรงจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นครั้งแรก และให้มีการสอบไล่ชิงทุนเล่าเรียนหลวงออกไปศึกษาวิชาการในต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาใช้ในประเทศ พระราชดำริของพระองค์ในข้อนี้ได้นำมาใช้เป็นผลดีแก่ประเทศชาติจนถึงทุกวันนี้ เพราะผู้ที่ได้รับทุนเล่าเรียนหลวงนั้น ได้นำความรู้มาพัฒนาประเทศเป็นอันมาก ทำให้บ้านเมืองก้าวสู่ความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมนานาประเทศ

3. ขยายการคมนาคม ทรงจัดให้สร้างทางรถไฟระหว่างกรุงเทพฯกับบางปะอิน-อยุธยา-สระบุรี-นครราชสีมา สร้างถนน, สะพานข้ามคลอง โปรดให้จัดตั้งกิจการไปรษณีย์ และการโทรเลข โดยรวมเรียกว่า กรมไปรษณีย์โทรเลข ให้ขยายงานออกไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ครั้นในปี พ.ศ. 2424 โปรดให้จัดส่งผู้แทนไทยไปร่วมประชุมสหภาพสากลไปรษณีย์เป็นครั้งแรก

4. บำรุงการสาธารณสุขและสวัสดิการ โปรดให้จัดตั้งโรงพยาบาลแผนใหม่ที่โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลบางรัก โรงพยาบาลโรคจิต (สมเด็จเจ้าพระยา) นอกจากนั้นยังได้ส่งแพทย์ออกปลูกฝีฉีดยาป้องกันไข้ทรพิษ และบำบัดอหิวาตกโรค จัดตั้งกรมสุขาภิบาล เพื่อดูแลรักษาความสะอาด ควบคุมการก่อสร้างในพระนคร นอกจากนี้ทรงจัดให้มีการไฟฟ้าและการประปาขึ้นเป็นครั้งแรก (สำหรับการประปานั้นทรงวางรากฐานไว้แต่มาเปิดใช้ในรัชกาลที่ 6)

5. ทรงเลิกทาส ทรงประกาศเลิกทาสในกรุงเทพฯก่อน แล้วจึงให้เลิกทาสในมณฑลต่าง ๆ สำหรับมณฑลพายัพนั้นมีทาสอยู่ 2 พวกคือ ทาสเชลย กับทาสสินไถ่ ทรงบัญญัติว่า สำหรับทาสเชลยซึ่งเดิมต้องเป็นทาสตลอดชีวิตนั้น ให้กำหนดค่าตัว คือเมื่อคนเหล่านั้นสามารถหาเงินมาไถ่ให้หลุดพ้นจากทาสได้ ถ้าไม่มีเงินมาไถ่ก็ให้หลุดพ้นเมื่ออายุ 60 ปี ส่วนทาสสินไถ่คือทาสธรรมดาที่ซื้อมาด้วยเงินนั้น เมื่ออายุ 60 ปีก็ให้หลุดพ้นได้ทันที ไม่จำเป็นต้องเอาเงินมาไถ่

ส่วนทางมณฑลบูรพา ได้ทรงใช้วิธีลดค่าตัวเดือนละ 4 บาทไปจนกว่าหมดค่าตัว

ต่อมาทรงตราพระราชบัญญัติทาส พ.ศ.2448 ระบุว่าให้เลิกเรื่องลูกทาสในเรือนเบี้ยอย่างเด็ดขาด ห้ามขายตัวลงเป็นทาส การซื้อขายทาสเป็นโทษทางอาญา ส่วนผู้ที่เป็นทาสอยู่แล้ว นายเงินต้องลดค่าตัวลงเดือนละ 4 บาทจนกว่าจะหมด ถ้ามีการโยกย้ายเปลี่ยนนายก็มิให้เพิ่มค่าตัวขึ้น

6. ปรับปรุงด้านการทหาร ทรงพระราชดำริว่า การทหารมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อประเทศชาติ จึงโปรดให้จัดการทหารตามแบบแผนและฝึกหัดตามยุทธวินัยของประเทศในยุโรป โดยได้ส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการทหารในประเทศอังกฤษ, เยอรมนี และรัสเซียเพื่อนำความรู้มาใช้ในด้านการทหารของประเทศไทย ทรงจัดการทหารบกและทหารเรือขึ้นในปี พ.ศ.2430 โดยให้ตราพระราชบัญญัติจัดการทหาร พ.ศ.2437 และทรงตั้งกระทรวงกลาโหมขึ้น และทรงตราพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารขึ้นในปี พ.ศ.2448

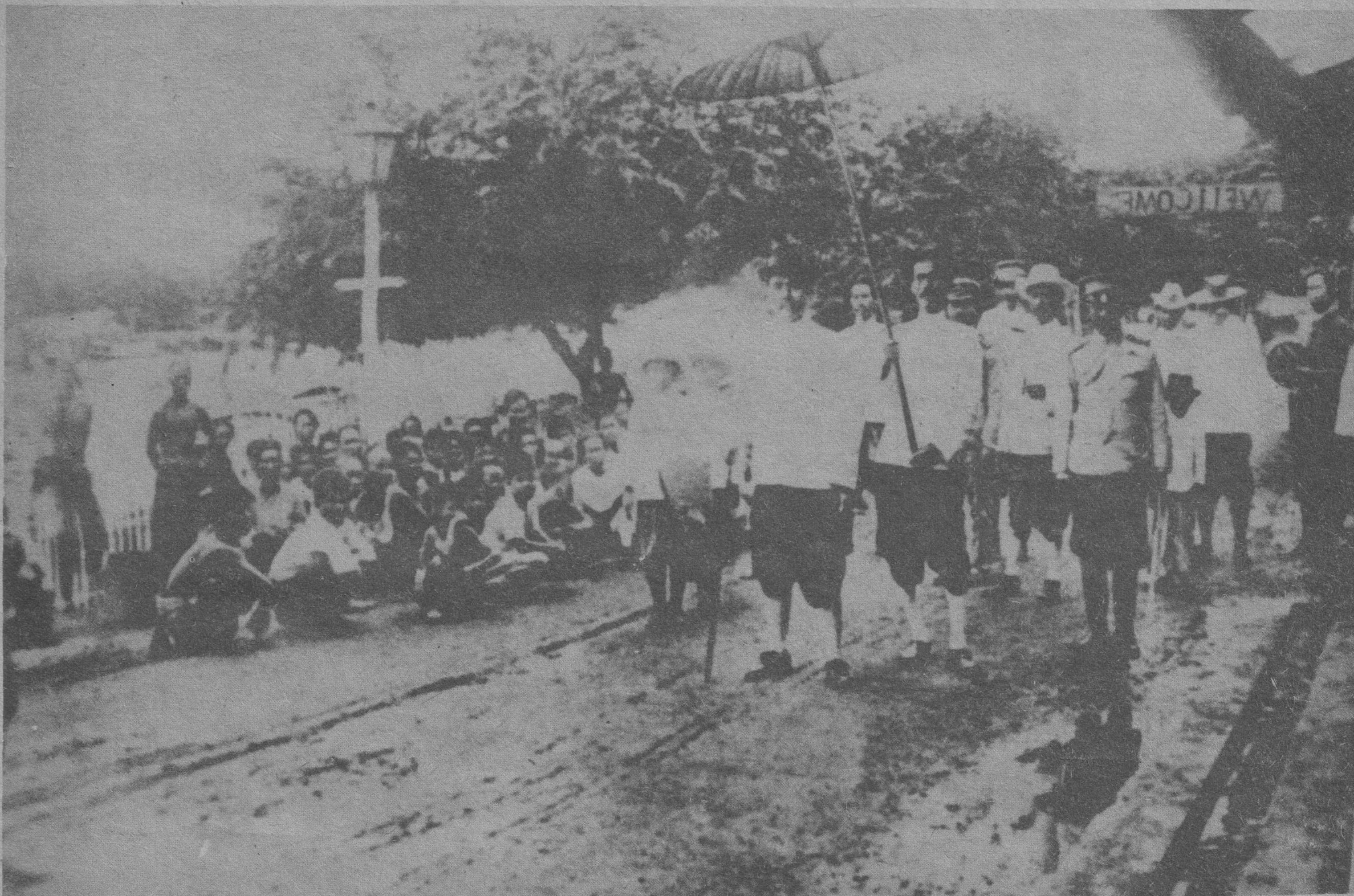
7. จัดระเบียบการศาล ในปี พ.ศ.2434 โปรดให้ตั้งกระทรวงยุติธรรม โดยตราพระราชบัญญัติจัดการศาลสถิตย์ยุติธรรมเพื่อเป็นหลักปฏิบัติดี และโปรดให้ตั้งศาลโปริสสภาขึ้น ครั้นในปี พ.ศ.2451 โปรดให้ตราพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กับพระราชบัญญัติพิจารณาความแพ่ง โปรดให้ยกเลิกวิธีพิจารณาจารีตนครบาล และการลงโทษด้วยการทรมานต่าง ๆ โดยสิ้นเชิง

ส่วนการพิจารณาคดีในโรงศาลสมัยก่อนนั้น ใช้การลงอาญาด้วยการทรมานเช่น ตอกเล็บ, บีบขมับเพื่อเค้นเอาความจริงเอาจากจำเลย เป็นเหตุให้ผู้ต้องหาได้รับความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส และอาจจะสารภาพออกมาทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ทำความผิด แต่เพื่อให้พ้นจากการทรมาน พระองค์ทรงมีพระราชดำริว่า ไม่เหมาะสมกับกาลสมัย จึงโปรดให้เลิกเสีย และให้ใช้วิธีพิจารณาจากหลักฐานซึ่งเป็นพยานบุคคล หรือเอกสารแทน ซึ่งใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติอีกนานานัปประการ เช่นการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม, วัดเบญจมบพิตร ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม พระองค์สนพระราชหฤทัยต่อทุกข์สุขของไพร่ฟ้าประชาชนอย่างมาก ได้ทรงปลอมพระองค์เสด็จประพาสไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เรียกว่า**"ประพาสต้น"** อันเป็นทางหนึ่งที่ทำให้พระองค์ทรงเข้าถึงราษฎร จึงเป็นที่เคารพสักการะของพสกนิกรยิ่งนัก และโดยที่ทรงนำความเจริญก้าวหน้า และอารยะธรรมแผนใหม่มาสู่ประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน จึงทรงได้รับพระราชสมัญญานามว่า **"พระปิยะมหาราช"**

สมเด็จพระปิยะมหาราชทรงมีพระมเหสีหลายองค์ แต่พระอัครมเหสี 2 พระองค์ที่ควรจะกล่าวถึง ณ ที่นี้ เพราะเกี่ยวพันมาถึงพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 9 ดังนี้คือ

1. สมเด็จพระศรีสวรินทิรา พระบรมราชเทวี เดิมทรงพระนามว่า **"พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา"** ทรงเป็นพระราชธิดาในรัชกาลที่ 4 และเจ้าจอมมารดาเปี่ยม(ต่อมาได้รับการสถาปนาเป็น**"สมเด็จพระปิยมาวดี"**) ทรงมีพระราชโอรสคือ**"สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร"** ซึ่งทรงดำรงตำแหน่ง"สยามมกุฎราชกุมาร" องค์แรกของประเทศไทย แต่สวรรคตเสียก่อนขึ้นครองราชย์ และ**"สมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช"**(ต่อมา ร.9 ทรงสถาปนาเป็น "สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลเดชวิกรม บรมราชชนก") ซึ่งเป็นพระราชบิดาของรัชกาลที่ 8 และที่ 9

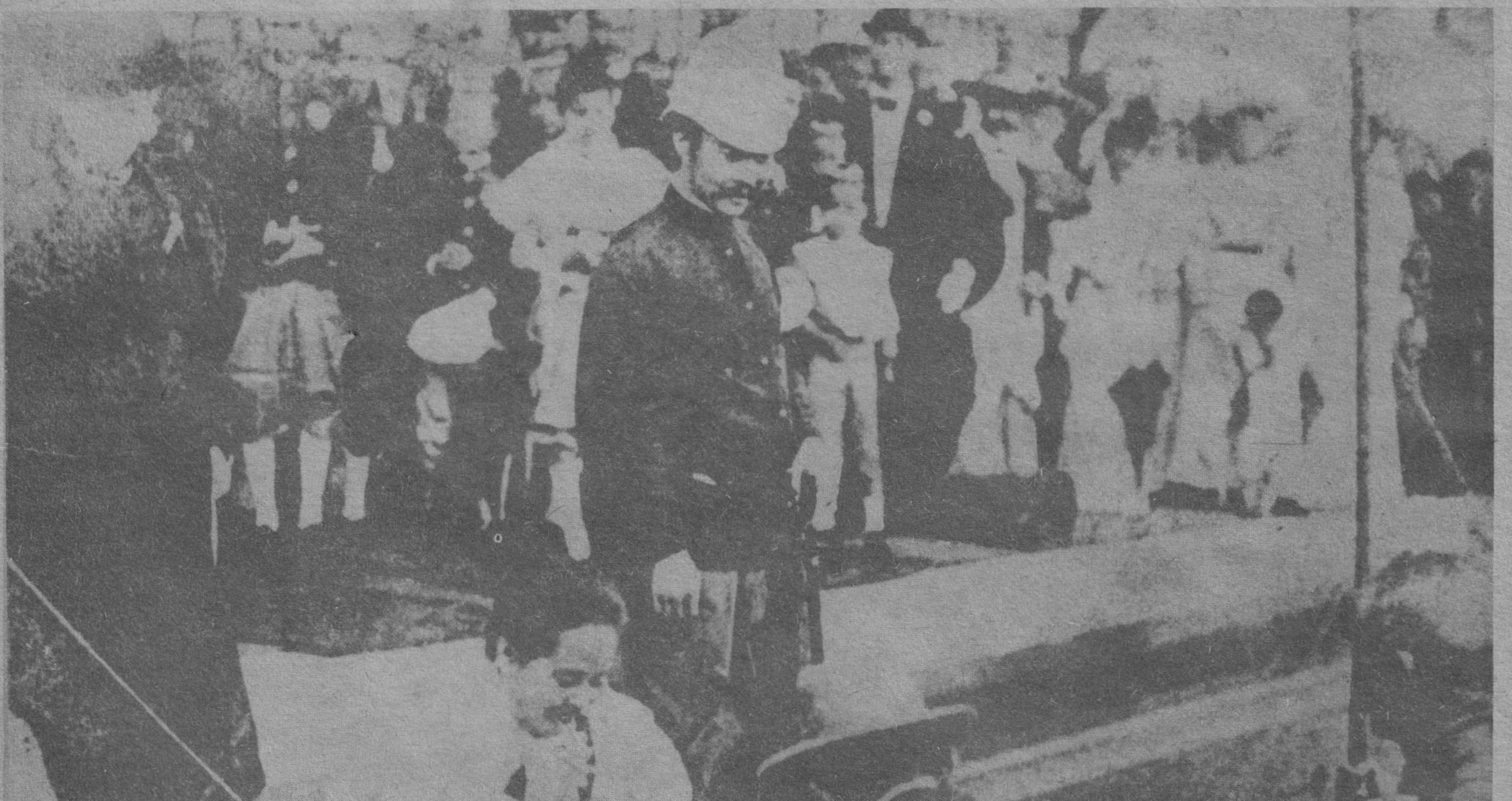
2. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เดิมทรงพระนามว่า **"พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี"** ทรงเป็นพระขนิษฐาร่วมพระราชบิดามารดาเดียวกันกับสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี ทรงมีพระราชโอรสคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

พระราชโอรสธิดาในรัชกาลที่ 5 มีทั้งสิ้น 77 องค์ดังต่อไปนี้.-

1. พระองค์เจ้าหญิงผ่อง 2. กรมขุนสุพรรณภาควดี(พระองค์เจ้าหญิงศรีวิลัยลักษณ์) 3. พระองค์เจ้าชายอิศรวงศ์วรราชกุมาร) 4. พระองค์เจ้าหญิงวรลักษณาวดี 5. สมเด็จเจ้าฟ้าชายไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 6. พระองค์เจ้าหญิงอัจฉราพรรณีรัชกัญญา 7. พระองค์เจ้าหญิงจุฑารัตนราชกุมารี 8. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนพิจิตรเจษฎจันทร์(พระองค์เจ้าหญิงจันทราสรัทการ) 9. พระองค์เจ้าหญิงอรพินทเพ็ญภาค 10. พระองค์เจ้าหญิงสุวพักตร์วิไลยพรรณ 11. สมเด็จเจ้าฟ้าเยาวมาลย์-นฤมล(พระองค์เจ้าหญิงเยาวมาลย์นฤมล) 12. กรมพระจันทบุรีนฤนาถ(พระองค์เจ้าชายกิติยากรวรลักษณ์) 13. พระองค์เจ้าชายนภางค์นิพัทธพงศ์ 14. กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์(พระองค์เจ้าชายระพีพัฒนศักดิ์) 15. กรมหลวงปราจีณกิติบดี(พระองค์เจ้าชายประวิตรวัฒโนดม) 16. พระองค์เจ้าหญิงบัณฑรวรรณวโรภาส 17. กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช (พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช) 18. พระองค์เจ้าหญิงบิเอตริศภัทรายุวดี 19. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์(เจ้าฟ้าหญิงสุทธาทิพยรัตน์) 20. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร 21. เจ้าฟ้า

หญิงกรรณาภรณเพชรรัตน์ 22. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระเทพนารีรัตน์(เจ้าฟ้าหญิงพาหุรัดมณีมัย) 23. พระองค์เจ้าหญิงเจริญศรีชนมายุ 24. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 25. เจ้าฟ้าชายอิศริยาลงกรณ์ 26. พระองค์เจ้าหญิงประเวศวรสมัย 27. เจ้าฟ้าชายสิ้นพระชนม์ในพระครรภ์ 28. กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์(พระองค์เจ้าชายอาภากรเกียรติวงศ์) 29. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 (สมเด็จเจ้าชายวชิราวุธ) 30. เจ้าฟ้าหญิงวิจิตรจิรประภา 31. พระองค์เจ้าหญิงศศิพงศ์ประไพ 32. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 33. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต (เจ้าฟ้าชายบริพัตรสุขุมพันธุ์) 34. พระองค์เจ้าหญิงพิศมัยพิมลสัตย์ 35. กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน(พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร) 36. เจ้าฟ้าชายตรีเพ็ชรุตม์ธำรง 37. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์ (เจ้าฟ้าชายสมมติวงศ์วโรทัย) 38. กรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม (พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงศ์) 39. พระองค์เจ้าหญิงอรองค์อรรคยุพา 40. สมเด็จเจ้าฟ้ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ (เจ้าฟ้ชายจักรพงศภูวนาถ) 41. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (เจ้าฟ้าชายยุคลทิฆัมพร) 42. กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร(พระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ 43. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร(เจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์) 44. กรมหมื่นสรรควิสัยนรบดี(พระองค์เจ้าชายดิลกนพรัฐ) 45. พระองค์เจ้าหญิงนภาจิรจำรัสศรี 46. กรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาส(พระองค์เจ้าชายสุริยาประยุรพันธุ์) 47. พระองค์เจ้าหญิงเยาวภาพงศ์สนิท 48. พระองค์เจ้าหญิงอรประพันธ์รำไพ 49. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา

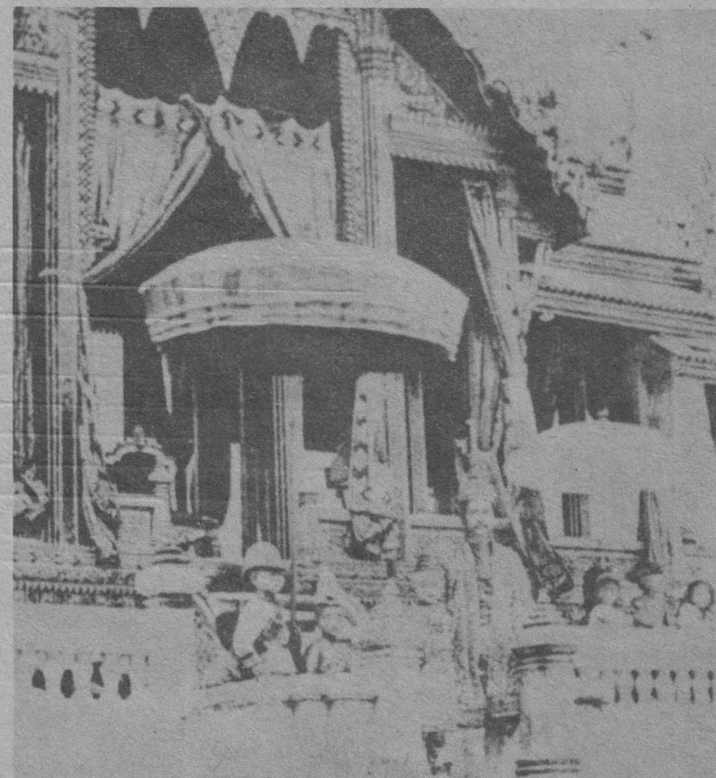

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงฉายร่วมกับสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
(จากซ้ายไปขวา แถวหลัง) สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนพิษณุโลกประชานาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช (รัชกาลที่ 6) สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนบริพัตรสุขุมพันธุ์ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์
(แถวหลัง) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอัษฎางค์เดชาวุธ
(แถวหน้า) สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา (รัชกาลที่ 7) สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ (สมเด็จพระบรมราชชนกในรัชกาลปัจจุบัน)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเหมวดี
พระราชธิดารัชกาลที่ 5
ทรงเครื่องเวลาสมโภชโสกันต์แล้ว

(เจ้าฟ้าหญิงมาลินีนพดารา) 50. พระองค์เจ้าหญิงประภาพรรณพิไลย 51. พระองค์เจ้าหญิงประไพพรรณพิลาส 52. กรมพระยาชัยนาทนเรนทร (พระองค์เจ้าชายรังสิตประยูรศักดิ์) 53. เจ้าฟ้าชายศิริราชกกุธภัณฑ์ 54. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนอู่ทองเขตขัตติยนารี(เจ้าฟ้าหญิงนิภานพดล) 55. พระองค์เจ้าหญิงโกมลเสาวมาลย์ 56. เจ้าฟ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 57. เจ้าฟ้าหญิงศิราภรณ์โสภณ 58. พระองค์เจ้า ขจรจิรประดิษฐ์ 59. พระองค์เจ้าชายสมัยวุฒิวโรดม 60. พระองค์เจ้าชายอิศริยาภรณ์ 61. พระองค์เจ้าอาทรทิพยนิภา 62. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงนครราชสีมา 63. พระองค์เจ้าหญิงวิมลนาคนพีสี 64. พระองค์เจ้าหญิงอัพภันตรีปชา 65. พระองค์เจ้าหญิงอดิสัยสุริยาภา 66. พระองค์เจ้าหญิงทิพยาลังการ 67. พระองค์เจ้าหญิงสุจิตราภรณี 68. พระองค์เจ้าหญิงวาปีบุษบากร 69. สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลเดชวิกรม บรมราชชนก(เจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช, พระราชบิดา ร.8 และ ร.9) 70. พระองค์เจ้าชายอนุสรสิริประสาธน์ 71. พระองค์เจ้าหญิงลวาดวรองค์ 72. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย 73. พระองค์เจ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ 74. พระองค์เจ้าหญิงเหมาวดี 75. พระองค์เจ้าชายอุรุพงศ์รัชสมโภช 76. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (เจ้าฟ้าชายประชาธิปกศักดิเดช) 77. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิง ไม่ปรากฏพระนาม สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์

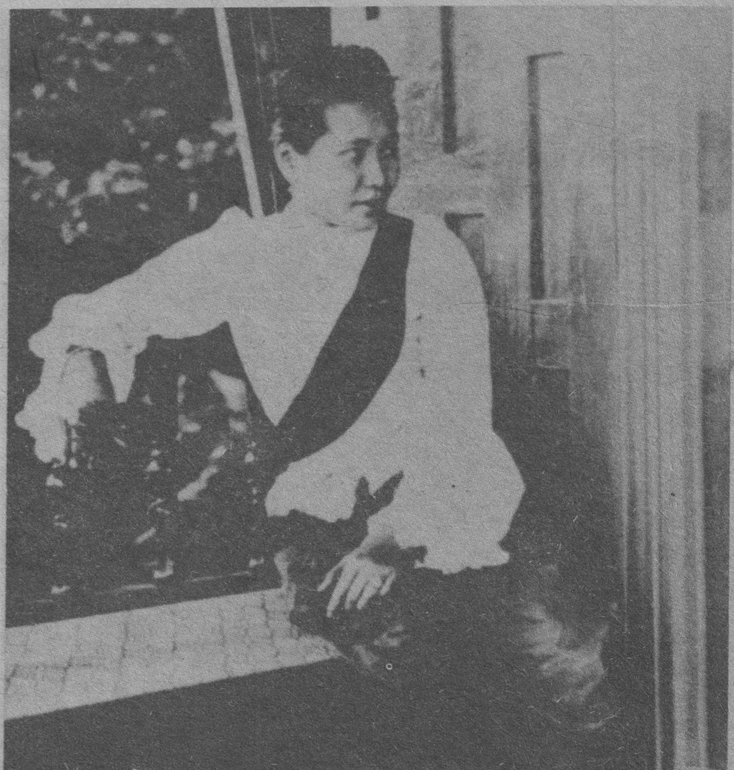

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ (ลดาวัลย์) ในรัชกาลที่ 5

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ (เสาวภาผ่องศรี)
เจ้าจอมเชื้อ ในรัชกาลที่ 5

(จากซ้ายไปขวา)
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอภันตรีปชา
พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าทิพยาลังการ
และเจ้าจอมมารดาแส ในรัชกาลที่ 5

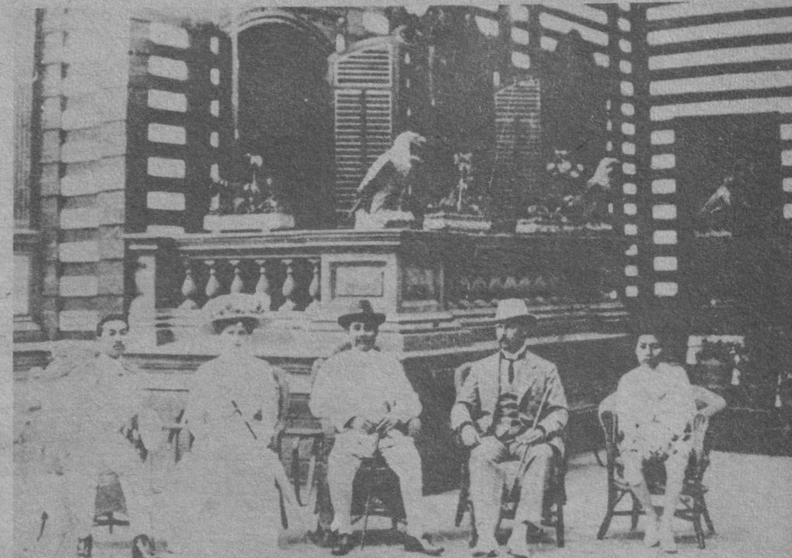

สมเด็จเจ้าฟ้านิภานภดล
สมเด็จเจ้าฟ้ามาลินีนภดารา

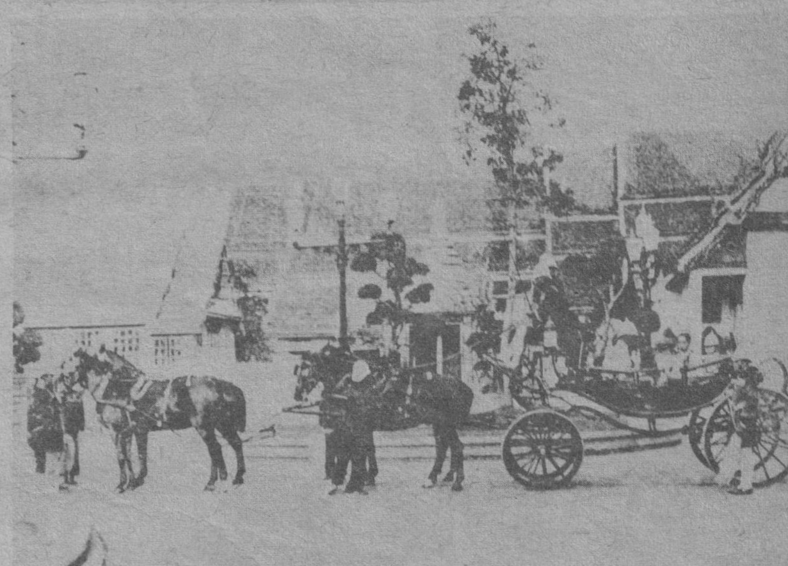
ดุ๊กโยฮัน อัลเบรต แห่งเยอรมนี เสด็จมาเมืองไทยเมื่อ ร.ศ. 128 (พ.ศ.2452)

จากซ้ายไปขวา: สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต แกรนด์ดัชเชส โยฮัน อัลเบรต, พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ดุ๊กโยฮัน อัลเบรต, หม่อมเจ้าประสงค์สม บริพัตร ทรงฉายที่พระที่นั่งอุทยาน สโมสร พระราชวังบางปะอิน

การถวายการต้อนรับ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในการเสด็จกลับจากประพาสยุโรป

สมเด็จพระบรมราชินีนาถและสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชา (รัชกาลที่ 7) ประทับบนรถ มีท้าววรจันทร์และสมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนนริศรานุวัตติวงศ์ เสนาบดีกระทรวงวัง ตามเสด็จในงานพระราชทานพระกฐินหลวง ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม สมัยรัชกาลที่ 5

ร้านช่างเพชรทองใน ร.5
ตัวมิสเตอร์ Grahlert ยืนอยู่หน้าร้าน
ซึ่งอยู่หน้าวังกรมหลวงสรรพสาตร์ศุภกิจ (แพร่งสรรพสาตร์บัดนี้)

จากซ้ายไปขวา : สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนสวรรรคโลกลักษณาวดี สมเด็จ เจ้าฟ้า กรมขุนศรีสัชชนาลัยสุรกัญญา สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนพิจิตรเจษฎ์ จันทร์ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอู่ทองเขตขัติยนารี สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวง ลพบุรีราเมศวร์

พระรูปหมู่ทรงฉายที่พลับพลาปากแพรกเมื่อคราวเสด็จประพาสไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. 2431

(จากซ้ายไปขวา) พระนางเจ้าสาวภาผ่องศรี พระวรราชเทวี (สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจักรพงศ์ภูวนาถ (กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ (สมเด็จพระปิตุลาธิราช ในรัชกาลปัจจุบัน)

ทรงฉายหน้าพระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตร

ซ้ายไปขวา: 1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 3. พระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นปราจิณกิติบดี 4. พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

แถวสอง: 1. พระจักรปาณี (ละออ ไกรฤกษ์) 2. พระยาอินทราธิบดีฯ (ม.ร.ว.ลบ สุทัศน์) 4. พระยาศรีสหเทพ (เส็ง วิริยศิริ)

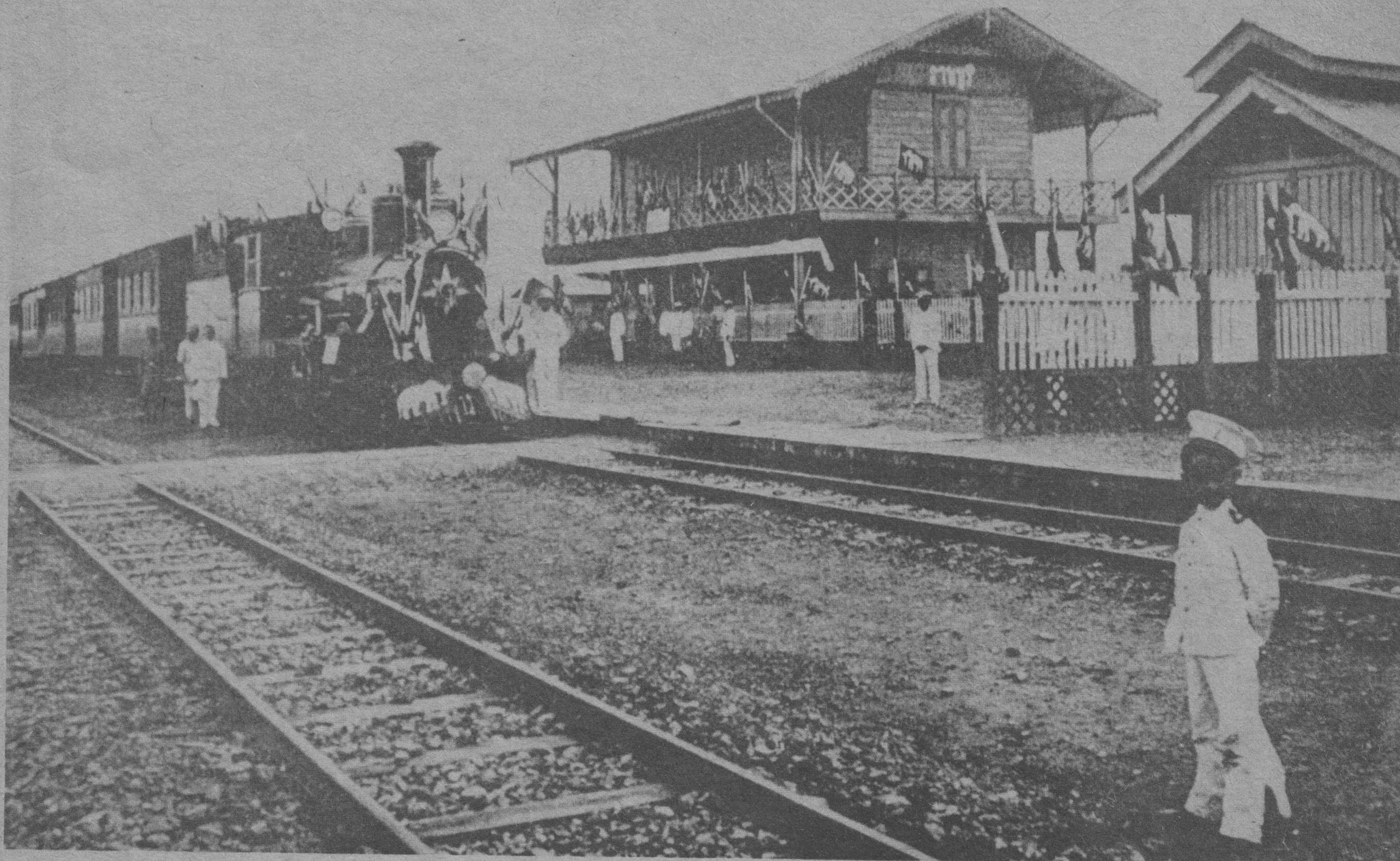
แถวสาม: 3. พระยาไพบูลย์สมบัติ (เดช บุนนาค)

พระราชชายา เจ้าดารารัศมีและพระญาติวงศ์รัชกาลที่ ๕

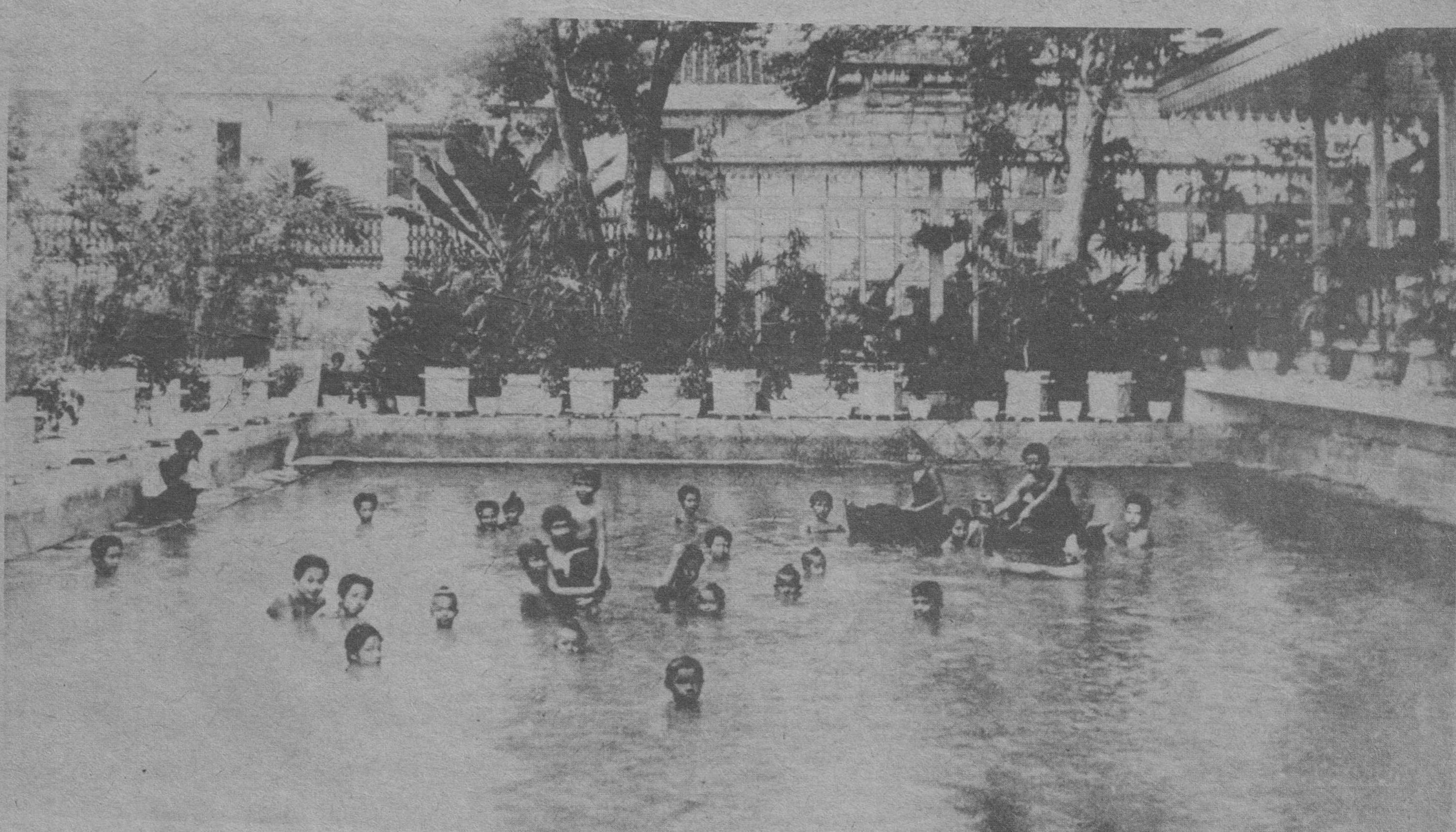
เจ้านายฝ่ายในและเจ้าจอมมารดา ในรัชกาลที่ ๕

สถานีราชบุรี พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าอุรุพงศ์รัชสมโภช ผู้ตามเสด็จ ทรงยืนอยู่ทางขวา

เจ้านายและเจ้าจอม ทรงเล่นน้ำในสวนศิวาลัย

ขบวนเสด็จประพาสต้นเมืองกำแพงเพชร

(จากซ้ายไปขวา) 1. รัชกาลที่ 5 2. กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย 3. กรมขุนสมมตอมรพันธุ์ 4. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงนริศรานุวัดติวงศ์ 5. กรมขุนสรรพสาตรศุภกิจ 6. สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต 7. พระองค์เจ้าวุฒิไชยเฉลิมลาภ (กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร) 8. กรมหลวงดำรงราชานุภาพ 9. กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ 10. พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ 11. พระองค์เจ้าอุรุพงศ์รัชสมโภช ทรงขี่คอพระยาโบราณราชธานินทร์ 12. นายคนัง มหาดเล็ก ขี่คอจมื่นเสมอใจราช (อ้น)

ทรงฉายหน้าพระที่นั่งทรงธรรม วัดเบญจมบพิตร

ซ้ายไปขวา แถวหน้า: 1. สมเด็จเจ้าฟ้าสุทธาทิพย์ 2. สมเด็จเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ 3. พระองค์เจ้าจุฑารัตน์ 4. พระองค์เจ้าวรลักษณ์ 5. พระองค์เจ้าอัจฉรพรรณ 6. สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนา 7. สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสาวภาผ่องศรี 8. พระนางเจ้าสุขุมาล

แถวสอง: 1. สมเด็จเจ้าฟ้าเยาวมาลย์ 2. สมเด็จเจ้าฟ้ามาลินี 3. พระองค์เจ้าประภัศร

แถวสาม: 1. พระอรรคชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ 2. เจ้าจอมมารดาเขียน รัชกาลที่ 4 3. เจ้าจอมเอี่ยม รัชกาลที่ 5

แถวสี่: 1. หม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล 2. พระองค์เจ้านภาพรประภา 3. คุณหญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ 4. คุณหญิงล้วน มุขมนตรี 5. เจ้าจอมมารดาวาด รัชกาลที่ 5 6. ท้าววรจันทร์ (วาด) รัชกาลที่ 4

จากซ้ายไปขวา:

1. พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้าประดิษฐาสารี
2. พระเจ้าน้องนางเธอ พระองค์เจ้านภาพรประภา

โรงเรียนเสริมสวย

เกศสยาม GRACE SIAM

THE SCHOOL OF BEAUTIFICATION

5 ซอยสมประสงค์ 2 หลังโรงภาพยนตร์เมโทร ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ โทร. 2528813

NO.5 SOI SOMPRASONG 2, PHETBURI ROAD, BANGKOK THAILAND. TEL. 2529483

เปิดรับสมัครนักเรียนใหม่ทุกวัน สอนเป็นรายบุคคล โดยไม่จำกัดวัยและความรู้
แนวการสอนใหม่ ที่เข้าใจง่าย สามารถออกแบบตกแต่งทรงผมได้ทุกแบบ เป็นโรงเรียนเสริมสวย
ที่ได้รับความไว้วางใจจากร้านเสริมสวยทั่วประเทศ เรียนสำเร็จแล้วมีงานให้ทำทันที

ส่วนหนึ่งของนักเรียน ที่เข้าประกวดผมประจำเดือน

วิชาชีพเสริมสวยเป็นวิชาที่หางานง่ายและมีอนาคตอันมั่นคง ● สำหรับผู้ที่รักวิชานี้เชิญสมัครเรียน **ด่วน!!** เปิดรับนักเรียนใหม่ทุกวันโดยไม่จำกัดวัยและความรู้ มีหอพักอยู่ในบริเวณโรงเรียนพร้อมอาหาร สะดวกและปลอดภัย สมัครเรียนเสริมสวยที่ ร.ร. เกศสยาม เท่ากับท่านได้ไปศึกษาจากหลาย ๆ สถาบันของต่างประเทศ ซึ่งอาจารย์ทุกๆ ท่านได้ผ่านการศึกษาเสริมสวยรอบโลกมาแล้ว **ยุพา นพวิชัย** ผู้อำนวยการ และผู้ควบคุมวางหลักสูตรการสอน พร้อมอาจารย์ชื่อดังของวงการเสริมสวย **● ปาน บุนนาค ● เสาวลักษณ์ บุณยชาต ● อ.จ. สุดา-ทิพย์ สงวนดีกุล อ.บ. ● อ.จ. สินชัย เสวตวิวัฒน์ ศ.บ. ● อ.จ. วีณา ขำอุไร น.บ. ● อ.จ. สุมล เสวตวิวัฒน์ บธ.บ. ● ทัศนีย์ นพวิชัย ● สุปราณี นิลกานวงศ์** และครูอีกหลายสิบท่านที่สำเร็จจาก อเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และ ญี่ปุ่น ร่วมทำการสอนอีกจำนวนมาก

จากซ้ายไปขวา

1. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนอู่ทองเขตขัตติยนารี

(บน) 2. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนศรีสัชชนาลัยสุรกัญญา

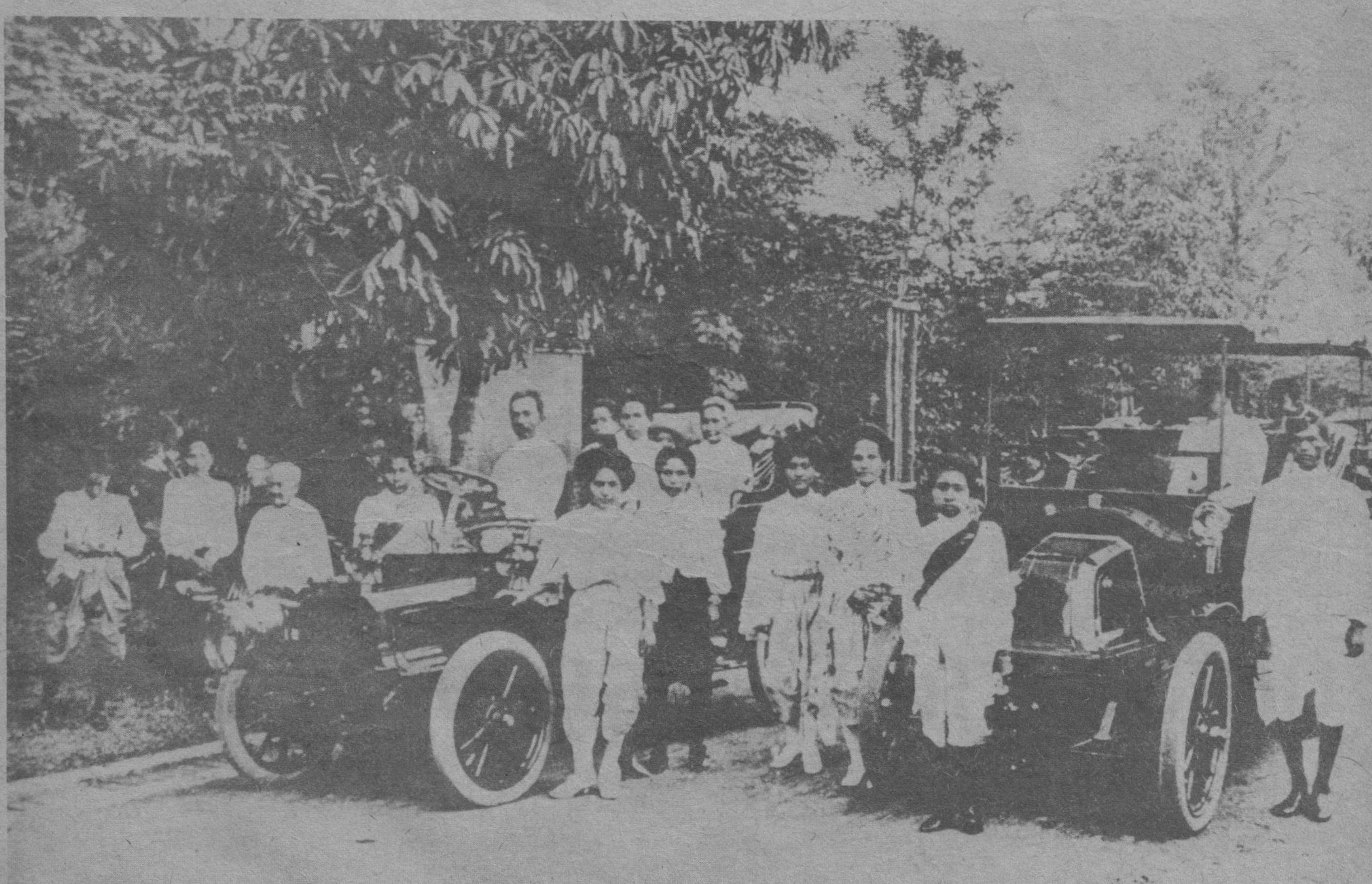
(ล่าง) 3. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์

4. สมเด็จเจ้าฟ้า กรมขุนพิจิตรเจษฎ์จันทร์

ประชุมรถยนต์ในสวนเทศน์ ในรัชกาลที่ 5

จากซ้ายไปขวา แถวหลัง: 1. หม่อมเติม ทองใหญ่ 2. หม่อมนวม ทองใหญ่ 3. เจ้าจอมมารดาสังวาลย์ (ร.4) 4. คุณหญิงนิ่ม บุนนาค 5. สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ 6. เจ้าจอมมารดาทับทิม (ร.5) 7. ท่านผู้หญิงตลับ ยมราช 8. หม่อมเจ้านิวาศสวัสดี จีระประวัติ 9. เจ้าจอมมารดาชุ่ม (ร.4)

ยืนแถวหน้าจากซ้ายไปขวา: 1. นางสาวลินจง บุนนาค 2. หม่อมเจ้าสุภางค์พักตร์ ไชยันต์ 3. นางสาวลำจวน บุนนาค 4. คุณหญิงจี่ สุริยานุวัติ 5. หม่อมเจ้าประสงค์สม บริพัตร

ราชสกุลวงศ์วังหลวงรัชกาลที่ 5

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(20 กย. 2396 ถึง 23 ตค. 2453 พระชันษา 58 พรรษา)

สมเด็จพระนางเจ้า สุนันทากุมารีรัตน์

สมเด็จพระนางเจ้า สว่างวัฒนา

สมเด็จพระนางเจ้า เสาวภาผ่องศรี

องค์ที่ 20 สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศร
องค์ที่ 29 สมเด็จเจ้าฟ้าวชิราวุธ
องค์ที่ 69 สมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช
องค์ที่ 76 สมเด็จเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์

สมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลอดุลยเดช
(1 มค. 2434-24 กย. 2472)
สถาปนาเป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศ
อดุลยเดชวิกรม ฯ

สมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์
(21 ตค. 2443)
สถาปนาเป็นสมเด็จ
พระศรีนครินทรา ฯ เมื่อ 5 ธค. 2513

ทรงมีพระโอรส–พระธิดา

1. สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ประสูติ 6 พค. 2466 ที่กรุงลอนดอน อังกฤษ
2. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ประสูติ 20 กย. 2468 ที่ไฮเดลเบิก เยอรมัน
3. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประสูติ 5 ธค. 2470 ที่บอสตัน อเมริกา

9 มิย. 2489 เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ
5 พค. 2493 ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
22 ตค. 2498 เสด็จออกทรงผนวช 15 วัน

ทรงอภิเษกสมรสกับ ม.ร.ว. สิริกิติ์ กิติยากร เมื่อ 28 เมย. 2493 ณ วังปทุมวัน
ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 11 ธค. 2499

ทรงมีพระราชโอรส–พระธิดา

1. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิงอุบลรัตน์ราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ประสูติ วันพฤหัสบดีที่ 5 เมย. 2494 ปีเถาะ
2. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร ประสูติ วันจันทร์ที่ 28 กค. 2495 ปีมะโรง
3. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร สยามบรมราชกุมารี ประสูติ วันเสาร์ที่ 2 เมย. 2498 ปีมะแม
4. สมเด็จเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติ วันพฤหัสบดีที่ 4 กค. 2500 ปีระกา

สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ

สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ประสูติ วันที่ 7 ธค. 2521

ขอทุกพระองค์ทรงเจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล พระชนมสุขทุกทิพาราตรีกาล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

(รัชกาลที่ 6)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2423 เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เสวยราชย์เมื่อปี 2453 ขณะมีพระชนมายุได้ 30 พรรษา สวรรคตปี 2468 (ครองราชย์ 15 ปี)

เมื่อทรงพระเยาว์ รัชกาลที่ 6 ได้ทรงศึกษาภาษาไทยกับพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ซึ่งต่อมาได้เป็นเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ต่อมาได้เสด็จไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษเมื่อพระชนมายุได้ 14 พรรษา ประทับอยู่ในอังกฤษถึง 9 ปี ทรงศึกษาวิชา การทหารในโรงเรียนนายร้อยทหารบกที่แซนเฮิร์ส และโรงเรียนวูลลิช ทรงเข้ารับราชการประจำที่นอร์ธแคมป์ ได้รับยศเป็นนายพลพิเศษในกองทัพบกอังกฤษ จากนั้นทรงเข้าศึกษาวิชาการพลเรือน ณ สำนักไครสต์เชิร์ชแห่งมหาวิทยาลัยอ๊อกฟอร์ด ทรงศึกษาวิชา ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ทรงได้รับคะแนนดีมากในวิชาวรรณคดี และประวัติศาสตร์ เมื่อสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ. 2445 ก็ได้เสด็จกลับประเทศไทย ผ่านอเมริกาและญี่ปุ่น นับเป็นกษัตริย์ไทยองค์แรกที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและทรงเดินทางรอบโลกด้วย ทรงได้รับยศเป็นนายพลเอกจเรทหารบกและเป็นผู้บังคับบัญชากองทหารมหาดเล็ก เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประพาสยุโรปครั้งที่ 2 โปรดเกล้าแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ทรงพระปรีชาสามารถเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ทรงเป็นนักปราชญ์ในหลายด้าน คือทรงมีพระปัญญาบารมีเป็นที่น่ามหัศจรรย์ยิ่ง เช่นทรงเป็นนักการทหาร นักการเมือง นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ นักการศาสนา กวี นักอักษรศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ นักวรรณคดี ศิลปิน นักปลุกใจให้รักชาติ และนักประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ในรัชสมัยของพระองค์ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 พระองค์ได้ตัดสินพระทัยนำชาติไทยเข้าร่วมในสงครามโลกกับฝ่ายสัมพันธมิตร และฝ่ายสัมพันธมิตรมีชัยชนะ นับเป็นการผลดีมาสู่ประเทศชาติเป็นอันมาก

พระราชกรณียกิจที่สำคัญมีดังนี้.-

1. ตั้งโรงเรียนมหาดเล็ก (วชิราวุธวิทยาลัย) ในเวลาต่อมาทรงยกฐานะโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ตั้งจุฬาลงกรณ-มหาวิทยาลัย ด้วยเงินที่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและประชาชนน้อมเกล้าถวายรัชกาลที่ 5
2. ตั้งกองเสือป่า กองลูกเสือ และกองอนุสภากาชาด
3. จัดระเบียบกระทรวงยุติธรรม แยกหน้าที่ฝ่ายธุรการ และฝ่ายตุลาการออกจากกัน ตั้งเนติบัณฑิตยสถาน
4. ตั้งสถานเสาวภา สร้างวชิรพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จัดให้มีโรงเรียนนางพยาบาลของสภากาชาดไทย ตั้งสถานีประชานามัย-พิทักษ์(สถานีอนามัย)
5. ประกาศใช้ พ.ศ.เป็นศักราชของทางราชการ
6. ตราพระราชบัญญัติขนานนามสกุล กำหนดคำนำหน้านามสตรี คำนำหน้านาม เด็กชาย, เด็กหญิง)
7. ตราพระราชบัญญัติคลังออมสิน ทดลองจัดตั้งสหกรณ์เป็นแห่งแรก ตั้งกรมสหกรณ์ และให้เลิกหวย ก.ข. และการพนันบ่อนเบี้ย
8. ประกาศใช้ธงไตรรงค์
9. ตั้งวรรณคดีสโมสร
10. เปิดการไฟฟ้าหลวงสามเสน
11. เปิดการวิทยุโทรเลข และเปิดให้มีการขนส่งไปรษณียภัณฑ์และพัสดุไปรษณีย์ทางอากาศ หรือที่เรียกว่า "อากาศไปรษณีย์"
12. ทดลองการบินครั้งแรกที่สนามราชกรีฑาสโมสร สร้างสนามบินดอนเมือง ตั้งกองบินขึ้นสังกัดกองทัพบก เปิดสายการบินระหว่างนครราชสีมา-ร้อยเอ็ด-อุดร และหนองคาย
13. เปลี่ยนแปลงการนับเวลาให้สอดคล้องกับสากล และให้ใช้เวลามาตรฐาน
14. แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร และส่งทหารไปร่วมรบในยุโรป (สงครามโลกครั้งที่ 1)
15. ตรากฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสมบัติ โดยเฉพาะในมาตรา 13 ระบุว่า "ห้ามจัดให้พระราชนารีอยู่ในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์เป็นอันขาด" (คือห้ามผู้หญิงครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน)

นอกจากจะทรงพระปรีชาสามารถในการปกครอง ดังพระราชกรณียกิจข้างต้นแล้ว ยังทรงเชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวรรณคดี ประวัติศาสตร์ บทปลุกใจ ธรรมะ หนังสือพิมพ์ กวีนิพนธ์ ทรงได้ทุกชนิด ทางด้านกวีนิพนธ์ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน แม้บทละครก็ทรงเชี่ยวชาญทุกประเภทเช่น ละครพูด ละครรำ โขน ทรงเชี่ยวชาญหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ยาก

เมื่อประทับอยู่ที่ประเทศอังกฤษ ทรงออกหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์สำหรับเด็กชื่อ The Screech Owl และได้ทรงแต่งหนังสือต่าง ๆ เช่น **"สงครามป้อมค่ายประชิด"** (หนังสือเกี่ยวกับทหาร) **"สงครามสืบราชสมบัติโปแลนด์"** (The War of Polish Succession) เป็นต้น

งานกวีนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 พอจะแยกออกได้ดังนี้.-

ด้านประวัติศาสตร์ เรื่องประเทศอียิปต์ เที่ยวเมืองพระร่วง สันนิษฐานเรื่องพระร่วง ท้าวแสนปม

ด้านวรรณคดี มีเรื่อง พระนลคำหลวง, นารายณ์สิบปาง, สาวิตรี, มัทนะพาธา, ตามใจท่าน

ร้อยแก้ว แบ่งแยกออกเป็นประเภทดังนี้.-

การเมืองและบทปลุกใจให้รักชาติ เช่นเรื่องโคลนติดล้อ, เมืองไทยจงตื่นเถิด, ยิวแห่งบูรพาทิศ ฯลฯ

พระพุทธศาสนา เช่นเรื่อง พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร, เทศนาเสือป่า, ธรรมา-ธรรมะสงคราม, ทรงแปล"มงคลวิเศษคาถา" เป็นภาษาอังกฤษ

การแพทย์, การอนามัย เรื่อง กันป่วย

วรรณคดี เรื่อง บ่อเกิดรามเกียรติ์

นิทาน เรื่องตุ๊กตุ่น, บารอนเคาเซ่น, นิทานทองอิน, แมลงป่องทอง

การทหาร เรื่องสงครามป้อมค่ายประชิด

ร้อยกรอง โคลงนิราศ ประลองยุทธ สักรวาชายทะเล มงคลสูตร ฯลฯ

ละคร ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งละครพูด ละครรำ และโขน ได้แก่ สาวิตรี, มัทนะพาธา, โขนตอนนาคบาศก์, กำเนิดพาลี-สุครีพ, คำร้องและคำพากย์รามเกียรติ์, นอกจากนี้ยังทรงแปลงบทละครของเชคสเปียร์มาเป็นไทยเช่นเรื่อง เวนิสวานิช, โรมีโอและจูเลียต, ตามใจท่าน, บทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ หรือดัดแปลงมาจากต่างประเทศนั้นมีมากมาย เช่นเรื่องเสียสละ หมายน้ำบ่อหน้า, หัวใจนักรบ, ผู้ร้ายแผลง, ล่ามดี, โพงพาง, ต้อนรับลูก, หลวงจำเนียร, เดินทาง ฯลฯ บทละครพูดและบทละครรำ. เหล่านี้ นอกจากจะทรงพระราชนิพนธ์ให้ผู้อื่นแสดงแล้ว พระองค์ยังทรงร่วมแสดงด้วยโดยไม่ถือพระองค์แต่ประการใดเลย

พระอัจฉริยะอย่างยอดเยี่ยมในด้านวรรณคดี และด้านอื่น ๆ ทำให้ทรงได้รับพระราชสมัญญานามว่า **"พระมหาธีรราชเจ้า"**

พระมหาธีรราชเจ้าทรงปลูกฝังความรู้สึกของคนไทยให้มีความรักชาติ ดังจะได้เห็นจากที่ทรงจัดตั้งกิจการเสือป่าและลูกเสือขึ้นในพ.ศ. 2454

รัชกาลที่ 6 ทรงมีพระมเหสีหลายองค์ แต่ทรงมีพระราชธิดาพระองค์เดียวคือ **"สมเด็จเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพรรณวดี"** จากพระนางเจ้าสุวัทนา (พระนามเดิม **"นางสาวสุวัทนาอภัยวงศ์**)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ 7)

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2436 เป็นพระราชโอรสองค์เล็กในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ เสวยราชย์ปี 2468 เมื่อพระชนมายุ 30 พรรษา สละราชย์ปี 2477 (ครองราชย์ 9 ปี) สวรรคตปี 2484

พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ทรงเป็นนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีกษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย แต่ไม่ต้องพระราชประสงค์ที่จะให้อำนาจของรัฐตกไปอยู่ในมือของผู้หนึ่งผู้ใด หรือบุคคลคณะหนึ่งคณะใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ดีได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้ใช้เป็นกฎหมายปกครองประเทศเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475

แต่โดยที่คณะรัฐบาลบริหารไม่ถูกต้องตรงกับเจตนารมณ์ของพระองค์ จึงได้ตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัติเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2477 อย่างนักประชาธิปไตย เนื่องจากไม่สามารถจะทนดูพฤติการณ์ที่แก่งแย่งชิงอำนาจในระหว่างนักการเมืองได้ แล้วเสด็จไปประทับยังประเทศอังกฤษ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบริหารประเทศด้วยพระปรีชาสามารถ เช่น ทรงปรับปรุงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินให้ทันสมัยแบบประเทศที่พัฒนาแล้ว ทรงทำนุบำรุงการสาธารณสุข การทหาร การคมนาคม การศึกษา เช่น ตั้งราชบัณฑิตยสภา เปิดหอสมุดวชิราวุธ พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงเพิ่มขึ้นเพื่อส่งนักเรียนไทยไปเรียนวิทยาศาสตร์ พระราชทานปริญญาเป็นครั้งแรกแก่บัณฑิตคณะแพทยศาสตร์

โปรดให้ตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมพลศึกษา จัดให้มีงานชุมนุมลูกเสือครั้งแรก

ในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ทรงตั้งอภิรัฐมนตรีสภา ทำหน้าที่ถวายคำปรึกษาในเรื่องราชการแผ่นดิน รับหลักการพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับแรก

ในด้านการศึกษา ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

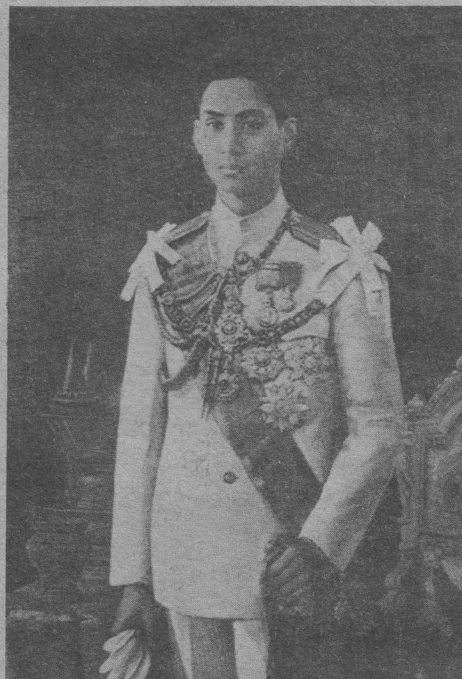
นอกจากนั้น มีการแก้ไขกฎหมายให้รัดกุมเหมาะสมกับสภาพของบ้านเมืองในขณะนั้น ทรงสร้างสะพานพุทธยอดฟ้าฯ โปรดให้ฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 150 ปี ขยายการคมนาคมเช่น สร้างถนนหลวง ด้านศาสนาโปรดให้พิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ

รัชกาลที่ 7 ทรงอภิเษกสมรสกับ**สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี (พระนามเดิม ม.จ.รำไพพรรณี สวัสดิวัฒน์) ไม่ทรงมีพระราชโอรสธิดา**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
(รัชกาลที่ 8)

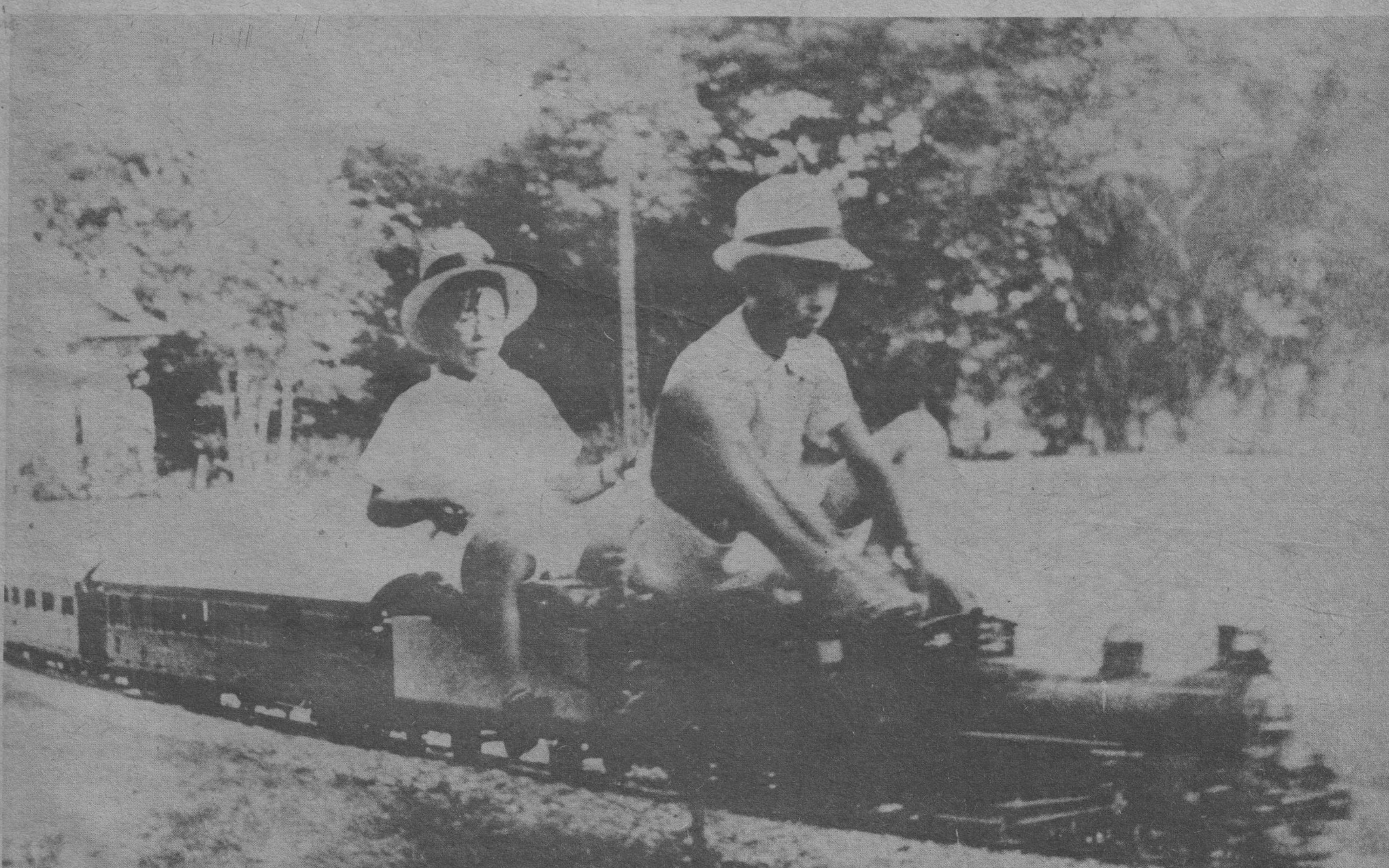
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2468 เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์ อดุลยเดชวิกรม บรมราชชนก (ซึ่งทรงเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ 5 และสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี) และสมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี เสวยราชย์ในปี พ.ศ. 2477 เมื่อพระชนมายุได้ 9 พรรษา สวรรคตปี 2484 (ครองราชย์ 12 ปี) เพราะถูกลอบปลงพระชนม์

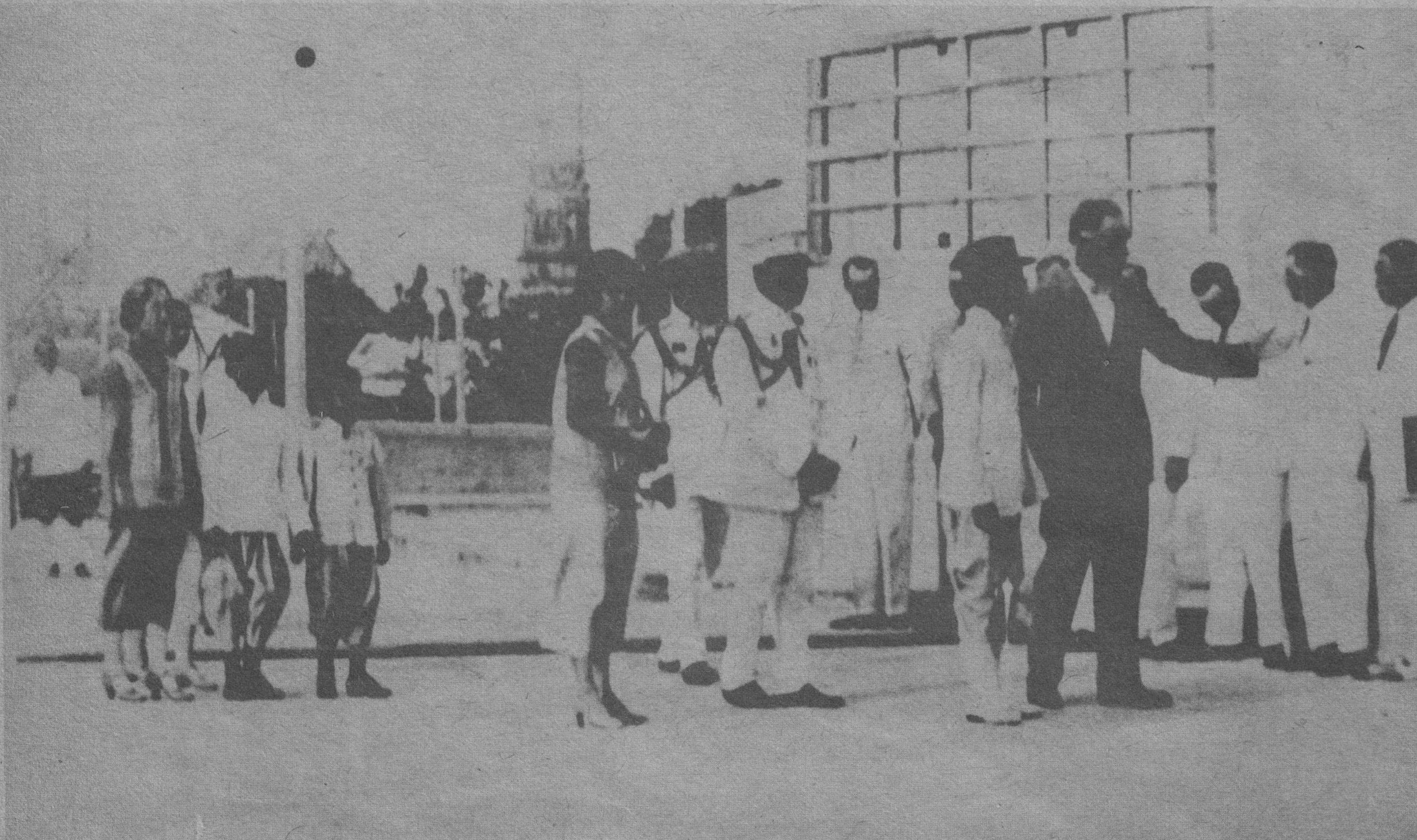
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงเป็นกษัตริย์รูปงาม และทรงยังเป็นโสด ทรงมีพระราชจริยาวัตรที่เมตตาอ่อนโยนต่อพสกนิกรเป็นนิจ เสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนอยู่เสมอ ดังนั้นข่าวการสวรรคตอย่างกระทันหันนั้นเป็นเรื่องที่รวดเร็วเกินกว่าที่ใคร ๆ จะเตรียมใจได้ทัน ในขณะที่ทรงมีพระชนมายุเพียง 21 พรรษา ประชาชนทุกหมู่เหล่าจึงเศร้าโศกเสียใจอย่างใหญ่หลวง

อย่างไรก็ดีในรัชสมัยของพระองค์โปรดให้มีการพัฒนาบ้านเมืองหลายด้านเช่น ด้านการแพทย์ การเกษตร ทั้งในเมืองหลวงและในชนบทที่ห่างไกล ในด้านการศึกษาทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับใหม่ โปรดให้ตั้งโรงเรียนเทศบาล ประกาศใช้แผนการศึกษาฉบับใหม่ โปรดให้มีโรงเรียนราษฎร์ สร้างกรีฑาสถานแห่งชาติ เริ่มตั้งโรงเรียนอนุบาล และจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และศิลปากร ประกาศใช้พระราชบัญญัติครู

ในรัชกาลนี้โปรดให้ข้าราชการแต่งกายแบบสากล ห้ามนุ่งโจงกระเบน สถาปนากระทรวงอุตสาหกรรม และธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ทรงตราพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน โปรดให้ใช้วันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่

อดีตกษัตริย์ไทยทุก ๆ พระองค์

พระมหากษัตริย์พระองค์นี้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันหนักมาตั้งแต่ขึ้นครองราชย์ เนื่องจากปัจจุบันบ้านเมืองพัฒนาก้าวหน้าเติบใหญ่ในทุกด้าน ความเจริญมีมากกว่าเดิม จำนวนพลเมืองมากกว่าเดิม ความเปลี่ยนแปลงระบบการดำเนินชีวิตของผู้คนซับซ้อนยิ่งกว่าเดิม พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ก็ยิ่งมีมากกว่าเดิม ตัวอย่างเช่น ต้องเสด็จออกรับรองผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทมิได้ว่างเว้น ต้องเสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในงานต่าง ๆ ที่มีผู้เชิญเสด็จ ต้องทรงรับรองพระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศ และแขกเมืองที่มาเยือนประเทศไทยบ่อยครั้ง ต้องเสด็จไปพระราชทานปริญญาบัตร พระราชทานพระบรมราโชวาท โดยเฉพาะสมัยเมื่อ 10 ปีก่อนเสด็จไปทรงดนตรีร่วมกับนิสิตนักศึกษา ซึ่งจะเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคต ต้องเสด็จไปทอดพระเนตรสุขทุกข์ของประชาชนในท้องถิ่นที่ห่างไกลและทุรกันดาร ส่งเสริมการเกษตร ทรงชักชวนชาวไทยภูเขาให้หันมาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์ ล้วนแล้วแต่ทำให้พระองค์ทรงมีพระราชกรณียกิจมากมาย แทบจะหาเวลาว่างส่วนพระองค์ไม่ได้ และทั้งหมดก็เพื่อประชาชน เป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนทั้งสิ้น

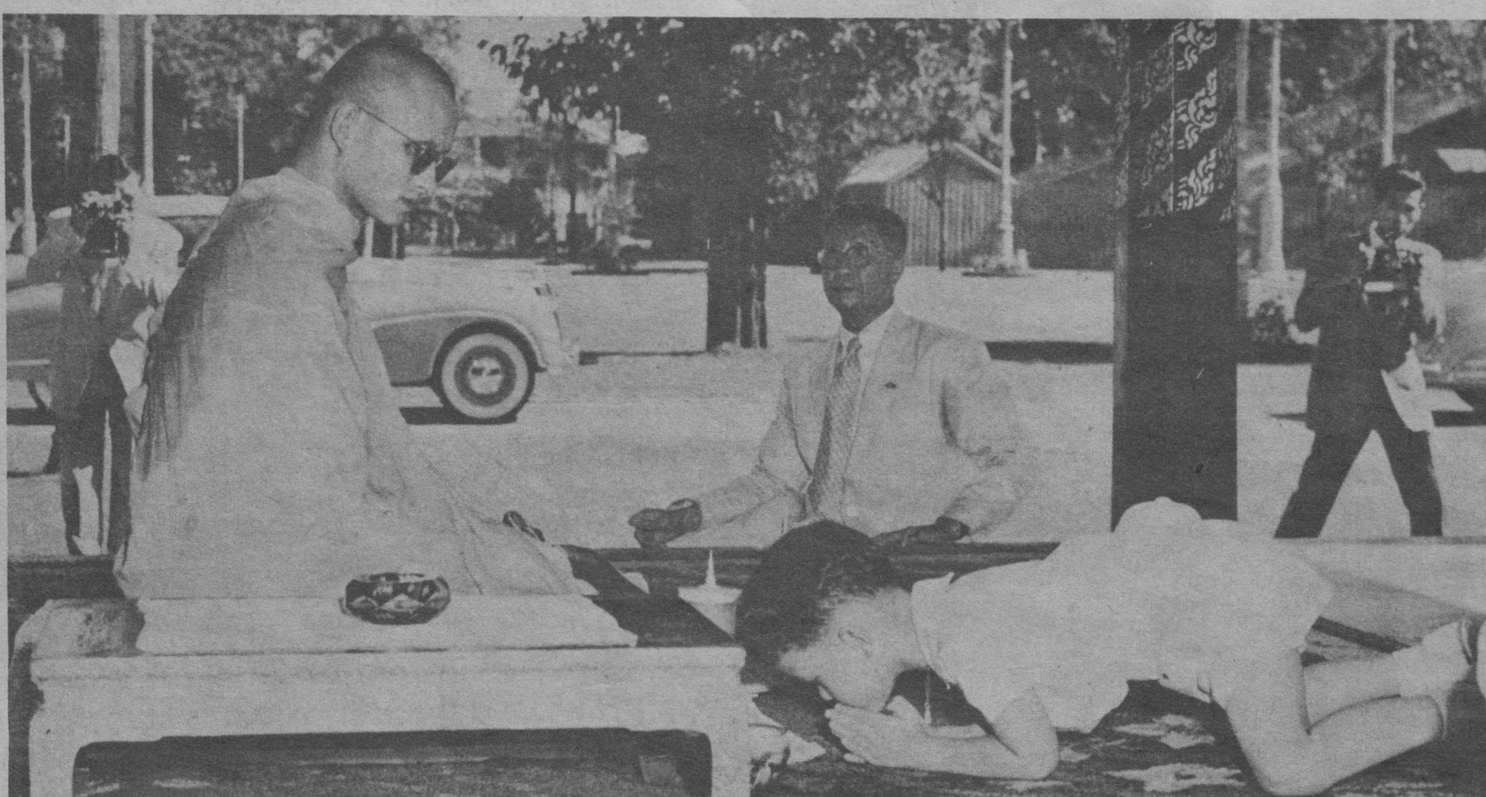
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
(รัชกาลที่ 9)

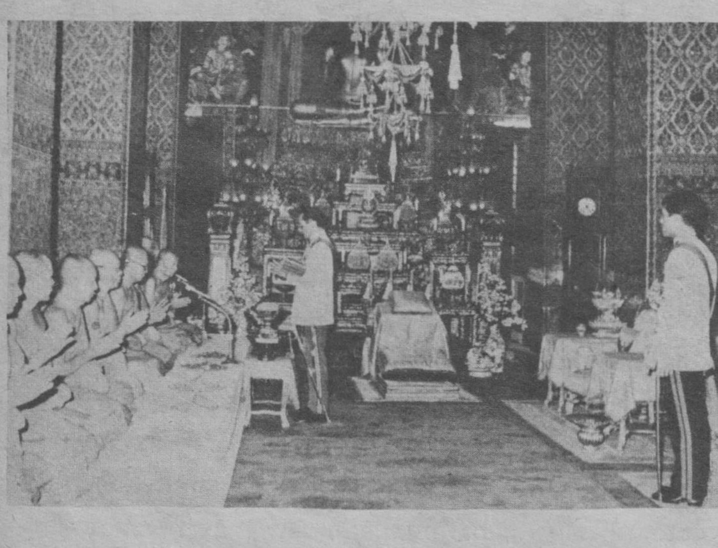
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชสมภพเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2470 ทรงเป็นพระโอรสองค์เล็กใน**สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรม บรมราชชนก** และ**สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี** และทรงเป็นพระราชอนุชาของรัชกาลที่ 8 เสวยราชย์ในปี 2489 เมื่อมีพระชนมายุ 19 พรรษา ขณะเขียนบทความนี้ (เดือนกุมภาพันธ์ 2525) ทรงเจริญพระชนมายุได้ 54 พรรษาเศษ และทรงราชย์เป็นปีที่ 36 **โหรผู้หนึ่งทำนายว่า ดวงชะตาของรัชกาลที่ 9 นั้นเด่นมาก ทรงมีบุญญาธิการ และพระเดชาบารมีที่ยิ่งใหญ่ จะทรงครองราชย์นานกว่า**

ประเทศไทยเรามีการปกครองโดยพระเจ้าแผ่นดินมานานเกือบพันปี เราคุ้นเคยกับการปกครองโดยพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เราพอใจและภูมิใจในพระมหากษัตริย์ของเราที่เกือบทุกพระองค์แสดงพระปรีชาสามารถ มีความเสียสละ มีความรักต่อไพร่ฟ้าประชาชนตลอดมา ทำให้สามารถเปรียบเทียบกับประเทศอื่นได้ว่า ประเทศไทยเราเป็นประเทศที่เก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมาแต่ในอดีต มีระเบียบแบบแผนอันดีงาม **ประชาชนคนไทยในปัจจุบันมีจิตใจยึดมั่น และจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์ เชื่อว่าพระองค์เป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์อย่างเร้นลับ** เมื่อระลึกถึงชาติ ศาสนาแล้วก็ต้องนึกถึงพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของประชาชนทั้งชาติ ประชาชนจะระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะผู้นำชีวิต ในยามที่บ้านเมืองเกิดยุคเข็ญ ก็จะทรงปัดเป่าแก้ไข ครั้น

ในยามที่บ้านเมืองสุขสะดวกสบาย ก็ทรงทำนุบำรุงและส่งเสริมให้เกิดความเจริญมากยิ่งขึ้น พระองค์จึงทรงเป็นมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทย สถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับลักษณะนิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างไทย ๆ อยู่ตลอดไป

พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนนั้น นับว่าใหญ่หลวงนัก พอจะแบ่งออกได้ดังนี้.-

ข้อ 1. ทรงปกเกล้าและทรงปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหากษัตริย์

ข้อ 2. ทรงดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นการส่วนพระองค์

ในข้อ 1 ที่ว่าทรงปกเกล้าและปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหา-กษัตริย์นั้น เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า พระองค์ทรงเป็นความสง่างามและความภาคภูมิใจของประเทศ เป็นศักดิ์ศรีที่สูงส่งของชาติ ทรงปกครองบ้านเมืองทางนิติบัญญัติ โดยมีสภาผู้แทนราษฎร ทางด้านบริหารโดยทางรัฐบาล

ทางด้านตุลาการโดยทางศาล ซึ่งในฐานะประมุขของประเทศพระองค์ต้องทรงมีพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับงานทั้ง 3 ด้านนี้เป็นอันมาก เพื่อให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา

ในการปกเกล้าและปกครองบ้านเมืองดังกล่าว มีข้อที่ต้องสรรเสริญพระเกียรติคุณมากมายหลายประการ สมควรที่จะได้นำมากล่าวคือ.-

1.1 **ทรงวางพระองค์เองเป็นหลักอันมั่นคง** ไม่เอนเอียงกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

1.2 **ทรงยึดมั่นต่อหลักการ และระเบียบแบบแผน** ซึ่งทำให้ทุกคนต้องดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ทำให้บ้านเมืองอยู่ในแบบแผนประเพณีอันดีงาม

1.3 **ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจอันมากมายด้วยพระวิริยะอุตสาหะ** ทรงมีความอดทนอย่างยิ่ง อย่างที่จะเรียกว่า ทรงตรากตรำยิ่งกว่าสามัญชนหรือไพร่ฟ้าประชาชนทั่วไป

1.4 **ทรงสนับสนุนงานของฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการในทุกวิถีทาง** เมื่อมีการอัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินเพื่อพระราชทาน หรือประกอบพิธีใด ๆ จะเสด็จฯด้วยพระองค์เองเสมอ

1.5 **มีพระราชจริยาวัตรอันงาม** พระราชดำรัสทุกครั้งมีแต่ประโยชน์ มีแต่พระเมตตา และพระมหากรุณาธิคุณเป็นที่ตั้ง ไม่เคยมีพระราชดำรัสที่ทำให้ใครเจ็บช้ำน้ำใจ หรือเสียใจเลย

ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นข้อ 1 เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนในด้านการปกครองบ้านเมืองในฐานะพระมหากษัตริย์ ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แต่สิ่งที่สำคัญต่อจิตใจประชาชนในข้อ 2 นั้นไม่ยิ่งหย่อนกว่าที่กล่าวมาแล้ว นั่นคือ การดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นการส่วนพระองค์

ข้อ 2 การดูแลทุกข์สุขของประชาชนเป็นการส่วนพระองค์ ย่อมเป็นที่ประจักษ์ในสายตาของพสกนิกรทั่วไปอยู่แล้วว่า ประเทศไทยนั้นแม้จะมีเหตุการณ์ไม่สงบบางประการเกิดขึ้นในบางท้องที่ ประชาชนบางส่วนมีความคิดเห็นแตกต่างออกไป หรือไม่พอใจในสิ่งแวดล้อม จากสภาพเศรษฐกิจที่รัดรึงตึงเครียด ในความยากจน ความไม่สะดวก การเอารัดเอาเปรียบของคนบางพวกบางเหล่า แต่ก็ยังมีความอดทน สมานสามัคคีกันได้ ทั้งนี้เพราะความยึดมั่นในพระบารมีแห่งพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ มีความเคารพเทิดทูน ซาบซึ้งในน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาของพระองค์ ซึ่งทั้งหมดเกิดจากการดูแลความทุกข์สุขของประชาชนเป็นการส่วนพระองค์ทั้งสิ้น

หากจะจำแนกพระมหากรุณาธิคุณที่เป็นการส่วนพระองค์ รวมทั้งพระราชอัจฉริยะส่วนพระองค์แล้ว พอจะแบ่งออกได้ดังนี้.-

2.1 **ด้านพระศาสนา** พระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ได้เสด็จไปในพิธีต่าง ๆ อยู่เสมอไม่ว่างานเล็ก หรืองานใหญ่เช่น เททองหล่อพระพุทธรูป ยกช่อฟ้า วางศิลาฤกษ์ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทย ทรงเป็นตัวอย่างที่ดีในการบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงพระราชศรัทธาเสด็จออกผนวช โปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ทรงสร้างพระพุทธ

รูป 3 ปางคือ พระพุทธรูป ภปร., พระพุทธนวราชบพิตร, พระพุทธรูปพิมพ์ (พระเครื่อง) โดยเฉพาะผงพิมพ์ทรงสร้างด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง สนพระราชหฤทัยในงานเผยแพร่ศีลธรรมจรรยา

2.2 ด้านการศึกษา ทรงสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา ทรงตั้งทุนอานันทมหิดลเพื่อการศึกษาทางการแพทย์ ทรงสนับสนุนการประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทรงตั้งโรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนจิตรลดา

2.3 ด้านการปกครอง ทรงสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย เสด็จไปตามท้องถิ่นทุรกันดาร บางครั้งทรงป่ายปีนภูเขา และยังสอนพระราชโอรสธิดาให้อดทนฝ่าฟันเช่นเดียวกับพระองค์

2.4 ด้านการเชื่อมความสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ เสด็จไปเชื่อมสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก เป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทยและสร้างความสนิทสนมกับประมุขของประเทศเหล่านั้น ทรงต้อนรับประมุขของประเทศอื่นที่มาเยือน โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยยากบ่อยครั้ง แม้ว่าการรับรองจะซ้ำซากเช่น การทอดพระเนตรการแสดงของช้าง ซึ่งมักจะแสดงให้ประมุขของต่างประเทศชมก็ทรงอดทนไม่ทรงเบื่อหน่าย

2.5 ด้านสาธารณสุข ทรงตั้งมูลนิธิมากมายดังนี้คือ มูลนิธิราชประชาสมาสัย (วิจัยค้นคว้าผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อน) มูลนิธิพัฒนาอนามัย มูลนิธิวิจัยประสาทวิทยา ทรงจัดให้มีหน่วยพระราชทานรักษาประชาชนเคลื่อนที่ และยังพระราชทานเครื่องใช้ไม้สอยในการแพทย์แก่โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขอีกมาก

2.6 ด้านการเกษตร ทรงฟื้นฟูและปรับปรุงพระราชพิธีจรดพระนังคัล (แรกนาขวัญ) ทรงงานด้านวิศวกรรมการเกษตร โปรดให้มีการวิจัยค้นคว้าทางการเกษตร ส่งเสริมการเลี้ยงไหม ส่งเสริมการเกษตร ทรงทำนาปลูกพืชไร่ด้วยพระองค์เองในบริเวณพระตำหนักที่ประทับ ตั้งกลุ่มผู้ผลิตทางการเกษตร, ให้เพาะพันธุ์และขยายพันธุ์ปลาหมอเทศ, ปลานิล, ปลาสวายและปลาจีน, ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงโคนม, การเพาะปลูกพืชเมืองหนาวเพื่อพัฒนาอาชีพของชาวไทยภูเขา ส่งเสริมฟาร์มโคนม สนับสนุนให้ปลูกสวนป่า และสวนพันธุ์ไม้ในวรรณคดี สนับสนุนให้เพาะเลี้ยงครั่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สนับสนุนให้ใช้ช้างทำไม้ ส่งเสริมแนะนำให้ชาวไทยภูเขาปลูกพืชไร่ที่มีประโยชน์ ทรงแนะนำและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกให้แก่ชาวชนบทในท้องถิ่นทุรกันดาร

7. ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทรงห่วงใยเกษตรกรที่มีรายได้น้อย ทรงจัดให้มีการเพาะปลูกแผนใหม่ ส่งเสริมเกษตรกรรมชาวไทยภูเขา

8. พระราชอัจฉริยะทางด้านจิตรศิลป์ รัชกาลที่ 9 ทรงพระปรีชาสามารถในหลายด้าน โปรดวาดภาพซึ่งส่วนมากเป็นภาพแบบ"แอ็บสแตรค" ภาพฝีพระหัตถ์ที่โปรดให้นำออกเผยแพร่มีดังนี้.- **ภาพชื่อยุแหย่**, **บุคลิกซ้อน**, **วัฏฏะ**, **มือแดง**, **ต่อสู้**, **กุหลาบไทย**, **ชอบเขียน**, **เขียนที่ภูพิงค์**, **ขอบฟ้า**, **ปลอบ**, **ทะเลาะ**, **เงา**, **กว่าสอง**, **สามหน้า**, **ไฟไหม้ป่า**, **ดินน้ำลมไฟ** ฯลฯ

๙. พระราชอัจฉริยะทางดนตรี ทรงโปรดการเล่นดนตรี ทรงเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชิ้น แต่ที่ทรงชำนาญที่สุดก็คือ **แคลริเนต** และ**แซ็กโซโฟน** นอกจากนี้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงที่ไพเราะกินใจมากมายเช่น เพลงชื่อ **แสงเทียน**, **ยามเย็น**, **สายฝน**, **ชะตาชีวิต**, **ใกล้รุ่ง**, **อาทิตย์อับแสง**, **เทวาพาคู่ฝัน**, **คำหวาน**, **แก้วตาขวัญใจ**, **ยิ้มสู้**, **รักคืนเรือน**, **ยามค่ำ**, **เมื่อโสมส่อง**, **ลมหนาว**, **ค่ำแล้ว**, **สายลม**, **ไกลกังวล**, **แสงเดือน**, **ฝัน**, **มหาจุฬาลงกรณ์**, **ธรรมศาสตร์**, **พรปีใหม่**, **ดวงใจกับความรัก**, **มาร์ชราชวัลลภ**, **มาร์ชราชนาวิกโยธิน** และเพลงสากลอีกมาก

10. ด้านทั่วไป พระองค์ทรงใกล้ชิดกับประชาชนอย่างมาก ทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเกิดภัยพิบัติแก่ประชาชนอย่างไรเช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ยากจนเดือดร้อน ก็เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนและบำบัดปัดเป่า ทรงส่งเสริมการกีฬา ทรงร่วมแข่งขันเรือใบ เสด็จไปเป็นองค์ประธานในการแข่งขันกีฬาต่าง ๆ เช่น ฟุตบอล มวย เอเชี่ยนเกมส์ นอกจากนั้นยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อีกมากเช่น พระราชทานน้ำสังข์ พระราชทานเพลิงศพ พระราชทานรางวัล ต้อนรับผู้มาเฝ้า และเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนโดยไม่ถือพระองค์ ยิ่งประชาชนที่ยากจนที่สุดจะทรงสนพระทัยที่สุด

พระมหากรุณาธิคุณดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นมิ่งขวัญ เป็นหัวใจของชาวไทยโดยแท้ จึงใคร่ขอนำเอาข้อความของ"สีเสียด" ซึ่งแสดงความรู้สึกของประชาชนทั่วไปอย่างง่าย ๆ และตรงไปตรงมาที่สุด ความว่า

"ก็เพราะพสกนิกรชาวไทยเราได้เห็น ได้ประจักษ์แก่ตาอยู่เสมอแล้วว่า ในแดนผู้ก่อการร้าย ข้าราชการผู้ใดแต่งตัวไปเบ่งเป็นต้องตาย ก็ไฉนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราก็ได้เสด็จฯไป ผู้ก่อการร้ายหายหัวไปไหนหมด หรือว่าในหมู่พสกนิกรนับแสน ๆ ที่เฝ้าแหนพระบารมีอยู่นั้น บุคคลที่ทางการระบุเป็นผู้ก่อการร้าย ต้องจับตายเอาไว้ไม่ได้นั้น ก็ได้มากราบอยู่เบื้องพระยุคลบาทนั่นเอง"

(น.ส.พ.ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2513)

พระองค์จึงทรงเป็น **"พระปิยะมหาราช-2"** ถัดจาก **"ทูลกระหม่อมปู่"** ของพระองค์ (รัชกาลที่ 5) และทรงได้รับพระราชสมัญญานามว่า **"พระภัทรมหาราช"** แม้นิตยสารรีดเดอร์ไดเจสท์ยังถวายพระนามว่า **"มหาราช"**

น่าภาคภูมิใจสำหรับผู้ที่เกิดมาเป็นคนไทย ตลอดถึงผู้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารที่กษัตริย์แห่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ล้วนแต่ทรงสร้างความปึกแผ่นมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ ตั้งแต่ปฐมกษัตริย์มาจนถึงรัชกาลที่ 9 นี้เป็นเวลา 200 ปีแล้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2493 ทรงมีพระราชโอรสธิดารวม 4 พระองค์คือ 1. **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ** 2. **สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์ สยามมกุฎราชกุมาร** 3. **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาฯ** (ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี) 4. **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ฯ**

พระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่แห่งพระมหากษัตริย์ราชวงศ์นี้ สมควรที่ชาวไทยทั้งชาติจะได้ร่วมกันตอบแทนแสดงความกตัญญูกตเวทิตาในทุกวิถีทางเพื่อสืบทอดความเป็นไทย สร้างความสามัคคี ดำเนินตามรอยพระยุคลบาท ทำใจให้ได้อย่างบรรพบุรุษ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงปึกแผ่นของชาติไว้ให้นานเท่านาน

ข้อมูลตัวเลขที่น่าสนใจเกี่ยวกับ "มหาจักรีบรมราชวงศ์"

รัชกาล (ที่)	เสวยราชย์เมื่อพระชนมายุ (พรรษา)	ครองราชย์นาน (ปี)	พระราชโอรสธิดา (พระองค์)
1	46	27	42
2	42	15	73
3	37	27	51
4	47	17	82
5	15	42	77
6	30	15	1
7	32	9	—
8	9	12	—
9	19	ขอจงเจริญพระชนมายุฯ	4

เอกสารอ้างอิง

1. "ขัตติยานุสรณ์" พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. พระราชพงศาวดาร
3. "ประวัติศาสตร์สากล" ของหลวงวิจิตรวาทการ
4. "ประวัติศาตร์ไทย" ของ ม.จ.สิบพันพารเสนอ โสณกุล
5. ราชตระกูล
6. "พระบรมราชจักรีวงศ์" ของ สิริ เปรมจิต และจิตต์สอาด ศรียงค์
7. "พระมหากรุณาธิคุณต่อไพร่ฟ้า" ของสมพันธุ์ ปานะถึก

สมเด็จพระสังฆราช
กรุงรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ 1 องค์ที่ 1 สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) มรณภาพ พ.ศ. 2337 เป็นปีที่ 13 เดิมอยู่วัดพนัญเชิง ต่อมาประทับอยู่ที่วัดบางหว้าใหญ่

รัชกาลที่ 1-2 องค์ที่ 2 สมเด็จพระสังฆราช (ศุข) 2274-2359 เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลที่ 2 ประทับวัดมหาธาตุ

องค์ที่ 3 สมเด็จพระสังฆราช (มี) 2292-2362 เป็นปีที่ 11 ในรัชกาลที่ 2 ประทับวัดราชบูรณะ

องค์ที่ 4 สมเด็จพระสังฆราช (สุก) (ญาณสังวร) 2276-2365 เป็นปีที่ 14 ในรัชกาลที่ 2 เดิมอยู่วัดท่าหอย รัชกาลที่ 1 ทรงนิมนต์มาอยู่ที่วัดพลับ ทรงเป็นพระอาจารย์ของรัชกาลที่ 2-3-4 มีพระเมตตาธรรมสูง ได้นามว่า "ไก่เถื่อน" อายุสูง 90 ปี จึงนั่งอันดับอยู่หน้าพระสังฆราช

รัชกาลที่ 2-3 องค์ที่ 5 สมเด็จพระสังฆราช (ด่อน) 2304-2385 เป็นปีที่ 19 ในรัชกาลที่ 3 ประทับวัดสะแก

องค์ที่ 6 สมเด็จพระสังฆราช (นาค) 2301-2392 เป็นปีที่ 26 ในรัชกาลที่ 3 เดิมอยู่วัดราชบูรณะ (แต่ขณะนั้นวัดมหาธาตุกำลังบูรณะ คงประทับอยู่ ณ วัดราชบูรณะต่อไป)

รัชกาลที่ 3-4 องค์ที่ 7 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส 2333-2396 เป็นปีที่ 3 ในรัชกาลที่ 4 ทรงเป็นรัตนกวีกรุงรัตนโกสินทร์ ประทับวัดพระเชตุพน ฯ

รัชกาลที่ 5 องค์ที่ 8 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ 2352-2435 เป็นปีที่ 5 ในรัชกาลที่ 5 เดิมประทับวัดสมอราย ต่อมาประทับที่วัดบวรนิเวศน์วิหาร

องค์ที่ 9 สมเด็จพระสังฆราช (สา) 2356-2442 เป็นปีที่ 32 ในรัชกาลที่ 5 เดิมประทับวัดสมอราย เมื่อเป็นเณรสอบได้ ปธ. ๑ ลาสิกขาบทแล้วอุปสมบทใหม่ สอบ ปธ. ๑ ได้อีกครั้ง จึงมีนามว่า 18 ประโยค เป็นเจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐ์ ฯ

รัชกาลที่ 5-6-7 องค์ที่ 10 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส 2402-2464 เป็นปีที่ 12 ในรัชกาลที่ 6 ทรงเป็นปราชญ์ทางธรรม ประทับวัดบวรนิเวศน์

รัชกาลที่ 7-8 องค์ที่ 11 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ 2402-2480 เป็นปีที่ 4 ในรัชกาลที่ 8 ประทับวัดราชบพิธ ฯ

องค์ที่ 12 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (แพ) 2399-2487 เป็นปีที่ 11 ในรัชกาลที่ 8 ประทับวัดสุทัศน์เทพวราราม

รัชกาลที่ 9 องค์ที่ 13 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ 2415-2501 เป็นปีที่ 13 และทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ประทับวัดบวรนิเวศน์

องค์ที่ 14 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปลด กิตติโสภโณ) 2432-2505 เป็นปีที่ 17 ประทับวัดเบญจมบพิตร

องค์ที่ 15 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อยู่ ญาโณทัย) 2417-2508 เป็นปีที่ 20 ประทับวัดสระเกศ

องค์ที่ 16 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน อุฏฐายี) 2440-2514 เป็นปีที่ 26 ประทับวัดมกุฏกษัตริยาราม

องค์ที่ 17 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณณสิริ) 2439-2516 เป็นปีที่ 28 ประทับวัดพระเชตุพนฯ

องค์ที่ 18 สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสโน มหาเถระ) 2440-ปัจจุบัน ประทับวัดราชบพิธ

สมเด็จพระสังฆราช กรุงรัตนโกสินทร์

สมเด็จพระสังฆราช (สี)
เดิมบวชอยู่วัดพนัญเชิง

สมเด็จพระสังฆราช (สุก)
เดิมบวชอยู่วัดสลัก

สมเด็จพระสังฆราช (มี)
เดิมประทับวัดราชบูรณะ

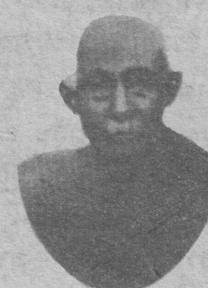

สมเด็จพระสังฆราช (สุก)
"ไก่เถื่อน" วัดราชสิทธาราม

สมเด็จพระสังฆราช (ด่อน)
เดิมอยู่วัดสะแก

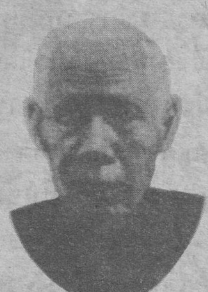

สมเด็จพระสังฆราช (นาค)
เดิมอยู่วัดราชบูรณะ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

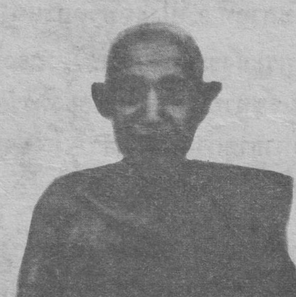

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

สมเด็จพระสังฆราช
(สา ปุสฺสเทว)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(แพ) วัดสุทัศน์เทพวราราม

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(ปลด กิตฺติโสภโณ)

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(อยู่ ญาโนทัย)

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(จวน อุฏฐายี)

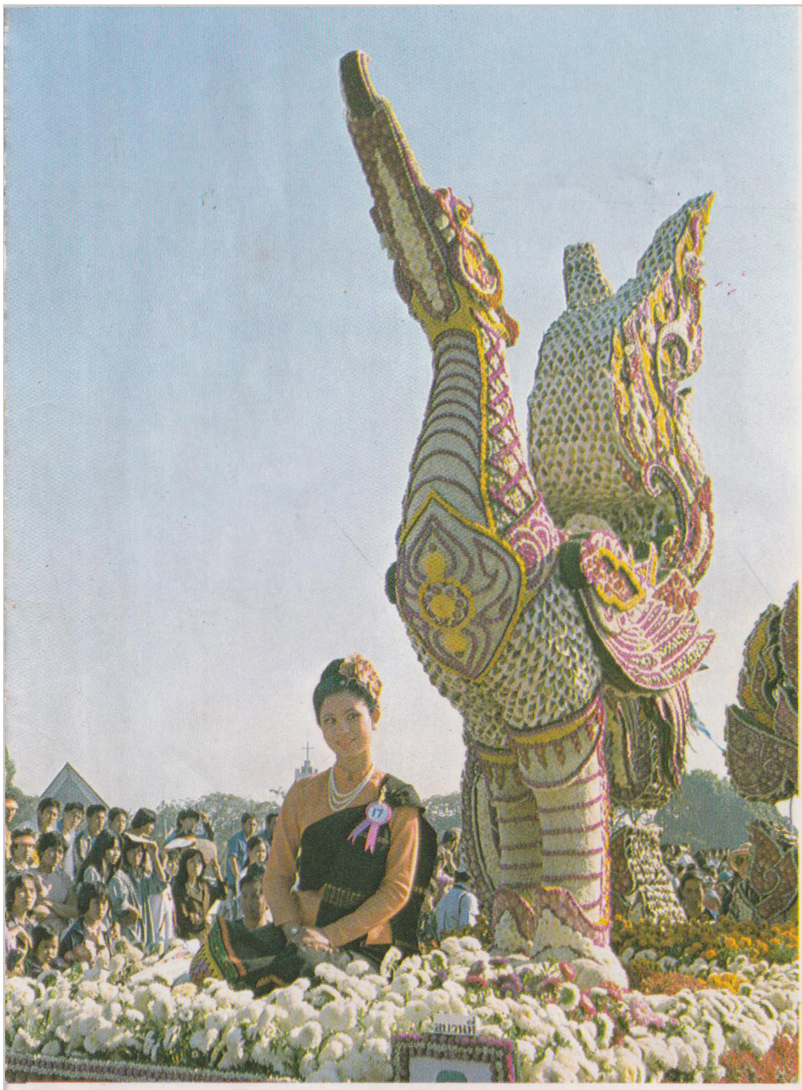

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(ปุ่น ปุณฺณสิริ)

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
(วาสโน มหาเถระ)

ขบวนรถบุปผาชาติ
ในงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับที่จังหวัดเชียงใหม่

ภาพโดย ประเสริฐ วิทยะดิลก

ความคิด
4

เทศบาลนครเชียงใหม่
1

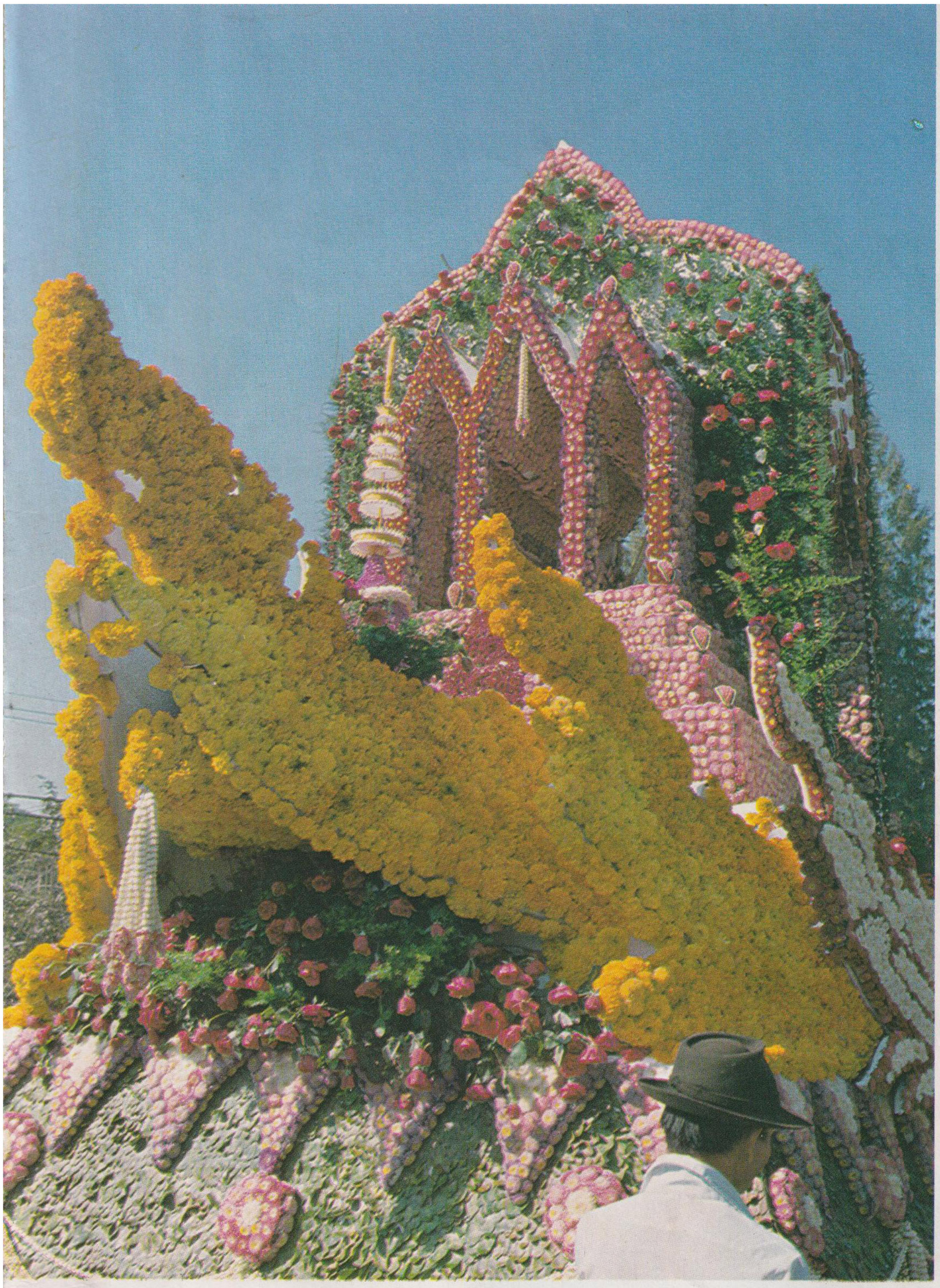

14

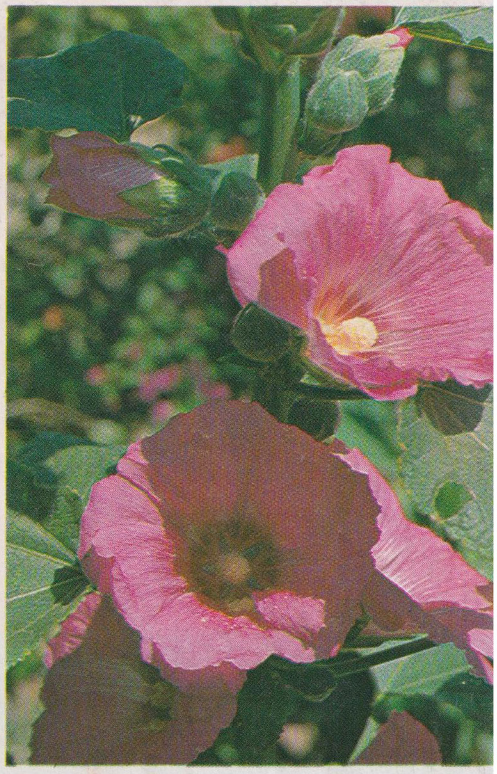

โรงแรมเมืองใหม่
MUANGMAI HOTEL

19
ความคิด

การบินไทย
ความคิด
?

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ของไทย

ธิยา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งใช้ประดับติดกับเสื้อนั้น เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงดำริสร้างขึ้น เพื่อพระราชทานบำเหน็จความชอบในราชการ หรือความชอบส่วนพระองค์ ที่ใช้เป็นประเพณีมาจนทุกวันนี้ ด้วยทรงตระหนักว่า ประเทศสยามมีการติดต่อกับฝรั่งมากขึ้น จึงทรงคิดจัดตั้งเครื่องราชอิสริยาภรณ์แบบฝรั่งขึ้นบ้าง

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2400 นั้นเป็น **ตราไอยราพต ทำด้วยทองคำจำหลักลงยาราชาวดี ประดับเพชรพลอย ซึ่งพระองค์ทรงติดฉายกับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี**

ต่อมาราว ปี พ.ศ. 2501 - 2402 พระองค์ทรงพระราชดำริห์ สร้าง **ดารานพรัตน์ อันเป็นต้นเค้าของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นพรัตน์ราชวราภรณ์ ในรัชกาลต่อมา พระองค์ได้พระราชทาน ดารานพรัตน์ แด่ พระเจ้านโปเลียน ที่ 3 แห่งกรุงฝรั่งเศสด้วย นับเป็นการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แด่ ประมุขของต่างประเทศเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์** ต่อมาในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตราพระราชบัญญัติกำหนดให้พระราชทาน เฉพาะ **ผู้นับถือศาสนาพุทธ** เท่านั้น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดารานพรัตน์ จึงไม่สามารถพระราชทานแด่ประมุขของรัฐ ตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2404 รัชกาลที่ 4 ทรงสร้าง **ดาราช้างเผือก** ขึ้นเพื่อพระราชทานแก่ผู้มียศต่าง ๆ เป็นรูปพระมหามงกุฎอยู่บนหลังช้าง และพระราชทานแก่ชาวต่างประเทศ ทำเป็นรูปเสาธงอยู่บนหลังช้าง เหตุที่ทรงสร้างดาราช้างเผือก เพราะทรงพระราชดำริจะให้เป็นเครื่องหมาย "แผ่นดินสยาม"

ดาราช้างเผือก ที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น ต่อมาได้กลายเป็นต้นเค้าของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ช้างเผือก ในรัชกาลต่อมา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกนั้น พระองค์เรียกว่า "เครื่องประดับสำหรับยศ" ถ้าเป็นเครื่องประดับของพระราชา ทรงเรียกว่า "เครื่องราชอิสริยศ" หากเป็นเครื่องประดับสำหรับขุนนาง ทางใช้คำว่า "เครื่องสำหรับยศ" ในรัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนมาเรียกว่า "เครื่องราชอิสริยาภรณ์" แต่ คนทั้งหลายก็มักเรียกว่า ตรา หรือ เหรียญตรา ด้วยเหตุที่ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างขึ้นนั้น มีแต่ดวงดาราสำหรับติดเสื้อ เรื่องนี้ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า....

"ทรงพระราชดำริเอาลายตราตำแหน่งมาทำลายตราดาราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังเช่น ดาราเครื่องต้น ทำตามลายพระราชสัญจกร ไอยราพต และดาราที่พระราชทานอัครมหาเสนาบดี ก็ทำเป็นรูป คชสีห์ และรูปราชสีห์ ตามตราตำแหน่งกลาโหม และมหาดไทย คนทั้งหลายเห็นทำตามลายตรา จึงเรียกว่า "ตรา" "

พระบาทสมเด็จฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงตราฝรั่งเศสกับดารานพรัตน์
ฉายกับพระบาทสมเด็จฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ราชมิตราภรณ์

ภาพการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ราชมิตราภรณ์

ภาพการประดับ
เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์
อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง
มหาจักรีบรมราชวงศ์ฝ่ายหน้า

ภาพการประดับดวงมหาจักรี
ห้อยกับแพรแถบสีเหลือง
กว้าง 3 เซนติเมตร
ผูกเป็นรูปแมลงปอ
ประดับที่หน้าบ่าซ้าย (ในกรณีแต่งครึ่งยศ)

ภาพการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
นพรัตนราชวราภรณ์

ภาพการประดับ
เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์
อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง
มหาจักรีบรมราชวงศ์ (ฝ่ายใน)

ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งใช้เป็นเครื่องประดับสำหรับเกียรติยศ นั้นกล่าวได้ว่า มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังจะเห็นได้ในเอกสารต้นตำนานตรานพรัตน์กล่าวไว้ว่า....

"แต่โบราณครั้งพระนครศรีอยุธยายังเป็นราชธานี ในเครื่องราชูปโภคสำหรับพระพิชัยสงครามมี**พระสังวาลย์นพรัตน์สายหนึ่ง** เป็นสร้อยอ่อน มีดอกนพรัตน์ประจำยาม (ปัจจุบันเรียกว่า "สังวาลย์พระนพ") ดอกหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์บรมราชาภิเศกเสด็จประทับพระที่นั่งภัทรบิฐ พราหมณ์ย่อมถวาย**พระสังวาลย์นพรัตน์นั้นสวมทรงก่อน** แล้วจึงทรงรับเครื่องราชอิสริยศอย่างอื่น เป็นประเพณีสืบมาจนถึงรัตนโกสินทร์นี้ และเมื่อรัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระราชดำริห์สร้าง**พระมหาสังวาลย์นพรัตน์ขึ้นอีกสายหนึ่ง** เป็นสังวาลย์แฝด ประดับพลอยนพรัตน์ อย่างละดอก"

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพระบรมราชาธิบายไว้ตอนหนึ่งว่า....

"อันธรรมเนียมในสยามมาแต่เดิมว่า ให้มีแหวนทองคำเป็นทองเนื้อสูงอย่างเอก...ทำทั้งแท่งไม่เป็นโพรงในตีให้แน่นดีแล้วขุดหลุมพลอย 9 แห่ง แล้วจึงฝังพลอย 9 อย่าง.... ทำความดีแล้วสอดไว้ในประคตที่คาดกับเอว พระเจ้าแผ่นดินทรง... เมื่อเวลาการพิธีซึ่งสมมติว่าเป็นมงคลผู้ใหญ่จะได้ทำ...ผู้ลงมือทำการมงคลนั้น **ย่อมเอาแหวนสอดใส่นิ้วชี้มือขวาแล้วทำการมงคลนั้น ๆ**"

จากเอกสารและพระบรมราชาธิบายนี้ กล่าวได้ว่า **พระสังวาลย์พระนพ พระมหาสังวาลย์นพรัตน์ แหวนฝังพลอย 9 อย่าง** ล้วนแล้วแต่ ถือว่า **เป็นเครื่องหมายที่ใช้ประดับสำหรับเกียรติยศ ที่ใช้ประดับกับตัวทั้งสิ้น**

อย่างไรก็ตาม เครื่องราชอิสริยาภรณ์ แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่.....

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นมงคลยิ่งราชมิตราภรณ์ สำหรับพระราชทานแก่ประมุขของรัฐโดยเฉพาะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้สร้างขึ้น เพื่อเชื่อมสัมพันธไมตรีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ใช้อักษรย่อว่า ร.ม.ภ. สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2505 ประกอบด้วย ดวงตราสำหรับห้อยกับสายสร้อย มีรูปจักรและตรีศูลขัดกันประดับเพชรอยู่ในวงกลมบนพื้นลงยาสีขาบ และดวงตราสำหรับห้อยสายสะพาย รวมทั้ง ดารา มีรูปนารายณ์ทรงครุฑทองอยู่ในวงกลมบนพื้นลงยาสีขาบ สำหรับพระราชทานแก่ประมุขของรัฐต่างประเทศ ที่เป็นสตรี

ประมุขรัฐประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ราชมิตราภรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด 18 คน เช่น สมเด็จพระเจ้าซยิดปุตรา อับนิอัลมาร์ ฮุมซูยิค ฮัสซันจามาคุลลี ยังดี เปอร์ตอนอากง แห่งประเทศมาเลเซีย, สมเด็จพระราชินีนาถ จูเลียนา แห่งเนเธอร์แลนด์ และสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งเนปาล เป็นต้น

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับบำเหน็จความชอบในราชการแผ่นดิน มีทั้งหมด 6 ชนิด คือ

1. เครื่องขัตติราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ ใช้อักษรย่อว่า ม.จ.ก. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2525 มีจำนวน 25 สำรับ สำหรับพระมหากษัตริย์ 1 สำรับ สำหรับพระราชินี 1 สำรับ อีก 23 สำรับ **สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ ที่สืบเนื่องตามพระราชวงศ์โดยตรงใน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และผู้ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ดังกล่าวได้**

เศกสมรสด้วย นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงพระราชทานไปยังประมุขรัฐต่าง ๆ ด้วย อาทิ เช่น สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย ราชินีแห่งกรุงเกรตบริเตนแลไอร์แลนด์ และสมเด็จพระเจ้ามุตสุหิโต มิกาโต บรมราชธิราชแห่งญี่ปุ่น

ส่วนประมุขของรัฐต่างประเทศ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระราชทานเป็นพระราชประเพณีสืบมานั้น อาทิ เช่น พล.อ.ไอเซนเฮาว์ ประธานาธิบดี แห่งสหรัฐอเมริกา, สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระนางเจ้าเอลิซาเบ็ธ ที่ 2 แห่งอังกฤษ และประธานาธิบดีเดอะโกลด์ แห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประมุขคนสุดท้ายที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อันมีเกียรติรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ เนื่องจากประมุขคนอื่น ๆ จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นมงคลยิ่งราชมิตราภรณ์

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตน์ราชวราภรณ์ มีต้นเค้ามาจาก ดารานพรัตน์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างขึ้น มีชื่อย่อว่า น.ร.สร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา มีจำนวน 27 สำรับ สำหรับพระมหากษัตริย์ 1 สำรับ อีก 16 สำรับ **สำหรับพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการผู้ใหญ่ ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นสมควร และจะพระราชทานเฉพาะผู้ที่เป็นพุทธมามกะเท่านั้น**

3. เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2416 **สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน** และให้พระราชทานสืบตระกูลได้ เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงบรรดาผู้ที่ได้รักษาแผ่นดินมาแต่ก่อน ต ี่ได้บำรุงบ้านเมืองจนถึงปัจจุบัน

4. เครื่องราชอิสริยา. ศักดิ์รามาธิบดี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส พ.ศ. 2461 สำหรับ**พระราชทานแก่ทหาร หรือ ตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญทั้งในยามสงครามและยามสงบ** และการปฏิบัตินั้นมีผลประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประเทศชาติ รัฐบาลสมัยต่อมาได้ปรับปรุงกฎหมายนี้ใหม่ ถวายพระราชอำนาจแก่พระเจ้าแผ่นดิน ในการที่จะพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้ โดยมิต้องผ่านคณะที่ปรึกษาดังแต่ก่อน

5. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 4 เมื่อ ปี พ.ศ. 2404 **สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบแก่ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร** เจ้านายหรือผู้มีเกียรติต่างประเทศ อาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้

6. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2412 สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบแก่ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร เจ้านายหรือผู้มีเกียรติต่างประเทศอาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้

3. เครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบในพระองค์มหากษัตริย์ มีทั้งหมด 3 ชนิด

ชนิดแรก เครื่องราชอิสริยาภรณ์รัตนาวราภรณ์ สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2454 ใช้อักษรย่อว่า ร.ว. มีชั้นเดียวพระราชทานทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่ ทรงพระกรุณาใช้สอยใกล้ชิดสนิทสนม และตั้งใจสนองพระเดชพระคุณด้วยความจงรักภักดี ซื่อสัตย์สุจริตต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เป็นที่พอพระราชหฤทัย และจะพระราชทานทั่วไป

ภาพการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นพรัตนราชวราภรณ์

ภาพการประดับ ดวงตรามหานพรัตนห้อยกับแพรแถบกว้าง 3 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอ ประดับที่หน้าบ่าซ้าย (กรณีแต่งครึ่งยศหรือสวมสะพายอื่น)

ภาพการประดับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ ใช้ดวงตราห้อยกับสายสร้อย

ภาพการประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ ใช้ดวงตราห้อยกับสายสะพาย

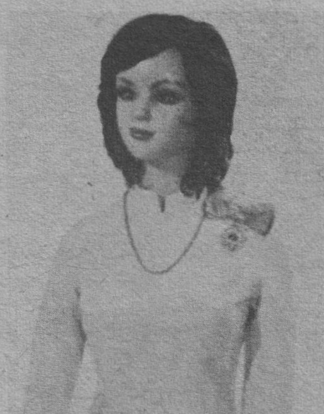
ภาพการประดับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า ใช้ดวงตราห้อยกับสายสร้อย

ภาพการประดับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า ใช้ดวงตราห้อยกับสายสะพาย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์
ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ
(ดวงตราห้อยกับแพรแถบสวมคอ
ดาราประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้า
ใช้ดวงตราห้อยกับแพรแถบสีชมพู
กว้าง 5 เซนติเมตร ผูกเป็นรูปแมลงปอ
(กรณีแต่งครึ่งยศ หรือสวมสะพายอื่น)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฐมจุลจอมเกล้า

ทุกชั้นบุคคล ตามพระราชอัธยาศัย ไม่เกี่ยวกับยศหรือบรรดาศักดิ์ เว้นชาวต่างประเทศ ใช้ห้อยกับแพรแถบสวมคอ

ชนิดที่สอง เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตราวัลภาภรณ์ ใช้อักษร ว.ภ. มีชั้นเดียว พระราชทานทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2461 สำหรับพระราชทานแก่ผู้ที่รับราชการสนองพระเดชพระคุณประจำในราชสำนัก และอยู่ใกล้ชิดพระองค์เป็นนิตย์ และพระราชทานทั่วไปทุกชั้นบุคคลไม่เกี่ยวกับยศหรือบรรดาศักดิ์ เว้นชาวต่างประเทศใช้ห้อยกับแพรแถบประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้าย

ชนิดที่สาม เครื่องราชอิสริยาภรณ์วชิรมาลา เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์พระราชทานแก่ผู้มีความชอบในราชการส่วนพระองค์ แทนเหรียญดุษฎีมาลาเข็มราชการในพระองค์ในรัชกาลที่ 5 มีชั้นเดียวสร้างขึ้น พ.ศ. 2454 ใช้อักษรย่อว่า ว.ม.ล. พระราชทานเฉพาะฝ่ายหน้า

อย่างไรก็ตาม เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทั้ง 3 ชนิดนี้ เป็นตราที่พ้นสมัยพระราชทาน

4. เหรียญราชอิสริยาภรณ์ เป็นเหรียญที่ใช้ประดับได้อย่างเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั่นเอง แบ่งออก เป็น 4 ประเภท ได้แก่

เหรียญบำเหน็จกล้าหาญ รัชกาลที่ 5 ทรงสร้างขึ้นเป็นครั้งแรก สำหรับพระราชทานแก่ ทหาร ตำรวจ หรือ ผู้กระทำหน้าที่อย่างทหาร ตำรวจ ในราชการสงคราม หรือการปราบปรามอย่างอื่นตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร มีตั้งแต่ เหรียญดุษฎีมาลาเข็มกล้าหาญ จนถึงเหรียญศานติมาลา

เหรียญบำเหน็จในราชการ สร้างขึ้นครั้งแรกในรัชกาลที่ 5 สำหรับพระราชทานเป็นบำเหน็จความชอบแก่ข้าราชการหรือบุคคลอื่นตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร มีลำดับตั้งแต่เหรียญดุษฎีมาลาเข็มศิลปวิทยา จนถึง เหรียญลูกเสือสดุดี

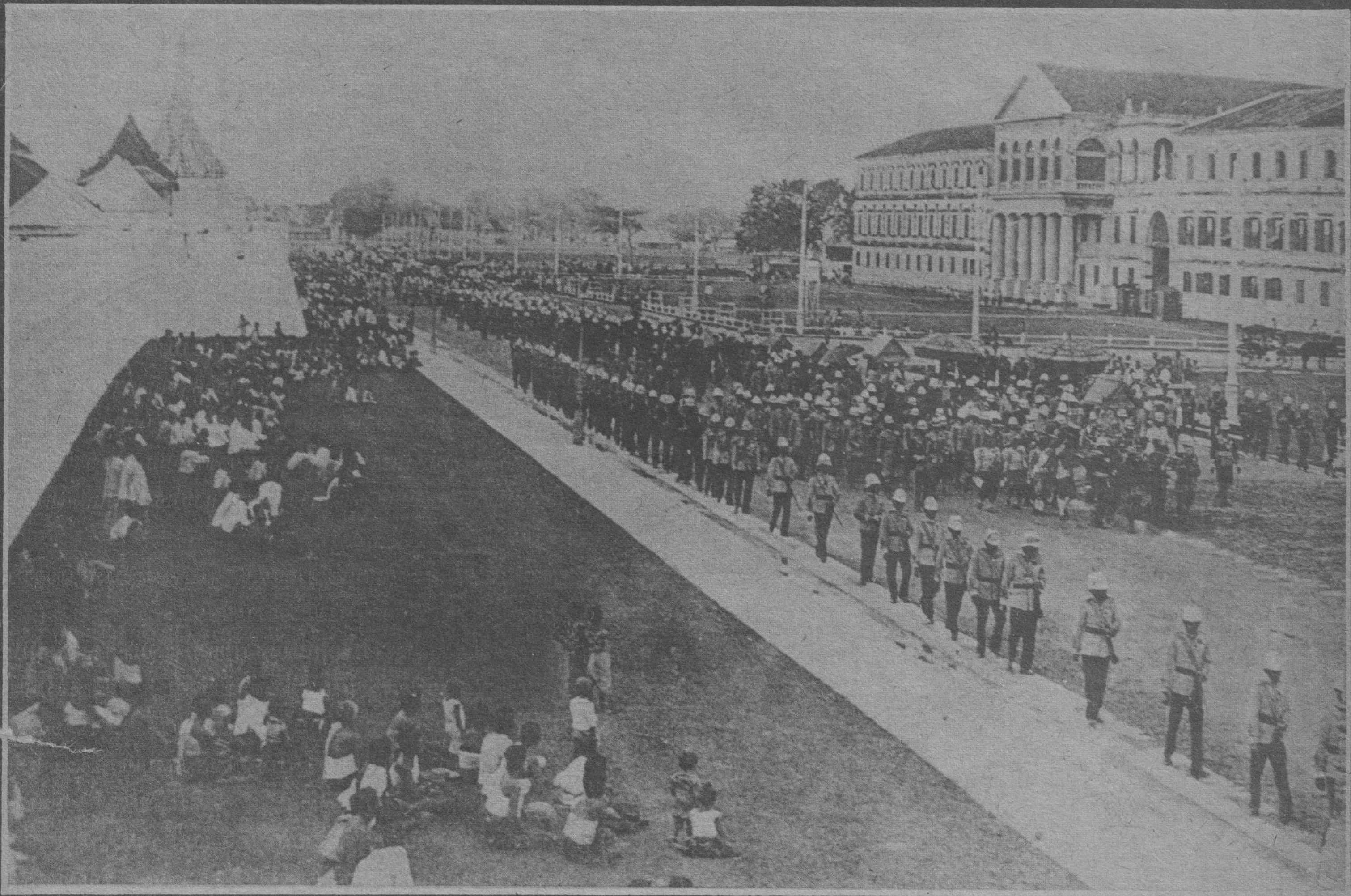
เหรียญบำเหน็จในพระองค์พระมหากษัตริย์ มีอยู่ 2 ชนิด ชนิดแรก คือ **เหรียญรัตนาภรณ์** สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 5 และสร้างต่อมาทุกรัชกาล มี 5 ชั้น สำหรับพระราชทานแก่ผู้จงรักภักดี เป็นเครื่องหมายในพระมหากรุณาธิคุณส่วนพระองค์ทั้งบุรุษและสตรีสุดแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร **ส่วนเหรียญราชรุจิ นั้น มีเหรียญราชรุจิทองและราชรุจิเงิน** พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นสำหรับพระราชทานแก่ข้าราชการทั่วไป ต่อมาสร้างทุกรัชกาล ยกเว้นรัชกาลที่ 8 เป็นเครื่องหมายในพระมหากรุณาธิคุณตามพระราชอัธยาศัย

และเหรียญที่ระลึก ซึ่งใช้ประดับได้อย่างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าให้สร้างขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2407 และได้มีการสร้างเนื่องในโอกาสสำคัญ ๆ ต่อมาแทบทุกรัชกาล เช่น เหรียญตราพระมหามงกุฎ เหรียญเฉลิมพระนคร 150 ปี เหรียญสนองเสรีชน เป็นต้น และในปีนี้ กรมธนารักษ์ได้จัดทำเหรียญที่ระลึกฉลองกรุง 200 ปีด้วย

ลำดับเกียรติเครื่องราช

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย มีเกียรติตามลำดับตั้งแต่สูงลงไปต่ำตามที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้ :–

มหาจักรีบรมราชวงศ์	=	**ม.จ.ก.**
นพรัตนราชวราภรณ์	=	**น.ร.**
ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ	=	**ป.จ.ว.**
รัตนวราภรณ์	=	**ร.ว.**
ปฐมจุลจอมเกล้า	=	**ป.จ.**
รามาธิบดี ชั้นที่ 1 (เสนางคบดี)	=	**ส.ร.**
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	=	**ม.ป.ช.**
มหาวชิรมงกุฎ	=	**ม.ว.ม.**
ประถมาภรณ์ช้างเผือก	=	**ป.ช.**
ประถมาภรณ์มหามงกุฎไทย	=	**ป.ม.**
ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	=	**ท.จ.ว.**
รามาธิบดี ชั้นที่ 2 (มหาโยธิน)	=	**ม.ร.**
ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	=	**ท.ช.**
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	=	**ท.ม.**
ทุติจุลจอมเกล้า	=	**ท.จ.**
รามาธิบดี ชั้นที่ 3 (โยธิน)	=	**ย.ร.**
วัลลภาภรณ์	=	**ว.ภ.**
ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ	=	**ต.จ.ว.**
รามาธิบดี ชั้นที่ 4 (อัศวิน)	=	**อ.ร.**
ตริตาภรณ์ช้างเผือก	=	**ต.ช.**
ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	=	**ต.ม.**
ตติยจุลจอมเกล้า	=	**ต.จ.**
จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก	=	**จ.ช.**
จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย	=	**จ.ม.**
ตติยานุจุลจอมเกล้า	=	**ต.อ.จ.**
จตุตถจุลจอมเกล้า	=	**จ.จ.**
เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	=	**บ.ช.**
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	=	**บ.ม.**
	=	**ว.ม.ล.**

ลำดับเหตุการณ์สำคัญ
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ในรอบ 200 ปี

(พ.ศ. 2325 ถึง พ.ศ. 2525)

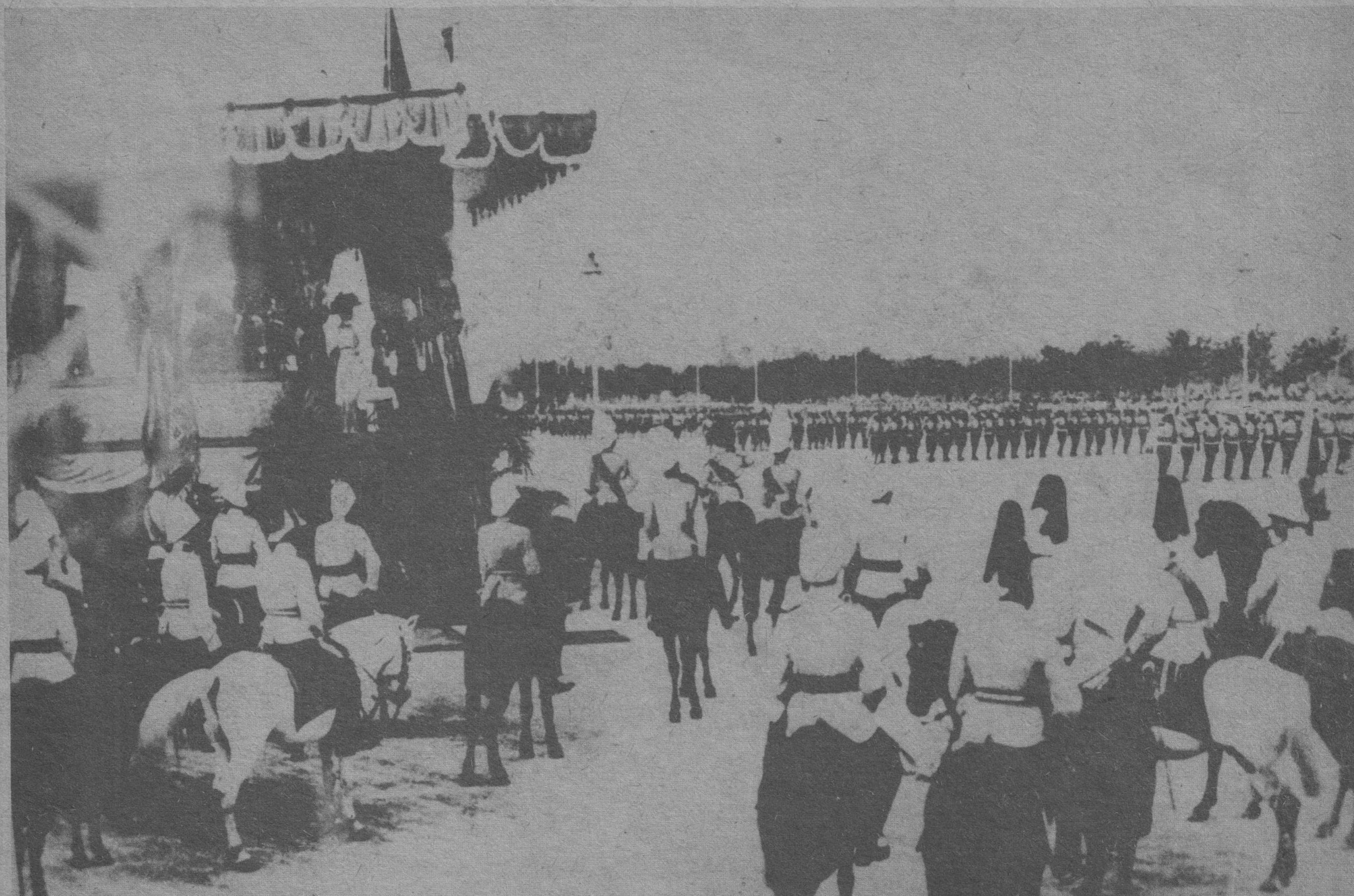
พ.ศ. 2325 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ปราบดาภิเษก เริ่มรัชกาลที่ 1 สร้างกรุงรัตนโกสินทร์
โปรดให้อาลักษณ์คัดนิทานอิหร่านราชธรรม
องเชียงสือ (ญวน) และนักองค์เอง (เขมร) เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร

พ.ศ. 2326 สร้างตำราว่าด้วยระเบียบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอุณรุท

พ.ศ. 2328 สงครามเก้าทัพ พระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่าทุ่มกำลังเข้ามาตีเมืองไทยอย่างขนานใหญ่ พระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท (บุญมา) มีพระสมญาว่า "พระยาเสือ" เป็นกำลังสำคัญยิ่ง สามารถเอาชนะกองทัพพม่าได้
แปลและเรียบเรียงพงศาวดารมอญเรื่องราชาธิราช

พ.ศ. 2329 สงครามรบพม่าที่ท่าดินแดง ทรงพระราชนิพนธ์นิราศรบพม่าท่าดินแดง
อังกฤษเช่าเกาะปีนังจากพระยาไทรบุรี

พ.ศ. 2330 องเชียงสือลอบหนีไปจากพระนคร เขียนหนังสือทูลลาสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ไว้ใจความย่อ ๆ ว่าขอถวายบังคมลาไปกู้บ้านเมือง (ญวน)

พ.ศ. 2331 สังคายนาพระไตรปิฎก

พ.ศ. 2332 สมเด็จพระนพรัตน์แต่งสังคีติยวงศ์ เริ่มการบูรณะวัดพระเชตุพนฯ ครั้งใหญ่

พ.ศ. 2333 องเชียงสือซึ่งหนีจากกรุงเทพฯ ไปตั้งตัวได้ถวายต้นไม้ทองต้นไม้เงินแด่ ร. 1

พ.ศ. 2337 อภิเษกนักองค์เอง (เขมร) เป็นสมเด็จพระนารายณ์รามาธิบดีฯ ครองกัมพูชา

พ.ศ. 2338 ทรงชำระพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)
สร้างพระมหาพิชัยราชรถ (ดูได้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร)

พ.ศ. 2339 โขน วังหลวงกับโขนวังหน้าเล่นประชันกันครั้งใหญ่ในงานสมโภชพระบรมอัฐิสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (พระนามเดิม "ทองดี")

พ.ศ. 2340 ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์
เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งลิลิตพยุหยาตราเพชรพวง

พ.ศ. 2342 สร้างเวชยันตราชรถ

พ.ศ. 2344 ฉลองวัดพระเชตุพนและวัดสระเกศ แล้วฟื้นฟูการเล่นสักวาครั้งสำคัญคราวแรก

พ.ศ. 2345 ราชาภิเษกพระเจ้าเวียตนามญาลอง (องเชียงสือ)
พระยาธรรมปรีชา ชำระไตรภูมิโลกวินิจฉัย
อังกฤษบังคับเช่าสมารังไพรจากพระยาไทรบุรี

พ.ศ. 2347 ได้ทรงตั้งข้าราชการและผู้รู้หลายท่านให้รวบรวมและชำระกฎหมายซึ่งกระจัดกระจายหายสูญไปในคราวเสียกรุงศรีอยุธยาประมาณเก้าส่วนสิบส่วน เหลืออยู่แค่ส่วนเดียวนั้นให้เรียบร้อยถูกต้องดั่งเดิม (เลือกเฉพาะแต่ที่จะคงไว้ใช้) แล้วให้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ได้ใช้เป็นระเบียบราชการมาจนถึงรัชกาลที่ 5 คือ ที่เรียกกันในบัดนี้ว่า กฎหมายตราสามดวง (ตราราชสีห์ ตราคชสีห์ และตราบัวแก้ว)

พ.ศ. 2349 ตั้งนักองค์จันทร์ (เขมร) เป็นสมเด็จพระอุทัยราชา ครองกรุงกัมพูชา

พ.ศ. 2350 รวบรวมและเรียบเรียง พงศาวดารเหนือ เริ่มสร้างวัดสุทัศน์ฯ

พ.ศ. 2351 โสกันต์เจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี

พ.ศ. 2352 รัชกาลที่ 1 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 2 พม่าตีเมืองถลาง

พ.ศ. 2353 ราชทูตญวนมาขอเอาเมืองบันทายมาศไป ส่งราชทูตไปเมืองจีนครั้งที่ 1

พ.ศ. 2354 โปรดให้เจ้านายไปกำกับราชการตามกระทรวงต่าง ๆ เป็นครั้งแรก
โปรดให้เจ้าพนักงานออก "เดินสวนเดินนา"
กองทัพไทยเข้าไประงับความวุ่นวายในกัมพูชา

พ.ศ. 2355 ได้พระพุทธบุษยรัตน์

พ.ศ. 2356 สุริยนันทสุรถือหนังสือจากพม่าเข้ามาขอเป็นไมตรี

พ.ศ. 2357 ไทยส่งสมณทูตไปลังกาเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
ประชุมปราชญ์แต่งซ่อมมหาชาติคำหลวง

พ.ศ. 2359 ปรับปรุงการสอบพระปริยัติธรรมใหม่ กำหนดชั้นเป็น 9 ประโยค

พ.ศ. 2360 เริ่มมีพิธีวิสาขบูชาเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พ.ศ. 2361 ขยายเขตพระบรมมหาราชวังจนจดเขตวัดพระเชตุพนฯ ท่าเตียน
เริ่มสร้างสวนขวา สมณทูตกลับจากลังกา
เจ้าเมืองมาเก๊าส่ง คาร์โลส มานูเอล ซิลเวรา เป็นทูตมาขอเจริญทางพระราชไมตรี

พ.ศ. 2362 หมอจัสสันประจำร่างกุ้งหล่อตัวพิมพ์อักษรไทยได้เป็นครั้งแรก
สร้างเมืองสมุทรปราการใหม่

พ.ศ. 2363 ฉลองวัดอรุณราชวราราม เกิดอหิวาตกโรคระบาดครั้งใหญ่
โปรดให้ประกอบพระราชพิธีอาพาธพินาศ
สังคายนาสวดมนต์ ส่งกองทัพออกไปขัดตาทัพคอยรับมือพม่า
โปรตุเกสตั้งสถานกงศุลเป็นแห่งแรก

พ.ศ. 2364 เจ้าพระยาไทรบุรี (ปะแงรัน) เป็นกบฏ ส่งคณะทูตไปเมืองจีนครั้งที่ 2
กัปตันแฮนถวายปืนคาบศิลา 500 กระบอก

พ.ศ. 2365 จอห์น ครอว์เฟิต เข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี

พ.ศ. 2366 ทรงพระราชดำริจะสถาปนาพระสมุทรเจดีย์

พ.ศ. 2367 รัชกาลที่ 2 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 3 กองทัพไทยไปช่วยอังกฤษรบพม่าครั้งแรก

พ.ศ. 2368 เฮนรี่ เบอร์นี่ เข้ามาขอเจรจาทำสัญญาค้าขาย "สนธิสัญญาเบอร์นี่"
กองทัพไทยไปช่วยอังกฤษรบพม่าครั้งที่สอง อังกฤษมีชัยชนะแก่พม่า

พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏ กำเนิดวีรกรรมท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม)

พ.ศ. 2370 เริ่มสร้างพระสมุทรเจดีย์

พ.ศ. 2371 มิชชันนารีอเมริกันมาถึงเมืองไทยเป็นชุดแรก
เจมส์ โลว์ หล่อตัวพิมพ์อักษรไทยได้เป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2372 กำเนิดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย

พ.ศ. 2375 เอ็ดมันต์ โรเบิร์ต เข้ามาขอทำสัญญาการค้าไทย–อเมริกาเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2376 ญวนเกิดกบฏ เจ้าพระยาบดินทรเดชานำทัพเข้าไปขับไล่ญวนในกัมพูชา

พ.ศ. 2377 สมเด็จพระอุทัยราชา (กษัตริย์เขมร) ถึงแก่พิราลัย

พ.ศ. 2378 หมอบรัดเลย์มาถึงเมืองไทย หลวงนายสิทธิ์ต่อเรือกำปั่นสำเร็จเป็นลำแรก

พ.ศ. 2379 ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ครั้งใหญ่
มิชชันนารีพิมพ์หนังสือไทยขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงเทพฯ
มีการผ่าตัดเป็นครั้งแรกในเมืองไทย

พ.ศ. 2380 หมอบรัดเลย์คิดแบบพิมพ์ตัวอักษรไทยขึ้นใหม่
ส่งหมอหลวงไปหัดปลูกฝีกับหมอบรัดเลย์

พ.ศ. 2382 นักองค์อิ่ม (เขมร) ทรยศไทย หนีไปสวามิภักดิ์กับญวน

พ.ศ. 2383 เขมรกบฏต่อญวนแล้วร้องขอกองทัพไทยไปช่วย

พ.ศ. 2384 เขมรแตกเป็นสองภาค ภาคเหนือขึ้นกับไทย ภาคใต้ขึ้นกับญวน

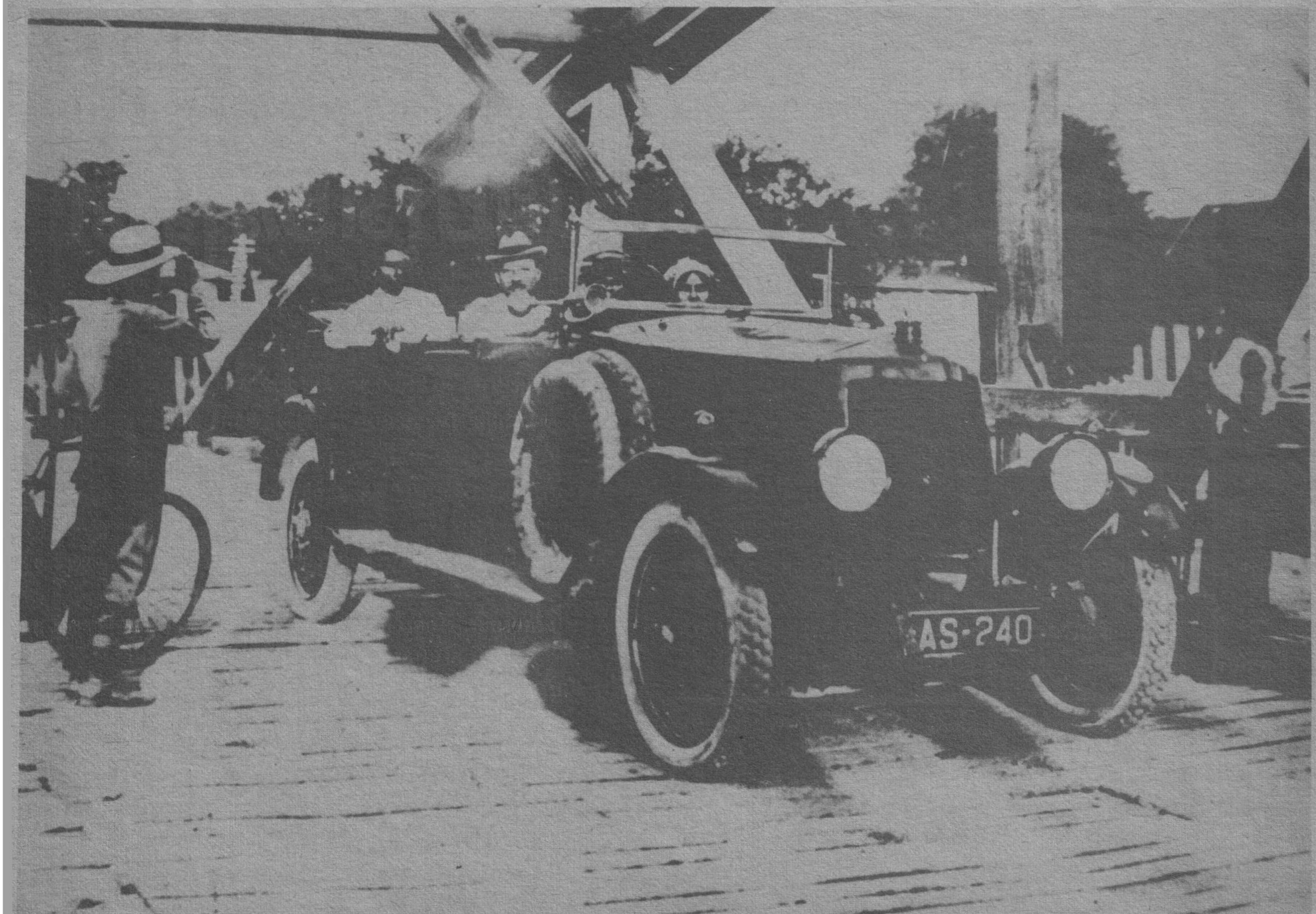
พ.ศ. 2385 หมอบรัดเลย์พิมพ์ปฏิทินภาษาไทยขึ้นเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2389 ญวนขอหย่าทัพกับเจ้าพระยาบดินทรเดชา สร้างโลหะปราสาทวัดราชนัดดา

พ.ศ. 2390 อภิเษกนักองค์ด้วงเป็นสมเด็จพระหริรักษ์รามาธิบดี
หมอเฮาส์ใช้ยาสลบเป็นครั้งแรกในเมืองไทย

พ.ศ. 2391 กองทัพเจ้าพระยาบดินทรเดชากลับกรุงเทพฯ

พ.ศ. 2393 โยเซฟ บัลเลสเตียร์ (อเมริกา) เข้ามาขอแก้สนธิสัญญา
เซอร์ เจมส์ บรุค (อังกฤษ) เข้ามาขอแก้สนธิสัญญา

พ.ศ. 2394 รัชกาลที่ 3 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 4 เริ่มมีการสวมเสื้อในเวลาเข้าเฝ้า
ร.อ.อิมเปย์เข้ามาเริ่มการฝึกทหารแบบยุโรป
สตรีในคณะมิชชันนารีเข้าไปสอนภาษาอังกฤษในพรบรมมหาราชวัง

พ.ศ. 2395 ร.อ.นอกซ์เข้ามาเป็นครูฝึกทหารวังหน้า
มิชชันนารีอเมริกันตั้งโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นครั้งแรก
กองทัพไทยขึ้นไปตีเชียงตุง

พ.ศ. 2396 ออก "หมาย" เป็นเงินกระดาษใช้แทนเงินตราเป็นครั้งแรก
กองทัพไทยขึ้นไปตีเชียงตุงครั้งที่สอง

พ.ศ. 2398 เซอร์ ยอห์น เบาว์ริ่ง เข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี
ทำสนธิสัญญาใหม่กับอังกฤษ (สมัยสมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรียแห่งอังกฤษ)
แรงมีธงชาติใช้

พ.ศ. 2399 ทำสนธิสัญญาใหม่กับสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส

พ.ศ. 2400 ส่งทูตไปเจริญทางพระราชไมตรียังประเทศอังกฤษ
กำเนิดเครื่องราชอิสริยาภรณ์รุ่นแรกของเมืองไทย
เริ่มออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา เริ่มสร้างกำปั่นรบกลไฟ

พ.ศ. 2402 สร้างพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์

พ.ศ. 2403 สร้างโรงกษาปณ์ผลิตเหรียญสำเร็จ

พ.ศ. 2404 ส่งทูตไปเจริญทางพระราชไมตรียังประเทศฝรั่งเศส
แรกมีตำรวจพระนครบาล (โปลิส)
หมอบรัดเลย์ซื้อลิขสิทธิ์นิราศลอนดอน
เริ่มสร้างถนนเจริญกรุง (ตอนใต้)
โปรดให้ส่งสิ่งของไปร่วมในงานแสดงพิพิธภัณฑ์นานาชาติที่ลอนดอน

พ.ศ. 2405 นางแอนนาเลียวโนเวนส์ เข้ามารับราชการเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในราชสำนัก

พ.ศ. 2406 สมเด็จพระนโรดม (เขมร) ทำสัญญายอมให้กัมพูชาอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส

พ.ศ. 2407 สร้างวัดราชประดิษฐ์ฯ

พ.ศ. 2408 พระปิ่นเกล้าฯ สวรรคต
แหม่มแมคฟาร์แลนด์ตั้งโรงเรียนการช่างสตรีแห่งแรกขึ้นที่เพชรบุรี

พ.ศ. 2410 ตั้ง เซอร์ ยอห์น เบาว์ริ่ง เป็นอัครราชทูตไทยประจำยุโรป

พ.ศ. 2411 ตั้งกรมเรือกลไฟ **รัชกาลที่ 4 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 5**

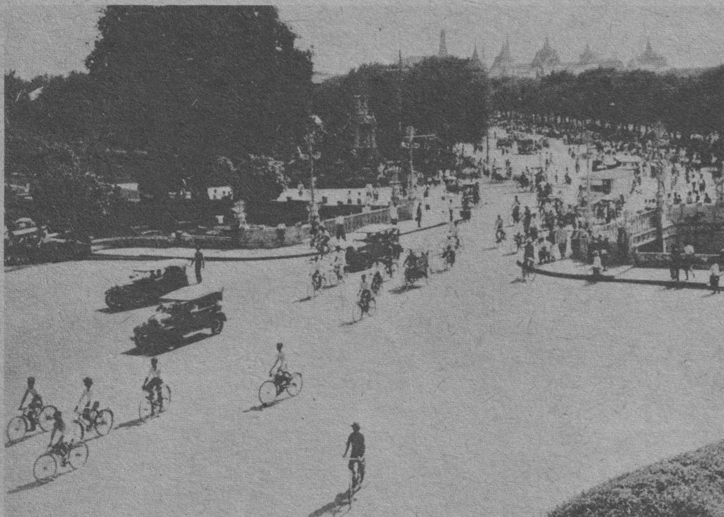
พ.ศ. 2412 เริ่มสร้างวัดราชบพิธสถิตย์มหาสีมาราม

พ.ศ. 2413 เสด็จประพาสสิงคโปร์และชวาครั้งแรก เริ่มเลิกไว้ผมทรงมหาดไทย

พ.ศ. 2414 เสด็จประพาสอินเดียและพม่า
แรกตั้งโรงเรียนหลวงในพระบรมมหาราชวัง
ส่งนักเรียนออกไปเรียนที่สิงคโปร์เป็นรุ่นแรก

พ.ศ. 2415 เริ่มปรับปรุงการทหารครั้งใหญ่ กำเนิดเสื้อราชประแตนท์
ตั้งโรงเรียนหลวงสอนภาษาอังกฤษแห่งแรกขึ้น ในพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. 2416 ร.5 มีพระชนมายุครบ 20 พรรษา เสด็จออกทรงผนวช เมื่อทรงลาผนวช ทรงว่าราชการสิทธิ์ขาดด้วยพระองค์เอง เลิกประเพณีหมอบคลานเข้าเฝ้า

ตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ การตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เป็นการขจัดการรั่วไหลของภาษีอากร ซึ่งพวกเจ้านายและขุนนางบางคนมีผลประโยชน์จากภาษีอากรนี้ นอกจากนี้ยังเป็นการรวบรวมเงินของรัฐบาลเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการปฏิรูป
การปกครอง ตั้งกรมอุทกศาสตร์

พ.ศ. 2417 ตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (Council of State) หรือรัฐมนตรีสภาประกอบด้วยเจ้านายและขุนนางอาวุโส 20 คน และองคมนตรีสภา (Privy Council)
ตรา พ.ร.บ.พิกัดเกษียณอายุลูกทาสลูกไทสำเร็จเด็ดขาด 2448 ใช้เวลา 31 ปี
แรกตั้งพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร ตั้งโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง
ใช้ "อัฐกระดาษ" แทนเหรียญอัฐทองแดง

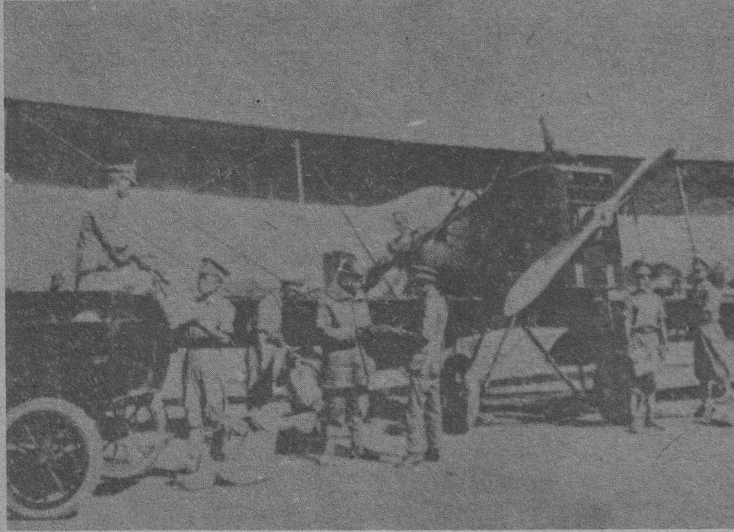
พ.ศ. 2418 แยกการคลังออกจากการต่างประเทศ สงครามปราบฮ่อครั้งแรก
สร้างโทรเลขสายแรกกรุงเทพฯ–สมุทรปราการ

พ.ศ. 2424 เริ่มทดลองใช้โทรศัพท์ครั้งแรกระหว่างกรุงเทพฯ–สมุทรปราการ

พ.ศ. 2425 ตั้งกรมทดน้ำ (กรมชลประทาน)

พ.ศ. 2426 ตั้งกรมไปรษณีย์ เริ่มเปิดบริการการไปรษณีย์ครั้งแรกในพระนคร
ตั้งกรมโทรเลข สงครามปราบฮ่อครั้งที่ 2

พ.ศ. 2427 โปรดให้ตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรทั่วไปขึ้นตามวัด เริ่มที่วัดมหรรณพารามก่อน พอตั้งขึ้นก็เกิดความตื่นตกใจของหมู่ราษฎรคิดว่าจะเอาลูกเอาหลานของตนเป็นทหาร

พ.ศ. 2429 เลิกตำแหน่งพระมหาอุปราช ทรงประกาศตั้งตำแหน่งมกุฎราชกุมารขึ้นแทน (ตำแหน่งพระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล)
เริ่มมีการสอบไล่นักเรียนเป็นครั้งแรก
ไทยสมัครเป็นภาคีของสหภาพสากลไปรษณีย์
สงครามปราบฮ่อครั้งที่ 3
สถาปนาเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศเป็นมกุฎราชกุมารพระองค์แรก แทนตำแหน่งมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล

พ.ศ. 2430 ตั้งกรมศึกษาธิการ ตั้งกรมยุทธนาธิการ (กระทรวงกลาโหม)
กำเนิดโรงเรียนนายร้อยทหารบก สงครามปราบฮ่อครั้งที่ 4

พ.ศ. 2431 เริ่มทดลองจัดการปกครองส่วนกลางแผนใหม่
เริ่มดำเนินการพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งแรก
เปิดโรงพยาบาลศิริราช ตั้งกรมพยาบาล เริ่มสำรวจเพื่อสร้างทางรถไฟ
ใช้ ร.ศ.เป็นศักราชในราชการ เสียแคว้นสิบสองจุไทยให้แก่ฝรั่งเศส
ตรา พ.ร.บ.เลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล

พ.ศ. 2432 เริ่มเปิดสอนวิชาแพทย์แผนใหม่ (ร.ร.ราชแพทยาลัย)
ตั้งมหาธาตุวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย)
เริ่มใช้วันทางสุริยคติในราชการ

พ.ศ. 2433 เปิดโรงเลี้ยงเด็กที่สวนมะลิ

พ.ศ. 2434 ตั้งกระทรวงยุติธรรม ตั้งกรมราชโลหกิจและภูมิวิทยา

พ.ศ. 2435 ตั้งกระทรวงครั้งใหญ่ 12 กระทรวง กำเนิดโรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรก
ตั้งศาลโปริสภา ส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาทหารในยุโรปรุ่นแรก

พ.ศ. 2436 เปิดรถไฟเอกชนสายปากน้ำ
ฉลองพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ครั้งแรก
ตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัย กำเนิดสภาอุณาโลมแดง (สภากาชาดไทย)
ฝรั่งเศสบุกน่านน้ำไทย เสียฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง รายละเอียดมีว่าเมื่อวันที่ 13 ก.ค. 2436 ฝรั่งเศสส่งเรือรบเข้ามาในปากน้ำเจ้าพระยา ยิงเรือมกุฎราชกุมารสยามเสียหาย

พ.ศ. 2437 เริ่มจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล
ตั้งเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธเป็นมกุฎราชกุมาร (แทนเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศซึ่งสิ้นพระชนม์)
ตั้งรัฐมนตรีสภา ตั้งโรงไฟฟ้าเมื่อใช้เดินรถราง

พ.ศ. 2439 ตั้งกองข้าหลวงพิเศษออกไปจัดการศาลตามหัวเมือง
จัดทำงบประมาณแผ่นดินครั้งแรก
ตั้งกรมป่าไม้ เปิดรถไฟหลวงสายแรก กรุงเทพฯ–อยุธยา
ตั้งโรงเรียนฝึกหัดวิชาแพทย์ผดุงครรภ์

พ.ศ. 2440 เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก เมื่อเสด็จกลับในกรุงเทพฯมีงานรับเสด็จอย่างมโหฬาร รวมเวลาถึงหนึ่งเดือน
ตราข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมือง ตั้งกองร่างกฎหมาย
กำเนิดโรงเรียนสอนวิชากฎหมาย พระเจ้าลูกยาเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดี กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้อำนวยการ
แรกมีการสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวง (King's Scholarship) ส่งไปเรียนในยุโรปปีละ 2 คน มาสมัย ร.7 เพิ่มอีก 1 คน ให้เรียนวิทยาศาสตร์
ตั้งกรมตำรวจภูธร ตั้งกรมสุขาภิบาลสำหรับพระนคร
มีการแสดงกรีฑานักเรียนครั้งแรกที่สนามหลวง

พ.ศ. 2441 กำเนิดกรมเสนาธิการทหารบก รวมกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลขเป็นกรมเดียวกัน
ขยายการศึกษาหัวเมืองครั้งใหญ่โดยอาศัยวัดและคณะสงฆ์
เริ่มใช้โครงการศึกษาสำหรับชาติครั้งแรก กำเนิดเหรียญ "สตางค์" รุ่นแรก

พ.ศ. 2442 เริ่มจัดตั้งกองทหารตามหัวเมือง ได้พระบรมสารีริกธาตุจากอินเดีย
เริ่มสร้างวัดเบญจมบพิตร ทำสนธิสัญญากำหนดสิทธิจดทะเบียนคนในบังคับอังกฤษ

พ.ศ. 2444 ตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจที่นครราชสีมา ตั้งกรมช่างไหม
หล่อพระพุทธชินราชจำลอง ตรา พ.ร.บ.การทำเหมืองแร่ ร.ศ. 120
รถไฟหลวงสายแรกเปิดเดินได้ถึงนครราชสีมา
บริษัทไฟฟ้าสยาม จำกัด ได้รับสัมปทานการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและจุดโคมไฟตามท้องถนน

พ.ศ. 2445 ตั้งกรมธนบัตร เริ่มใช้ "ธนบัตร" ครั้งแรก "พระราชบัญญัติ–ธนบัตร ร.ศ. 121"
ตรา พ.ร.บ.ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121
โจรเงี้ยวก่อการจลาจลในเมืองแพร่ ตั้งสามัคยาจารย์สมาคม
ตั้งโอสถศาลารัฐบาล เสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง
เปิดรถไฟสายใต้ระหว่างกรุงเทพฯ–เพชรบุรี

พ.ศ. 2447 ทำอนุสัญญากำหนดสิทธิการจดทะเบียนคนในบังคับฝรั่งเศส
เสด็จประพาสต้นครั้งแรก กำเนิดบุคคลัภ (ธนาคารสยามกัมมาจล)
ตั้งสยามสมาคม ๆ นี้เป็นอิสระไม่เกี่ยวกับทางราชการ ทำหน้าที่อย่างแข็งขันในการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยด้วยการแสดงปาฐกถา การพาเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและการพิมพ์วารสาร

พ.ศ. 2448 ตั้งหอสมุดสำหรับพระนคร
ทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิการจดทะเบียนคนในบังคับและอำนาจศาลกงศุลกับเดนมาร์กและอิตาลี
ตรา พ.ร.บ.ยกเลิกการมีทาสโดยสิ้นเชิง ปัญหาเรื่องการมีทาสในเมืองไทยยุติลง ใช้เวลาทั้งสิ้น 31 ปี (เพราะทรงกระทำโดยนิ่มนวลค่อยเป็นค่อยไป ทำสำเร็จในรัชกาลที่ 5)
ตรา พ.ร.บ.เกณฑ์ทหารฉบับแรก
ทดลองจัดสุขาภิบาลที่ตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร

พ.ศ. 2449 เสด็จประพาสต้นครั้งหลัง เปิดโรงเรียนนายเรือ
ตั้งบริษัทแบงค์สยามกัมมาจลทุนจำกัด
เสียมณฑลบูรพา (เสียมราฐพระตะบอง ศรีโสภณ) ให้แก่ฝรั่งเศส

พ.ศ. 2450 เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 (ห่างจากครั้งแรก 10 ปี) ตั้งโบราณคดี–สโมสร มีการประกวดพันธุ์ข้าวเป็นครั้งแรก เปิดรถไฟสาย กรุง–เทพฯ–ฉะเชิงเทรา

พ.ศ. 2451 ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 แรกใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม จัดการสุขาภิบาลตามหัวเมืองทั่วไป
เลิกใช้เงินพดด้วง ให้ตรา พ.ร.บ.ทองคำ ร.ศ. 127 ทั้งนี้เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราไทยกับต่างประเทศให้มีเสถียรภาพมั่นคง ใช้ทองคำเป็นมาตรฐานเงินตราตามแบบสากล
เปิดพระบรมรูปทรงม้า (ข้อสังเกตเปิดในระหว่างที่พระองค์ยังทรงพระชนมายุอยู่)

พ.ศ. 2452 เลิกใช้เงินเฟื้อง ซีก เสี้ยว อัฐ และโสฬส
เริ่มสร้างการประปา ไทยยอมยกรัฐทั้ง 4 คือ ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู ปลิส ให้อังกฤษ เพื่อแลกเปลี่ยนอำนาจศาลกงศุล

พ.ศ. 2453 มีการแสดงกสิกรรมและพาณิชยกรรมเป็นครั้งแรก
รัชกาลที่ 5 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 6
ตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวง (วชิราวุธวิทยาลัย) เป็นการสร้างแทนวัด
ยกฐานะโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน

พ.ศ. 2454 ตั้งกองเสือป่า และกองลูกเสือ งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก–สมโภชครั้งใหญ่ยิ่ง
"คณะปฏิวัติ ร.ศ. 130" วางแผนจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง (ร.อ.ขุนทวยหาญพิทักษ์ (นายแพทย์เหลิ่ง ศรีจันทร์) เป็นหัวหน้า)

พ.ศ. 2455 จัดระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรมใหม่ แยกหน้าที่ "ฝ่ายธุรการ" และ "ฝ่ายตุลาการ" ออกจากกัน
ตั้งสถานเสาวภา สร้างวชิรพยาบาล
มีงานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งแรก

พ.ศ. 2456 ตรา พ.ร.บ.คลังออมสิน ตั้งกรมสหกรณ์
เปิดการวิทยุโทรเลข เปิดการไฟฟ้านครหลวงสามเสนใน
ประกาศใช้ พ.ศ.เป็นศักราชในราชการ ตรา พ.ร.บ.ขนานนามสกุล
ทดลองการบินครั้งแรกที่สนามราชกรีฑาสโมสร

พ.ศ. 2457 สร้างสนามบินดอนเมือง ตั้งกองบินขึ้นในกองทัพบก
เปิดโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตั้งโรงเรียนนางพยาบาลของสภา–กาชาดไทย
ตั้งเนติบัณฑิตยสถาน
ตั้งวรรณคดีสโมสร เปิดการประปา สร้างพระแก้วมรกตน้อย

พ.ศ. 2459 เลิกหวย ก.ข. ทดลองจัดตั้งสหกรณ์แห่งแรก
ตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จากเงินที่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้า–ราชการและประชาชนน้อมเกล้าฯ ถวาย ร.5)

พ.ศ. 2460 ประกาศสงครามกับเยอรมัน และออสเตรียฮังการีในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
ประกาศใช้ธงไตรรงค์เป็นธงชาติ ตั้งกรมมหาวิทยาลัย เปิดสถานีหัวลำโพง
เลิกการพนันบ่อนเบี้ย เปลี่ยนแปลงการนับเวลาให้สอดคล้องกับสากล
แก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.เกณฑ์ทหาร
กำหนดคำนำหน้านามสตรี

พ.ศ. 2461 ตั้ง "ดุสิตธานี" ตราธรรมนูญลักษณะปกครองคณะนคราภิบาล
ตั้งกรมสาธารณสุข ตรา พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก
ส่งทหารไปร่วมรบในยุโรป (วงเวียน 22 กรกฎา)
รถไฟสายใต้เปิดเดินได้ถึงปาดังเบซาร์

พ.ศ. 2462 วางระเบียบการเรียกเก็บ "เงินรัชชูปการ" สมเด็จพระศรีพัชริน–ทราพระบรมราชินีนาถเสด็จสวรรคต (พระราชมารดาของ ร.6–และ ร.7)

พ.ศ. 2463 ให้ใช้เวลามาตรฐาน
แก้ไขสนธิสัญญาใหม่กับสหรัฐอเมริกาสำเร็จเป็นประเทศแรก
เปิดการขนส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ทางอากาศระหว่างกรุงเทพฯ–นครราชสีมา
สตรีในพระราชสำนักเริ่มนุ่งซิ่นไว้ผมยาว

พ.ศ. 2464 ตรา พ.ร.บ.ประถมศึกษาฉบับแรก บังคับให้เด็กอายุตั้งแต่ 7 ถึง 14 ปีเข้าเล่าเรียนหนังสือใน ร.ร.ประชาบาล ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ รถไฟสายเหนือเปิดเดินได้ถึงเชียงใหม่
สภากาชาดไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตสภากาชาด
กำหนดคำนำหน้านามเด็ก (เด็กชาย–เด็กหญิง)

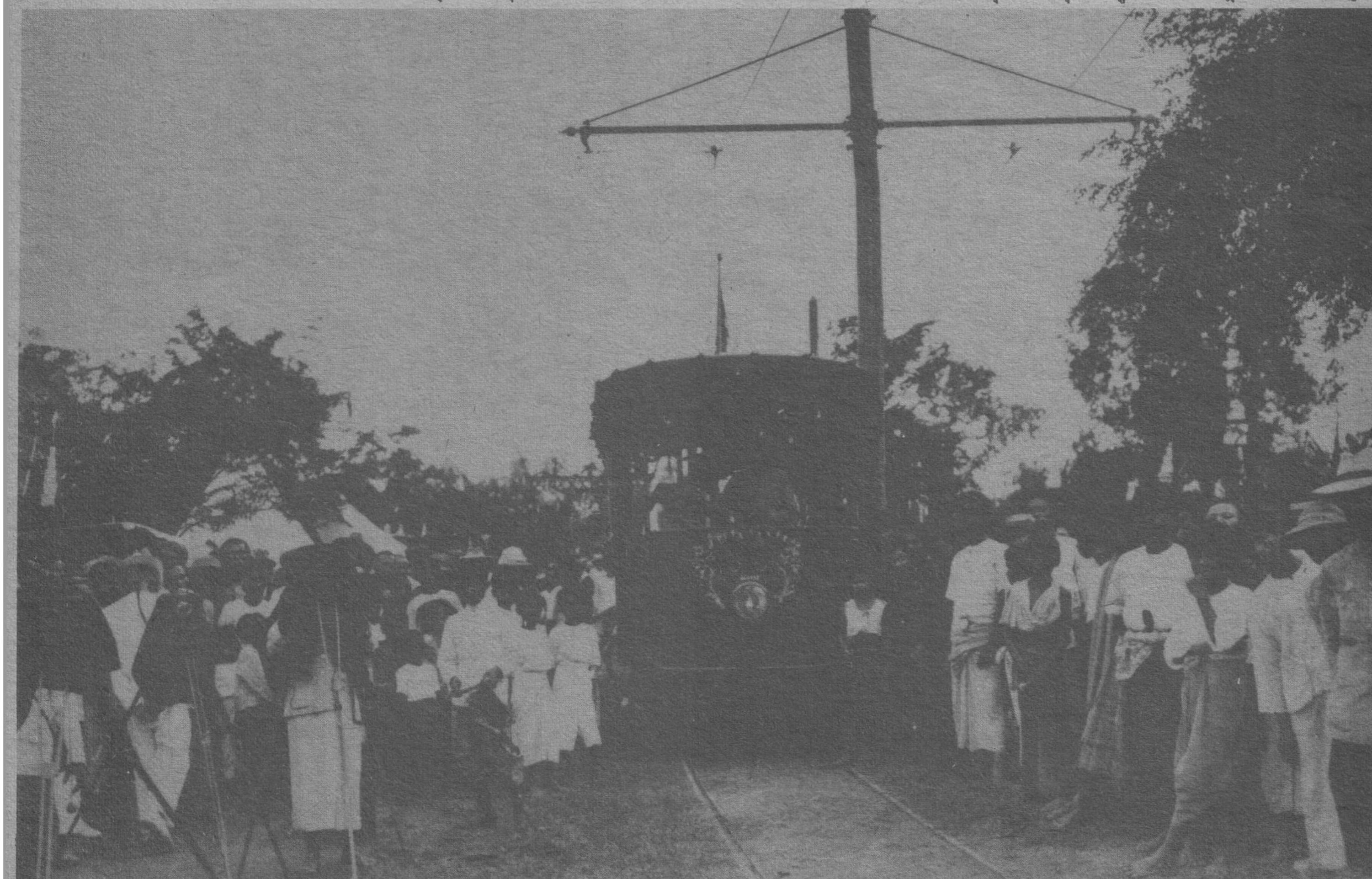
พ.ศ. 2465 ตราข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมืองชั่วคราว เริ่มมีรถไฟด่วน
เปิดสถานเสาวภา ตั้งกองอนุสภากาชาด เปิดอากาศไปรษณีย์ครั้งแรก
เริ่มสร้างสะพานพระราม 6 นับเป็นสะพานเหล็กข้ามแม่น้ำใหญ่สะพานแรกของประเทศไทย ใช้เวลาสร้าง 4 ปี เปิดใช้การได้ 1 มกราคม 2469

พ.ศ. 2466 ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งแรก (บรรพ 1–2)
ยกฐานะกองร่างกฎหมายขึ้นเป็นกรมร่างกฎหมาย
ตั้งสถานีประชานามัยพิทักษ์ (สถานีอนามัย)
เปิดสายการบิน นครราชสีมา–ร้อยเอ็ด–อุดร และ หนองคาย
แก้ไขสนธิสัญญาใหม่กับญี่ปุ่นสำเร็จเป็นประเทศที่สอง

พ.ศ. 2467 ส่งคณะทูตพิเศษไปเจรจาแก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติ
ตรากฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ มี 8 หมวดด้วยกัน ในมาตรา 13
ห้ามมิให้เอาพระราชนารีพระองค์ใดเข้าไว้ในลำดับสืบราชสันตติวงศ์เป็นอันขาด

พ.ศ. 2468 รัชกาลที่ 6 สวรรคต เริ่มรัชกาลที่ 7
ตั้งอภิรัฐมนตรีสภา มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาราชการแผ่นดิน มีการประชุมสัปดาห์ละครั้ง รัชกาลที่ 7 ทรงประทับเป็นประธานในที่ประชุม
พิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ

พ.ศ. 2469 เกิดดุลย์ (ปลดข้าราชการออก) ครั้งใหญ่คราวแรก เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ
ตั้งราชบัณฑิตยสภา เปิดหอพระสมุดวชิราวุธ

พ.ศ. 2470 มีงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งแรก
พระราชทานเงินรางวัลปีละ 3,000 บาท แก่ผู้แต่งหนังสือดีถึงขนาด

พ.ศ. 2472 เสด็จประพาสชวา บาหลี
พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงเพิ่มอีกปีละ 1 ทุนสำหรับส่งไปเรียนวิทยาศาสตร์

พ.ศ. 2473 เสด็จประพาสอินโดจีนของฝรั่งเศส
ประสาทปริญญาเป็นครั้งแรกแก่นิสิตคณะแพทยศาสตร์

พ.ศ. 2474 เกิดเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ เลิกเก็บเงินศึกษาพลี เสด็จประพาสสหรัฐอเมริกา
ที่ประชุมสมุหเทศาภิบาลลงมติรับหลักการร่างพ.ร.บ.เทศบาลฉบับแรกของเมืองไทย

พ.ศ. 2475 ฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี
เปิดสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ)
คณะราษฎร์ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง (24 มิ.ย. 2475)
พระราชทานธรรมนูญการปกครองชั่วคราว (27 มิ.ย. 2475)
เปิดสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรคนแรก)

หลัก 6 ประการ ซึ่ง"คณะราษฎร" จะใช้เป็นแนวทางในการปกครองต่อไปคือ

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
2. จะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันน้อยลง
3. จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
4. จะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอกัน
5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ข้าราชการเริ่มเลิกนุ่งผ้าม่วงโจงกระเบน
พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร (10 ธันวาคม 2475)
พระยามโนปกรณ์นิติธาดา ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก
ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่

พ.ศ. 2476 รัฐบาลพระยามโนฯ ประกาศปิดสภา

พ.ศ. 2490 ตั้งบริษัทเดินอากาศ และองค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
ตั้งหอสมุดดำรงราชานุภาพ
ไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ

เกิดกบฏ วรเดชฯ เลิกการปกครองแบบเทศาภิบาล
ตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งกรมพลศึกษา
ข้าวปิ่นแก้วได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดที่ประเทศแคนาดา

พ.ศ. 2477 รัชกาลที่ 7 สละราชสมบัติ 2 มีนาคม 2477 เริ่มรัชกาลที่ 8
ตั้งกรมศิลปากรใหม่

พ.ศ. 2478 ตรา พ.ร.บ.ประถมศึกษาฉบับใหม่
กำเนิดโรงเรียนเทศบาล ให้ข้าราชการแต่งกายแบบสากล
เริ่มนำยาสูบพันธุ์เวอร์ยิเนียมาทดลองปลูกทางภาคเหนือ

พ.ศ. 2479 ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่
กำเนิดโครงการ 18 ปี เพื่อก่อสร้างทางหลวงเป็นครั้งแรก
เริ่มงานโครงการก่อสร้างทางหลวง 5 ปีแรก

พ.ศ. 2480 ทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศ (สำเร็จในปี 2481)
เริ่มทำการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

พ.ศ. 2481 ตรา พ.ร.บ.คุ้มครองและสงวนป่า เริ่มสร้างท่าเรือกรุงเทพฯ ที่คลองเตย

พ.ศ. 2482 เริ่มใช้ "ประมวลรัษฎากร" ฉบับแรก
เปลี่ยนชื่อประเทศ จาก "สยาม" เป็น "ไทย
สร้างกรีฑาสถานแห่งชาติ ตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทย
ตรา พ.ร.บ.การทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน

พ.ศ. 2483 สร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน เริ่มตั้งโรงเรียนอนุบาล
ตั้งบริษัทไทยเดินเรือทะเล และบริษัทประมงไทย
ก่อตั้งนิคมสร้างตนเองแห่งแรกที่พระพุทธบาทสระบุรี
เริ่มงานสร้างพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยขึ้นเป็นครั้งแรก
เกิดกรณีพิพาทอินโดจีน (ลาว–เขมร–ญวน) ซึ่งขณะนั้นขึ้นอยู่กับฝรั่งเศส

พ.ศ. 2484 เริ่มใช้วันที่ 1 มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่
ได้ดินแดน 4 จังหวัดคืนจากฝรั่งเศส ได้ปกครองอยู่จนถึง พ.ศ. 2489
เริ่มจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ห้ามนุ่งโจงกระเบน
เลิกใช้บรรดาศักดิ์ ญี่ปุ่นบุกประเทศไทย (8 ธันวาคม 2484)
รัฐบาลไทยทำสัญญาร่วมรุกร่วมรบกับญี่ปุ่น สงครามมหาเอเซียบูรพา
กำเนิดองค์การเสรีไทยกู้ชาตินอกประเทศ

พ.ศ. 2485 ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา (25 ม.ค. 2485)
เปิดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ประกาศใช้ พ.ร.บ.วัฒนธรรมแห่งชาติ
ปรับปรุงอักษรไทยครั้งใหญ่ (สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม แต่ภายหลังล้มเลิก)
ตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม ธนาคาร–แห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2486 ตั้งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และมหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2488 ประกาศใช้ พ.ร.บ.ครู เลิกใช้ธนบัตรชนิดราคา 1,000 บาท
สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบ
รัฐบาลไทยประกาศว่าการประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นโมฆะ (16 ส.ค. 2488)

พ.ศ. 2489 ทำสัญญาความตกลงสมบูรณ์แบบกับอังกฤษ
รัชกาลที่ 8 สวรรคต (9 มิถุนายน 2489) เริ่มรัชกาลที่ 9
เริ่มดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาไทยใหม่ หลังจากหยุดชงักไปเพราะสงคราม
ไทยสมัครเข้าเป็นภาคีองค์การสหประชาชาติ

เลิกพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
เกิดรัฐประหารล้มรัฐบาลพระยามโนฯ พระยาพหลฯ เป็นนายก–รัฐมนตรี

ตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
เกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน โดยจอมพลผิน ชุณหวัน เป็นหัวหน้า เชิญจอมพล ป.พิบูลสงคราม กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. 2491 ไทยสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การยูเนสโก

พ.ศ. 2492 จัดพิมพ์พระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวงเสร็จเรียบร้อยเป็นครั้งแรก
ตั้งองค์การสวนยาง

พ.ศ. 2493 ส่งทหารเข้าร่วมปฏิบัติการรบในสงครามเกาหลี
ลงนามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับสหรัฐอเมริกา
เริ่มดำเนินงานใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา

พ.ศ. 2494 ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ เพิ่มหัตถศึกษาเป็นครั้งแรก
กำเนิดการรถไฟแห่งประเทศไทย และการท่าเรือแห่งประเทศไทย
สร้างสะพานปลากรุงเทพฯ

พ.ศ. 2495 เริ่มงานสร้างเขื่อนเจ้าพระยา (จังหวัดชัยนาท)
เริ่มโครงการสร้างทางหลวง 4 ปี (โครงการสร้างทางหลวงครั้งที่ 2)
ตั้งกระทรวงสหกรณ์ และธนาคารอุตสาหกรรม
ตั้งวิทยาลัยเทคนิค กรุงเทพฯ

พ.ศ. 2496 ตั้งบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย ตั้งองค์การสะพานปลา
ขยายการศึกษาภาคบังคับ (4 ปี) ได้ทั่วถึงทุกตำบลเป็นครั้งแรก)
ตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)

พ.ศ. 2497 ประกาศใช้ พ.ร.บ.ส่งเสริมอุตสาหกรรม
ตั้งบริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ
ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกแผนการโคลัมโบ
งานสร้างท่าเรือกรุงเทพฯ ได้สำเร็จลง

พ.ศ. 2500 งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษครั้งสำคัญยิ่ง

เริ่มจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาไทยของทางราชการ
เปิดเขื่อนเจ้าพระยา เริ่มสร้างเขื่อนภูมิพล

พ.ศ. 2501 ตั้งองค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น เกิดปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม

พ.ศ. 2502 ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (9 ก.พ.2502 และได้ดำรงตำแหน่ง จนกระทั่งวันที่ 8 ธันวาคม 2506 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนับได้ว่าเป็นยุคแห่งการเริ่มต้นวางแผนพัฒนาประเทศ)
ตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสภาการศึกษาแห่งชาติ
ตั้งบริษัทการบินไทย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม และองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว
ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม

พ.ศ. 2503 เสด็จประพาสเยือนสหรัฐอเมริกาและยุโรปครั้งสำคัญยิ่ง ได้เสด็จติดต่อกันเป็นเวลานานถึง 6 เดือนเศษ เสด็จจากพระมหานคร 14 มิ.ย. 2503
ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นครั้งแรก
ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่
ตรา พ.ร.บ.ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
ตั้งบริษัทเดินอากาศไทย

พ.ศ. 2504 เริ่มใช้แผนการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก
เริ่มงานจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่ทุ่งรังสิต

พ.ศ. 2505 ประกาศใช้ พ.ร.บ.ส่งเสริมการลงทุนฯ ฉบับใหม่
ตั้งศูนย์เพิ่มผลผลิตแห่งประเทศไทย
ตรา พ.ร.บ.ประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) ยืดการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี

พ.ศ. 2506 ตั้งสำนักงานเงินกู้เพื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม
จัดงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 3 รอบเป็นพิเศษ
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงอสัญกรรม จอมพลถนอม กิตติขจร รับช่วงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา (สิงคโปร์ได้ประกาศแยกเป็นประเทศเมื่อ 9 ส.ค. 2508)

พ.ศ. 2507 เปิดเขื่อนภูมิพล ประกาศใช้ พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ
เปิดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2508 เริ่มงานโครงการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงแผ่นดิน 7 ปี เปิดเขื่อนน้ำพุง

พ.ศ. 2509 ตั้งสถาบันบริการอุตสาหกรรมขนาดย่อม
เปิดเขื่อนอุบลรัตน์–เขื่อนแก่งกระจาน
เปิดหอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

พ.ศ. 2510 ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2
เปิดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ.ศ. 2511 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ตั้งวุฒิสภายุคใหม่
ตรา พ.ร.บ.พรรคการเมือง เริ่มกำเนิดพรรคการเมือง
เปิดเขื่อนลำปาว

พ.ศ. 2512 มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง หลังจากว่างเว้นมากว่า 10 ปี
ประกาศใช้ พ.ร.บ.วิทยาลัยเอกชนเป็นครั้งแรก
เปิดเขื่อนลำพระเพลิง–เขื่อนลำตะคอง

พ.ศ. 2513 เปิดเขื่อนวชิราลงกรณ์

พ.ศ. 2514 มีงานพระราชพิธีรัชดาภิเษก เนื่องในวาระรัชกาลที่ 9 เสวยราชย์ครบ 25 ปี
เปิดมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เกิดปฏิวัติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

พ.ศ. 2515 ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3
เริ่มโครงการก่อสร้างและบูรณะทางหลวงแผ่นดิน 5 ปี
เปิดเขื่อนสิริกิติ์–เขื่อนกิ่วลม ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองฉบับใหม่
ตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดแรก
มีพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชองค์ที่ 3 (องค์ที่ 1 เจ้าฟ้าวชิรุณหิศ องค์ที่ 2 เจ้าฟ้าวชิราวุธ (ร.6) องค์ที่ 3 เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์)

พ.ศ. 2516 เกิดจลาจล "วันมหาวิปโยค" (14 ต.ค. 2516)
อวสาน ของระบบเผด็จการทางทหาร
มีการชุมนุมเดินขบวนและหยุดงานครั้งใหญ่
ตั้งสมัชชาแห่งชาติเป็นครั้งแรก เปิดประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุด 2

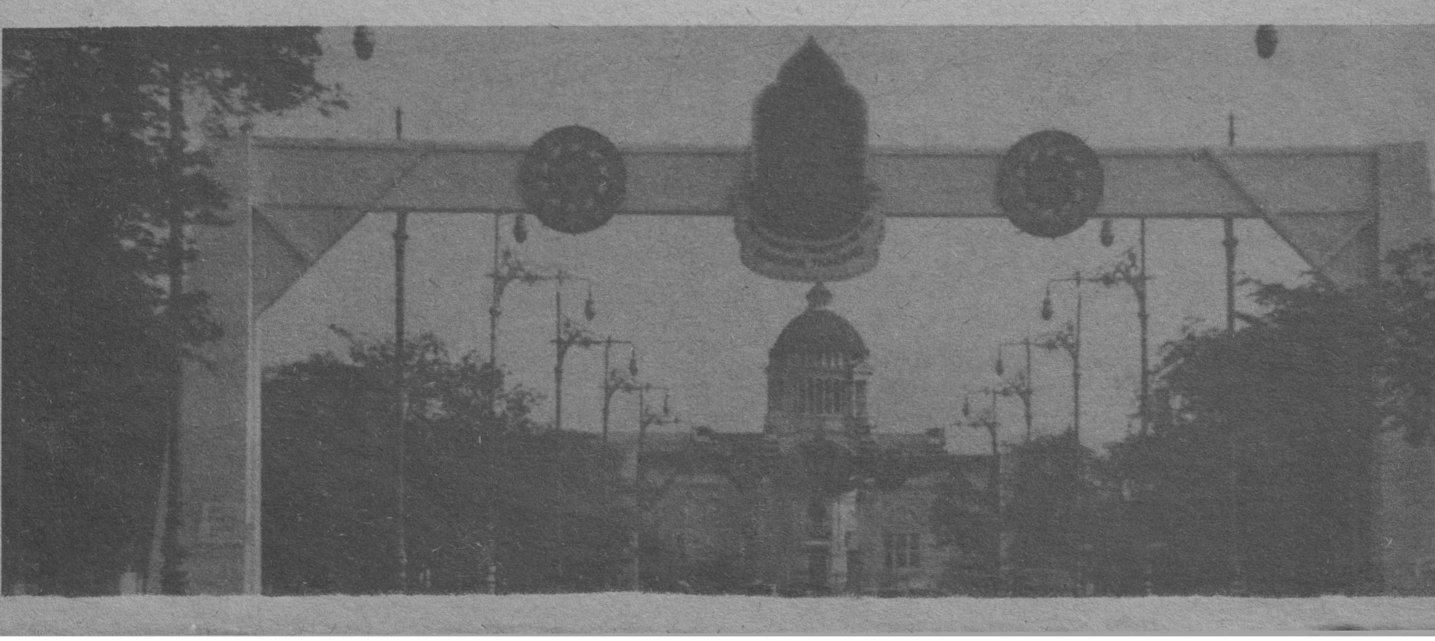
พ.ศ. 2517 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่
มีพิธีพระราชทานเพลิงศพวีรชนผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์วันมหาวิปโยค ณ เมรุท้องสนามหลวงอย่างสมเกียรติยิ่ง

พ.ศ. 2520 ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520–2524)

พ.ศ. 2522 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2522 ได้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศ ส.ส. 301 คน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา 225 คน

พ.ศ. 2525 มีการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ฯ อายุครบ 200 ปี
ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 5 (2524–2529)
ถวายพระราชสมัญญานามรัชกาลที่ 1 เป็นสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ขอให้พระบรมราชจักรีวงศ์ดำรงอยู่คู่ประเทศไทยตราบชั่วฟ้าดิน

ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ (สมัยที่สำคัญ)

(เรากำลังอยู่ในสมัยที่ ๔)

1. สมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1800-1921) (ค.ศ. 1257-1378)

1.1 พระเจ้าขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ. 1820-1860) ค.ศ. 1277 -1317) กำเนิดของอักษรไทย พ.ศ. 1826 หรือ ค.ศ. 1283

ตรงกับ : ยุโรป - สงครามครูเสด (ค.ศ. 1238-1378)

: จีน - แผ่นดินของราชวงศ์ซ้อง, ราชวงศ์หย่วน, เรื่องของมาโคโปโล กุบไบลข่าน

: อังกฤษ - รัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1, อังกฤษ เริ่มมีรัฐสภา, สงคราม 100 ปี เกิดขึ้น

: เยอรมัน - การรวมของเยอรมันกับ Holy Roman

2. สมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) (ค.ศ. 1350-1767)

2.1 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) (ค.ศ. 1590-1605)

ตรงกับ : จีน - ราชวงศ์หมิง

: อังกฤษ - รัชสมัยของควีนเอลิซะเปทที่ 1

: เนเธอร์แลนด์ - เนเธอร์แลนด์ ประกาศอิสรภาพ

2.2 สมเด็จพระเอกาทศรถ (พ.ศ. 2148-2163) (ค.ศ. 1605-1620)

ตรงกับ : จีน - ราชวงศ์หมิง

: อังกฤษ - รัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 1, สกอตแลนด์มารวมกับอังกฤษ อังกฤษส่งทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย

: เนเธอร์แลนด์ - เนเธอร์แลนด์ (ฮอลันดา) มีการค้าขายกับไทย

: อเมริกา - First Settlement ของอเมริกัน

2.3 สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) (ค.ศ. 1656-1688)

ตรงกับ : จีน - ราชวงศ์แมนจู

: ฝรั่งเศส - พระเจ้าหลุยส์ที่ 14, ฝรั่งเศสส่งทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย, ไทยส่งพระยาโกษา (ปาน) เป็นราชทูตที่ฝรั่งเศส

3. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325) (ค.ศ. 1767-1782)

3.1 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ. 2310-2325) (ค.ศ. 1767-1782)

ตรงกับ : อเมริกา - อเมริกาประกาศอิสรภาพ

: ฝรั่งเศส - รัชกาลของพระเจ้าหลุยส์ที่ 15

4. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-) (ค.ศ. 1782-)

4.1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (ร. 1) (พ.ศ. 2325-2352) (ค.ศ. 1782-1819)

ตรงกับ : อเมริกา - สมัยของประธานาธิบดียอร์จวอชิงตัน

: ฝรั่งเศส - รัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16, เกิดปฏิวัติครั้งแรกในฝรั่งเศส (ค.ศ.1789)

4.2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร. 2) (พ.ศ. 2352-2367) (ค.ศ. 1809-1824)

ตรงกับ : อเมริกา - สมัยของประธานาธิบดีเจมส์มอนโรว์, เรื่องมอนโรว์ด็อกทรีน (ลัทธิมอนโร)

: ฝรั่งเศส - รัชสมัยของพระเจ้านโปเลียน, มีการชิงอำนาจ, แย่งราชสมบัติในฝรั่งเศส

4.3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 3) (พ.ศ. 2367-2394) (ค.ศ. 1824-1851)

ตรงกับ : อังกฤษ - รัชสมัยของควีนวิคตอเรีย, พระองค์ได้ส่ง Captain Henry Burney มาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทย

: อเมริกา - ประธานาธิบดีแอนดรูแจ๊คสัน ส่งเอ็ดมัน โรเบิท มาสัมพันธไมตรี กับไทย ค.ศ. 1833

4.4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 4) (พ.ศ. 2394-2411) (ค.ศ. 1851-1868)

ตรงกับ : อเมริกา - สมัยของ ประธานาธิบดีอับราฮัมลินคอล์น อเมริกามีการเลิกทาส

4.5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 5) (พ.ศ. 2411-2453) (ค.ศ. 1868-1910)

ตรงกับ : อเมริกา - สมัยของประธานาธิบดีโรสเวลท์

: ไทย - เริ่มมีการเลิกทาส และสำเร็จได้ในที่สุด โดยไม่ต้องมีสงครามกลางเมือง เช่น สหรัฐอเมริกา

4.6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 6) (พ.ศ. 2453-2468) (ค.ศ. 1910-1925)

ตรงกับ : อเมริกา - สมัยของประธานาธิบดีวูดโรว์วิลสัน

: ญี่ปุ่น - สมัยของจักรพรรดิโยชิฮิโต (Yoshi hito)

: โลก - สงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยส่งกองทหารไปร่วมรบกับสัมพันธมิตร เมื่อ 22 กค. 2460

4.7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร. 7) (พ.ศ. 2468-2477) (ค.ศ. 1925-1934)

เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

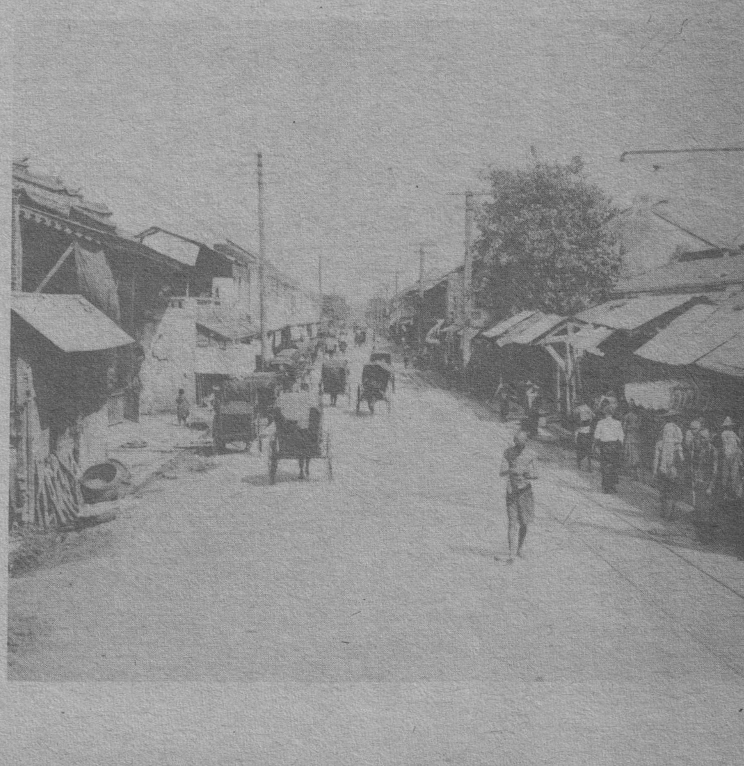
4.8 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (ร. 8) (พ.ศ. 2477-2489) (ค.ศ. 1934-1946)

ตรงกับ : อเมริกา - สงครามโลกครั้งที่ 2

: ญี่ปุ่น - สมัยจักรพรรดิฮิโรฮิโต (Hirohito) บันทึกต่อไปถึง เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลปัจจุบัน

กรุงเทพมหานคร ในอดีต

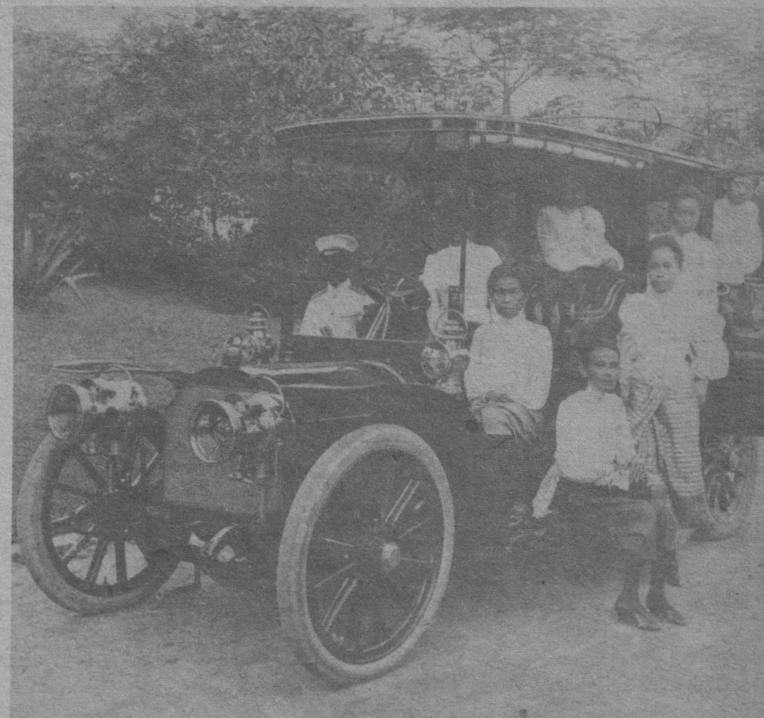

ยุคบางกอกสมัยกรุงธนบุรี พื้นที่นอกคูเมืองทางฝั่งทิศตะวันออกเป็นท้องทุ่งทะเลตม ฝั่งทางทิศตะวันตกเป็นเรือกสวนอุดมสมบูรณ์ อ้อยจีนบางใหญ่ อ้อยไทยบางโควัด ลางสาดคลองสาน ส้มเขียวหวานบางมด สับปะรดบางบำหรุ ทุเรียนบางขุนนนท์ เงาะบางยี่ขัน ในยุคนั้น สวนในบางกอกสวนนอกบางช้าง

ยุคเกาะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองเพื่อการยุทธศาสตร์ มีคู ประตู หอรบ ภายในเมืองมีบ้านเรือนและถนนแคบ ๆ คดเคี้ยว มีการคมนาคมทางเท้าเป็นสำคัญ นอกเมืองมีการสัญจรไปมาสู่กันด้วยทางน้ำเชื่อมโยงถึงกัน ในยุคนี้คนอยู่หนาแน่นแถวเสาชิงช้า หน้าวัดสุทัศน์ บริเวณวัดสามปลื้ม สำเพ็ง ในรัชกาลที่ 3 เขตคนอยู่ขยายไปถึงวัดบวรนิเวศและวัดยานนาวา

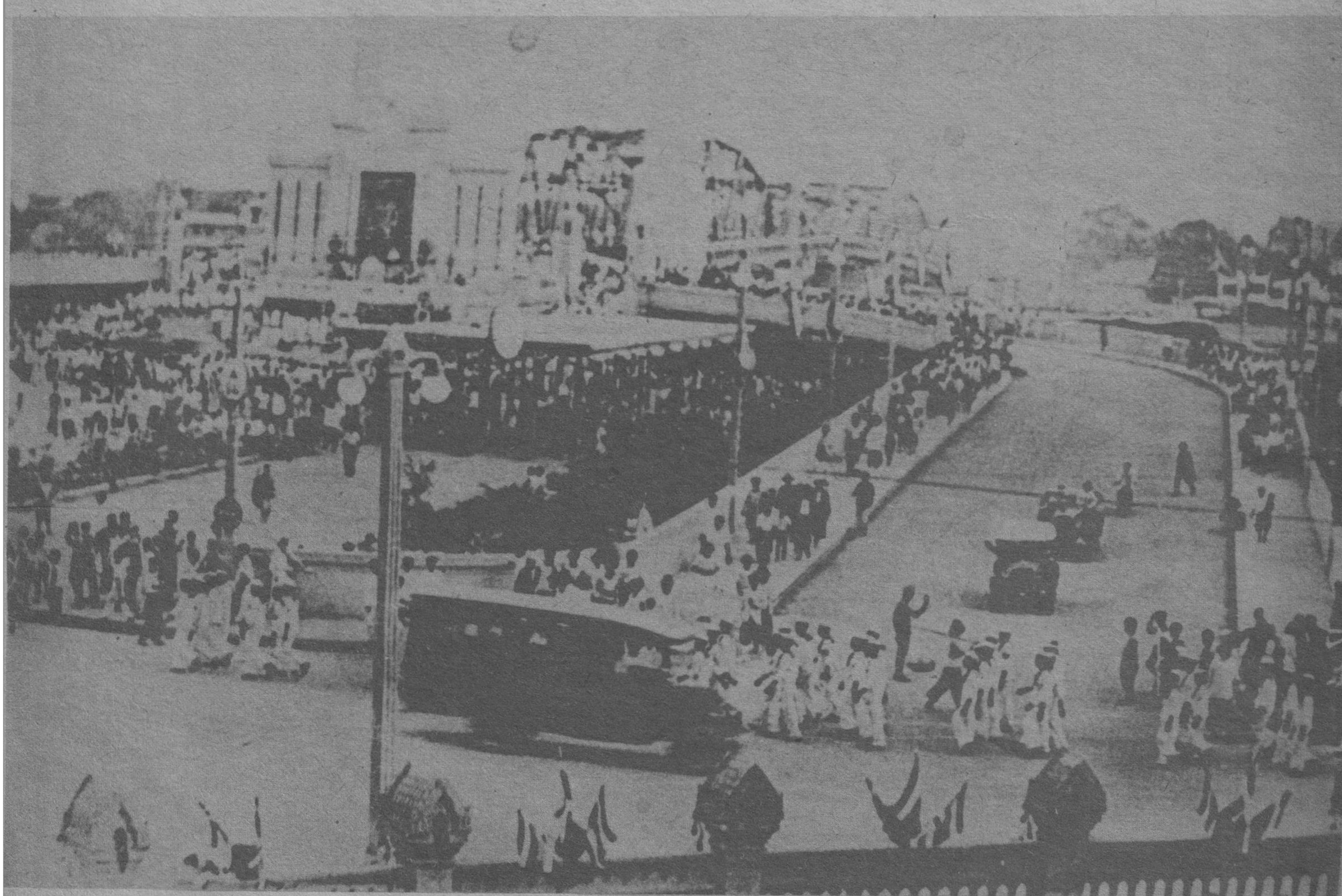

ยุคขยายเมือง รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้ขยายพระนครออกไป ขุดคลองผดุงกรุงเกษม เมื่อ 2394 ขุดคลองตรง คลองขวาง ทำให้พระนครมีพื้นที่มากขึ้น การชักน้ำจาก 2 ฝั่งคลอง ช่วยในการทำสวนมากขึ้น รัฐย่อมได้อากรสมพัตสรเข้าคลังเพิ่มขึ้น ผังเมืองมีการตัดถนนเป็นตาตาราง สถาปัตยกรรม โปรดเกล้าฯ ให้สร้างตึกแถวแบบชั้นเดียวและ 2 ชั้น

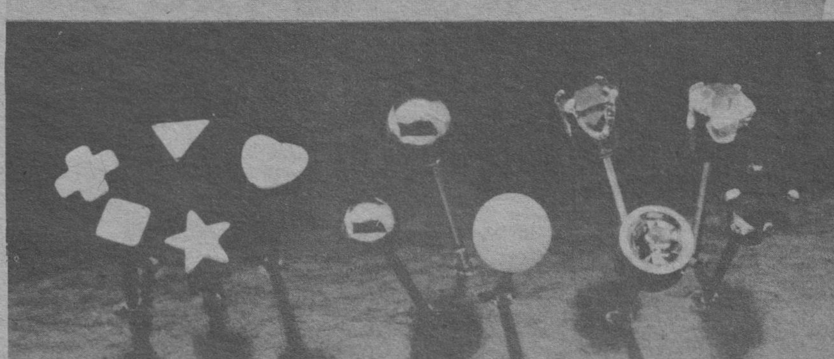
ยุคเปลี่ยนแปลง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงมีเป้าหมายพัฒนาประเทศ สร้างทางรถไฟ ไฟฟ้า โทรศัพท์ พัฒนาเมืองหลวง ตัดถนนขยายพระราชฐาน พัฒนาชนบท ขุดคลอง ชลประทาน บ้านเมืองสวยงามสะอาดตา ปลูกมะฮอกกานี มะขาม ฉำฉา เลียบฝั่งคลอง สร้างเมืองกลางป่าเขียวชอุ่ม อาคารร้านค้าสร้างอย่างมีระเบียบแถว เสาชิงช้า ศูนย์การค้าย่านเยาวราช ศูนย์คมนาคม ย่านหัวลำโพง ศูนย์การศึกษาแถวจุฬาลงกรณ์และโรงพยาบาล ความเจริญได้ขยายไปถึงคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 13.3 ตารางกิโลเมตร สมัยรัชกาลที่ 6-7 การติดต่อกับชาวยุโรป อเมริกา เอเซีย กว้างขวางยิ่งขึ้น กรุงเทพฯ ได้ขยายจากสี่พระยาไปตลอดถนนเจริญกรุง ถึงถนนตก เขตที่อยู่อาศัยขยายไปตามถนนสีลม บางรัก สาธร ศูนย์การค้า เยาวราช บางรัก บางลำพู แยกจากที่อยู่อาศัยไม่ปะปนกัน

ก้าวหน้าด้วยวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อเสน่ห์แห่งความประทับใจไม่รู้ลืม

อิสซาเบลลา ขอเสนอการเจาะหูด้วยระบบแคปซูล
ที่ใช้กรรมวิธีในการเจาะหูอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ปลอดภัย
ป้องกันการอักเสบเนื่องจากการติดเชื้อได้อย่างแท้จริง
ปราศจากความเจ็บปวดโดยสิ้นเชิง และมีต่างหูมากแบบให้เลือก
เพื่อความงามสง่าของใบหน้าและทรงผม โปรดให้ **อิสซาเบลลา** มีส่วนช่วยคุณ

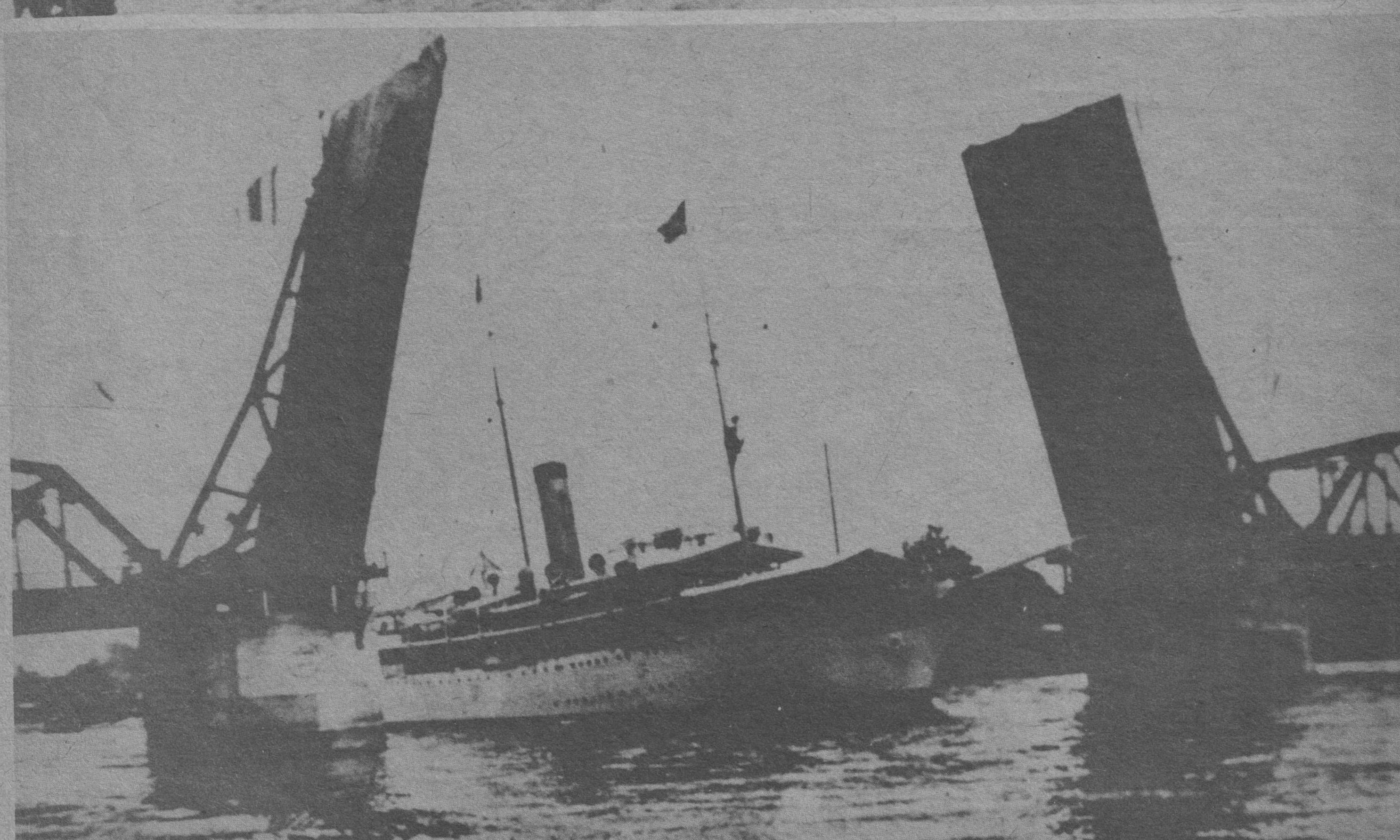

เชิญ รับบริการเจาะหู **ฟรี** จากเค้าน์เตอร์ **อิสซาเบลลา** ได้ที่
ห้างสรรพสินค้าชั้นนำทั่วไป และที่

ห้างเซ็นทรัล
วังบูรพา·สีลม·ชิดลม·ลาดหญ้า·ลาดพร้าว

Isabella
ผลิตภัณฑ์ชั้นสูง
จากสหรัฐอเมริกา

ยุคปราศจากการควบคุม หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ ขยายตัวอย่างกว้างขวางโดยไม่มีการวางแผนผังล่วงหน้า รวมทั้งไม่มีแผนทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคพัฒนาตามแผน กรุงเทพฯ มีผู้เชี่ยวชาญจัดทำแผนหลักแล้วทิ้งไปเสียปล่อยให้เมืองเติบโตไปตามใจชอบ ประชากรและพื้นที่กลายเป็นเมืองรวมศูนย์กลางทุกอย่างเอาไว้ ถนนข้อศอก ตรอกแมวเดิน เพลิดเพลินกามา เฟื่องฟูเงินตรา พาราป่าคอนกรีต สร้างอาคารติดต่อกันเป็นแถวเหมือนกำแพงคุกปิดล้อมถนน ปัญหาที่ตามมาคือ จราจร แหล่งเสื่อมโทรม อัคคีภัย น้ำเน่า การระบายน้ำ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

กรุงเทพฯ กำลังกลืนกินตัวเอง ของใหม่ก็ไม่ดี ของเก่าที่เคยมีก็ไม่เหลือ

กรุงเทพฯ เป็นทะเลแห่งปัญหา ทุกคนนอนทับอยู่บนปัญหาไปวันหนึ่งๆ

กรุงเทพฯ ขยายตัวออกไปที่ไร่ที่นา ซึ่งเคยเป็นสมบัติส่วนตัวถูกเปลี่ยนมือไปยังคนกลาง จำนอง จำนำไว้กับธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์

เรืองเรืองไตรรัตน์พ้น　　พันแสง
รินรสพระธรรมแสดง　　ค่ำเช้า
เจดีย์ระดะแซง　　เสียดยอด
ยลยิ่งแสงแก้วกล้า　　แก่กล้าหลากสวรรค์

จากนิราศนรินทร์

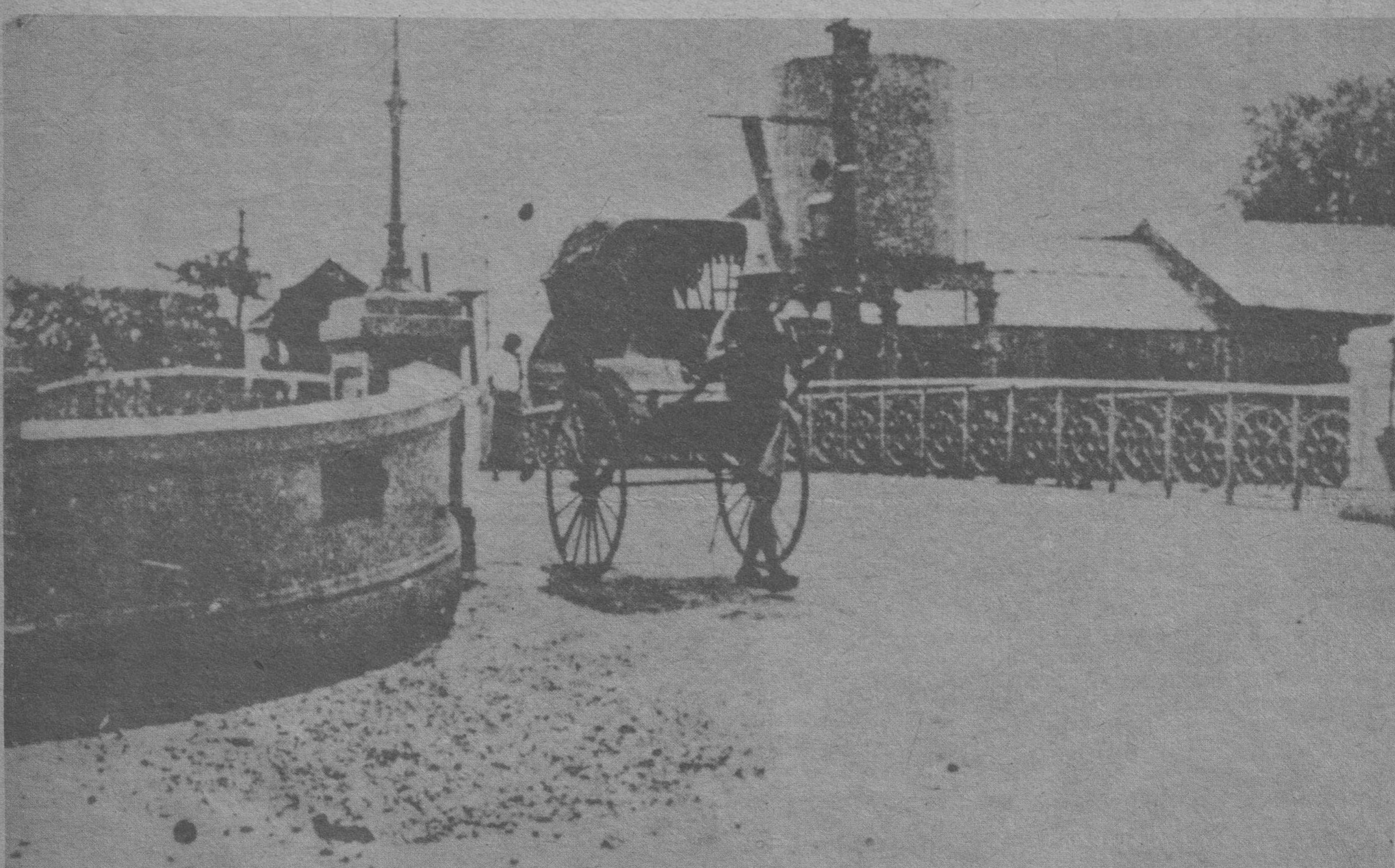
อดีต รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์เขมร 10,000 คน ขุดคลองเมื่อปีเถาะ พ.ศ. 2326 ตั้งแต่ปากคลองโอ่งอ่างถึงปากคลองบางลำพู ยาว 3,386 ม. เกณฑ์ลาว 5,000 คน ขุดรากสร้างกำแพงสูง 3.60 ม. หนา 2.70 ม. มีประตูใหญ่กว้าง 4.20 ม. สูง 4.50 ม. รวม 16 ประตู มีประตูเล็ก (ช่องกุด) กว้าง 2.70 ม. สูง 2.40 ม. รวม 47 ประตู มีป้อมเป็นระยะรอบเกาะ 14 ป้อม

(ก) มีชื่อเป็นสัตว์ดุร้าย คือป้อมมหายักษ์ ป้อมผีเสื้อ ป้อมเสือทะยาน ป้อมหมูทะลวง
(ข) มีชื่อเป็นดวงดาวในจักรวาล คือ ป้อมพระอาทิตย์ ป้อมพระจันทร์
(ค) มีชื่อเป็นขุนเขาในป่าหิมพานต์ คือ ป้อมพระสุเมรุ ป้อมอิสินธร ป้อมยุคลธร
(ง) มีชื่อเป็นมงคลนาม คือ ป้อมมหาฤกษ์ ป้อมมหาชัย ป้อมมหาปราบ ป้อมมหากาฬ ป้อมจักรเพชร

เมื่อการก่อสร้างได้สำเร็จเสร็จสิ้นลง โปรดเกล้าฯ ให้นิมนต์พระภิกษุสงฆ์ขึ้นไปเจริญพระปริตรใบเสมาละองค์จนรอบพระนครแล้วถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์บนนั้น

ปัจจุบัน อาณาบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ป้อมพระสุเมรุลงมาผ่านหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าช้าง ท่าเตียน สะพานพุทธฯ เข้าปากคลองโอ่งอ่างสะพานหัน ป้อมมหากาฬ ออกปากคลองบางลำพู วัดสังเวชฯ ระยะทางโดยรอบ 7,200 ม. รวมเป็นพื้นที่ 2,163 ไร่ ทางราชการยกเป็นเขตการปกครองเฉลิมพระเกียรติว่า **"อำเภอพระนคร"** หรือ **"อำเภอรัตนโกสินทร์"** ก็ได้ มีสถานที่ที่น่าสนใจดังนี้

วัด วัดพระแก้ว วัดมหาธาตุ, วัดพระเชตุพนฯ, วัดบวรสถานสุทธาวาส, วัดบวรนิเวศ, วัดสุทัศน์, วัดเทพธิดา, วัดราชนัดดา, วัดราชบพิธ, วัดราชประดิษฐ์, วัดราชบูรณะ, วัดบพิตรพิมุข, วัดชนะสงคราม, วัดมหรรณพ์, วัดบูรณะศิริ, วัดทิพย์วารี

เทวสถาน โบสถ์พราหมณ์, ศาลหลักเมือง, ศาลเจ้าพ่อเสือ, ศาลเจ้าพ่อหอกลอง, ศาลสิงโต (ธรรมศาสตร์) ศาลกรมพระราชวังบวรฯ

คลอง คลองหลอด 2 คลอง, คลองคูเมืองธนบุรีฝั่งตะวันออก

สะพาน ข้างโรงสี, สะพานเสี้ยว, สะพานหัน, เฉลิมสวรรค์ 58, เฉลิมศรี 51, เฉลิมพงศ์ 51, เฉลิมวันชาติ, เจริญทัศน์ 35, เจริญศรี 34, เจริญรัช 31, สะพานหก, สะพานหมู, สะพานมอญ, สะพานอุบลรัตน์ (หัวตะเข้), ภาณุพันธ์, ดำรงสถิต, ระพีพัฒนภาค, สมมุติอมรพันธ์, นรรัตน์สถาน, ผ่านพิภพลีลา, ผ่านฟ้าลีลาศ

ถนน หน้าพระธาตุ, หน้าพระลาน, หน้าจักรวรรดิ์, มหาราช, ราชินี, เจ้าฟ้า, จักรพงศ์, ตรีเพชร, พาหุรัด, อัษฎางค์, สิบสามห้าง, หับเผย, ลงสรง, ท้ายวัง, เจริญกรุง, บำรุงเมือง, เฟื่องนคร. ราชดำเนิน

อนุสาวรีย์ พระปฐมบรมราชานุสรณ์, กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท, พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ, พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล, พระนางเรือล่ม, กรมพระยาเทววงศ์, กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระแม่ธรณี, อนุสาวรีย์หมู, ทหารอาสา, ประชาธิปไตย

กระทรวง กลาโหม, มหาดไทย, การต่างประเทศ, การคลัง, ยุติธรรม, พาณิชย์

มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ศิลปากร, มหาจุฬาลงกรณ์, มหามกุฎราชวิทยาลัย

บ้านกวี คณะสุนทรภู่ (วัดเทพธิดา) ตำหนักวาสุกรี (วัดพระเชตุพนฯ)

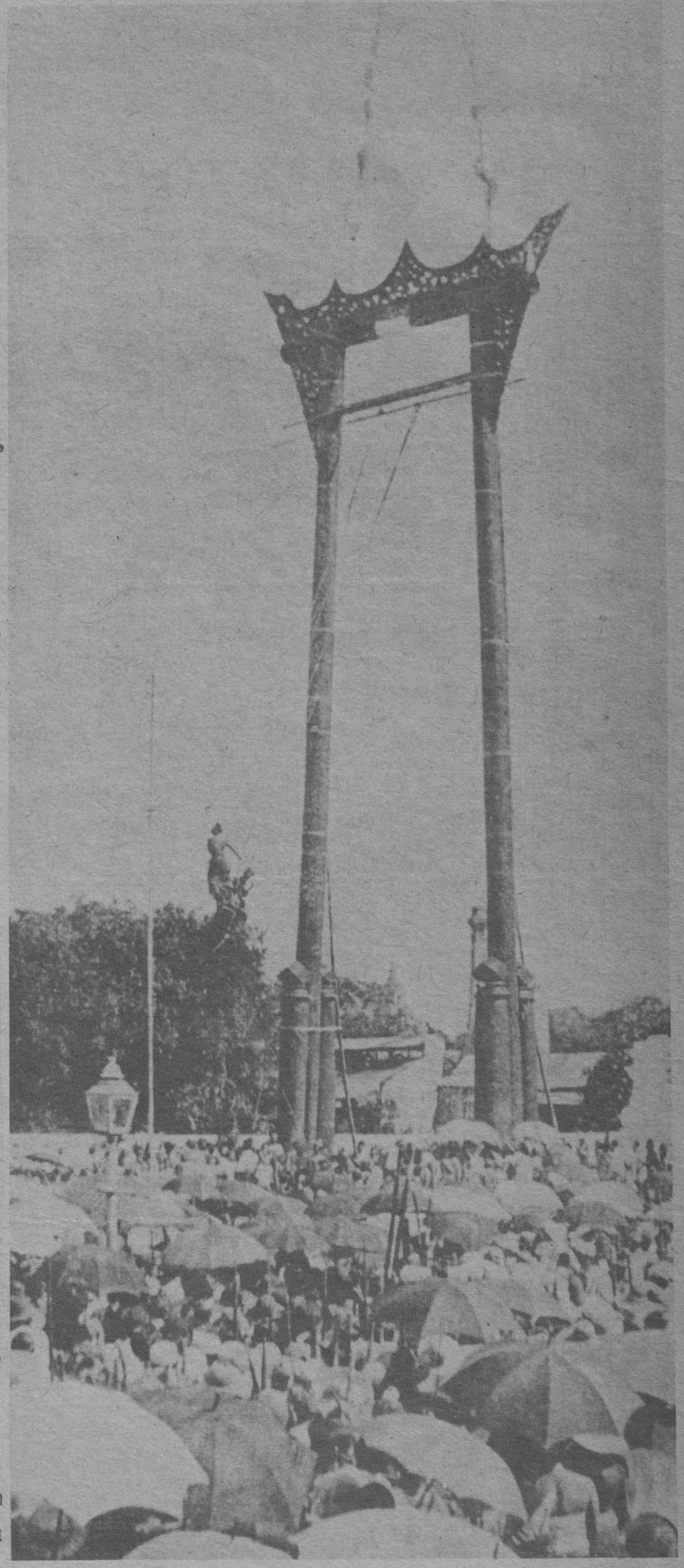
แพร่ง-กั๊ก แพร่งภูธร, นรา, สรรพศาสตร์, สี่กั๊กเสาชิงช้า, สี่กั๊กพระยาศรี

สนาม สนามน้ำจืด, สนามราษฎร์, สนามชัย, สนามหลวง

โรงเรียน สุนันทาลัย, สวนกุหลาบ, เพาะช่าง, เสาวภา, เบญจมราชาลัย, สตรีวิทยา, วัดมหรรณพ์

ประตู ประตูผี, ประตูสามยอด, ประตูใหม่, ประตูดิน

ชุมชน บ้านตะนาว, บ้านตีทอง, บ้านหม้อ, บ้านตานี, คอกวัว, เสาชิงช้า, โรงไหม, โรงโม่, โรงยา, ตึกดิน, บ้านญวน, บ้านลาว, ตลาดท้ายวัง, ท้ายสนม, ท่าขุนนาง, ท่าช้าง

พระมหากษัตริย์

กับการเกษตร

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 เป็นต้นมาพระองค์ทรงเพียรพยายามกระทำความเจริญให้กับสังคมเกษตรไทยทุกด้านทุกสาขาตลอดมาโดยไม่หยุดยั้ง พระราชภารกิจเกี่ยวกับการเกษตรช่วยให้สังคมเกษตรกรไทยอยู่ดี-กินดี มีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

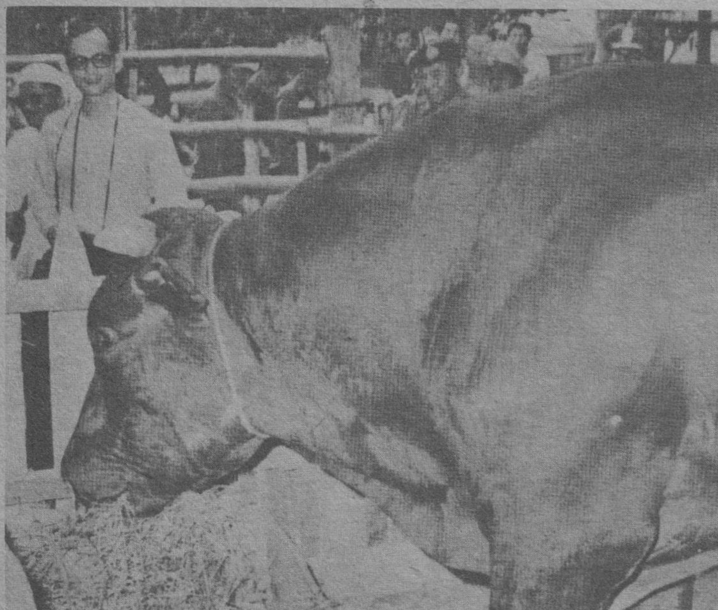
โดยที่พระองค์เห็นว่าประเทศของเรานี้ เป็นเมืองเกษตรกรรม การเกษตรจึงเป็นอาชีพหลักของคนไทย พระองค์จึงสนพระราชหฤทัยในเรื่องการเกษตรทุกสาขาเป็นพิเศษ จนชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน ชาวประมง และในทุกสังคมเกษตรไทยได้ประจักษ์ในน้ำพระราชหฤทัยของพระองค์

ปีใด ที่เกษตรกรทั่วไปได้ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ผลผลิตดีมีความสุข พระองค์ก็ทรงโสมนัสยินดี คราใดที่เกษตรกรต้องทุกข์ยากจากภัยธรรมชาติ เช่นฝนแล้งหรือน้ำหลาก และมีศัตรูพืช โรคพืชระบาดจนพืชพันธุ์ธัญญาหารเสียหายสัตว์เลี้ยงเกิดโรคระบาดเจ็บป่วยล้มตาย พระองค์ก็จะทรงวิตกห่วงใย พระราชทานความช่วยเหลือให้อย่างฉับพลันและมักจะเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยือนด้วยพระองค์เองเสมอ

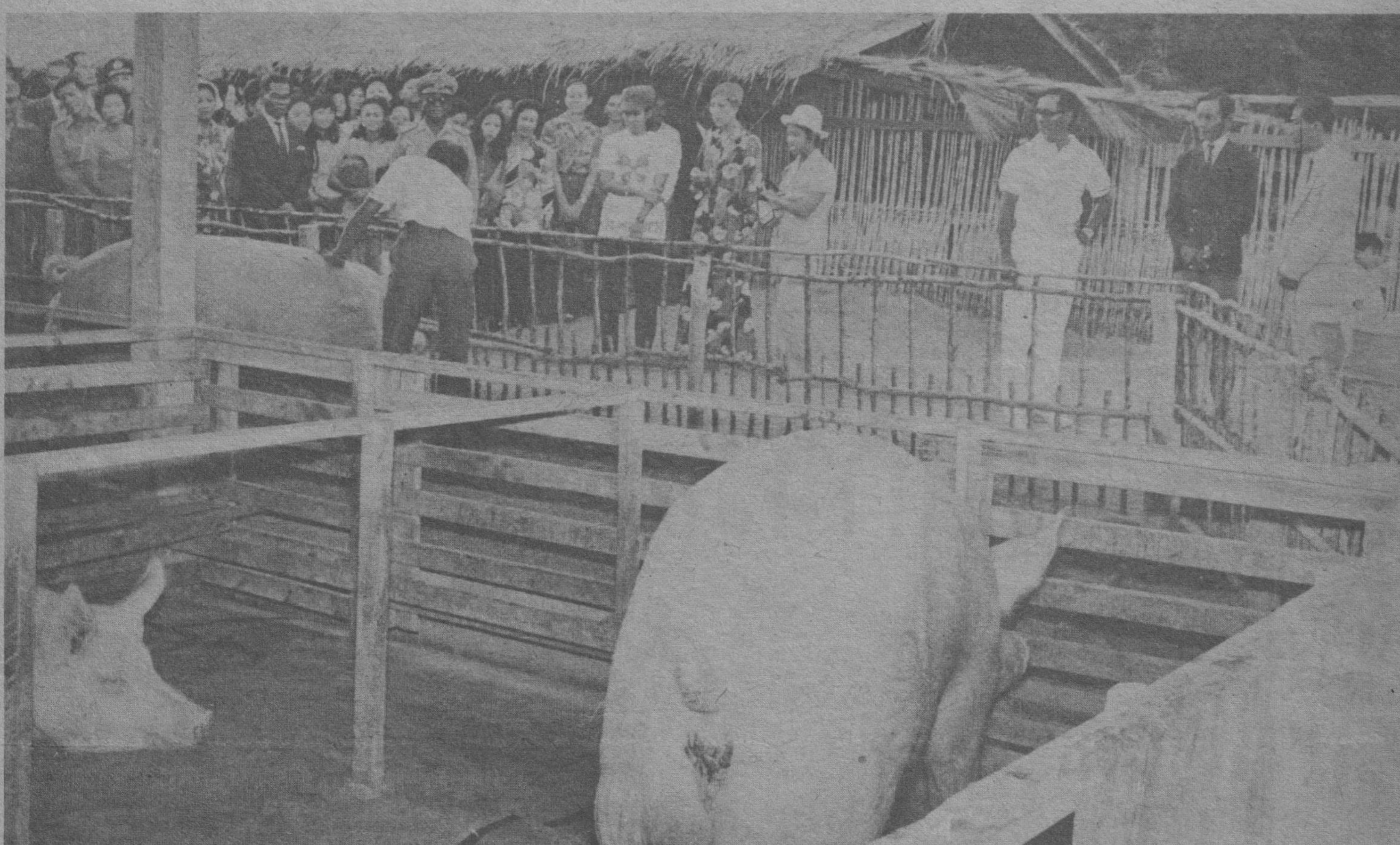
พระองค์ได้ทรงฟื้นฟูพระราชพิธี **"พืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ"** ขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา หลังจากที่ถูกระงับไปเป็นเวลาเกือบ 30 ปี ใน พ.ศ. 2506 ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดงานนี้เป็นพระราชพิธีตามพระราชประเพณีดั้งเดิมทุกประการ และให้ถือเป็นพระราชพิธีที่สำคัญยิ่งใหญ่มโหฬารกว่าที่เคยจัดมาแต่ดั้งเดิม

ทรงมีพระราชดำรัสว่า **"งานพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนั้น ต้องทำให้ประชาชนคนไทยรู้สึกว่าเป็นประเพณีที่มีค่า ควรจะรักษาไว้ต่อไป เพราะเมืองเราเป็นเมืองเกษตรกรรม และมีการทำนาเป็นหลักมากกว่าอาชีพเกษตรกรรมอย่างอื่น ๆ ตลอดทั้งมีชาวต่างประเทศ อยากดูอยากชมมาก ฉะนั้นพิธีนี้จึงต้องทำอวดชาวต่างประเทศได้ด้วย"**

และยังได้พระราชทานข้อสังเกตในเรื่องนี้เอาไว้ว่า....

ทอดพระเนตรโคพ่อพันธุ์ ซึ่งพระราชทานแก่จังหวัดนราธิวาส เมื่อเดือนกันยายน 2517 สำหรับเลี้ยงไว้ผสมพันธุ์กับวัวพื้นเมือง ณ บ้านนายมานิต สนิทวาที่ บริเวณบ้านกูแบบาแย หมู่ที่ 1 ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

วันที่ 26 พฤษภาคม 2515 เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรฟาร์มหาดรายใหญ่ ตำบลเขาใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบ

"คนไทยบางคน อาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสมกับกาลสมัย และเป็นเรื่องไม่สอดคล้องกับวิทยาการบางอย่าง

เพราะการทำนายที่เกี่ยวกับเรื่องพระยาแรกนาหยิบผ้านุ่งก็ดี หรือเกี่ยวกับพระโคกินของอย่างนั้น อย่างนี้ ดูจะไม่มีหลักวิชาการแต่อย่างใด

แต่อย่าลืมว่า ประเพณีที่เคยทำมาในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นสมัยที่วิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนอย่างในสมัยนี้ ย่อมได้ผลทางจิตใจ และทางบำรุงขวัญของประชาชน โดยเฉพาะแก่ชาวนาซึ่งเป็นคนหมู่มาก

การที่เราจัดทำในสมัยนี้ เพราะเป็นประเพณีที่ได้ผลดีในอดีตมาแล้ว เราจึงรักษาเอาไว้ จึงควรจะได้พิจารณาทำความเข้าใจแก่คนไทยและชาวต่างประเทศในข้อนี้ด้วย"

ต่อมายังได้ทรงแก้ไขปรับปรุงพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ด้วยการพระราชทานพันธุ์ข้าวที่ทรงปลูกในแปลงนาสวนจิตรลดาพระราชวังดุสิตสำหรับใช้ในพระราชพิธี

และหลังจากเสร็จจากพระราชพิธีแรกนา ณ ท้องสนามหลวงแล้ว พระยาแรกนา พร้อมด้วยเทพีก็จะนำเอาพันธุ์ข้าวที่เข้าพิธีแล้ว ไปปลูกในแปลงนาสวนจิตรลดาตามพระราชประสงค์ และให้ถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อเนื่องกันต่อมาทุกปี

และได้เน้นความสำคัญของการฟื้นฟูพระราชประเพณีนี้ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญแก่ชาวนาและพสกนิกรทั่วประเทศที่มิได้มีโอกาสร่วมเข้าเฝ้าฯ ในงานพระราชพิธี "พืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ" ก็ให้จัด

ทำพันธุ์ข้าวที่ทรงปลูก พระราชทานแจกจ่ายให้ชาวนาทั่วพระราชอาณาจักร เพื่อให้เป็นศิริมงคลและมิ่งขวัญในการประกอบอาชีพการทำนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

ทั้งยังได้โปรดเกล้าฯ ให้วันพระราชพิธีพืชมงคลของทุกปีเป็นวัน **เกษตรกรแห่งชาติ**

วันเกษตรแห่งชาตินี้ ได้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา จนถึงทุกวันนี้และทุก ๆ ปีในวันเกษตรแห่งชาติก็ได้เบิกตัวชาวนาผู้ที่ชนะเลิศการประกาศผลผลิตข้าว ที่ปลูกข้าวได้มากที่สุดของแต่ละภาค ให้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตรรางวัลจากพระหัตถ์ ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติแก่ชาวนาอย่างยิ่ง

พระองค์ทรงยกย่องว่า **ชาวนา** นั้น เป็นบุคคลที่สำคัญอาชีพหนึ่งในด้านการเกษตรของประเทศ นับเป็นมหากรุณาธิคุณแก่บรรดาชาวนาอย่างล้นพ้น ซึ่งนับว่าพระองค์ทรงเป็น "กษัตริย์เกษตร" ของปวงชนชาวไทยโดยแท้

ซึ่งพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยทรงทำนา ปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ยืนต้น เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์เอาไว้ในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตเพื่อศึกษาเป็นตัวอย่าง และทรงสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาคนกลางไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์นิคมหรือกลุ่มชาวนา ชาวสวน เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ก็ดี เพื่อจะได้มีการจัดระบบการค้าผลิตผลทางเกษตร ให้มีอำนาจในการต่อรองราคาจากพ่อค้าอย่างยุติธรรม ซึ่งพระองค์ได้สนับสนุนอย่างจริงจัง

ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปฏิสันถารกับข้าราชการฝ่ายจังหวัด สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทั้งสองพระองค์ทรงพระราชปฏิสันถาร กับราษฎร ถึงการขุดคลองระบายน้ำยาว 17 กิโลเมตรเศษ ซึ่งกรมชลประทาน ได้ดำเนินการขุด เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการแก้ปัญหาอุทกภัยในเนื้อที่เพาะปลูก กว่า 20 ตารางกิโลเมตร เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2514

พระราชทานพระราชดำรัส กับบรรดาสมาชิกสหกรณ์ฯ ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด ตำบลเขาใหญ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานให้นายกรัฐมนตรีนำไปอ่าน แก่ **ผู้นำกลุ่มชาวนา** ทั่วประเทศ ที่ไปชุมนุมกัน ณ พุทธสถาน จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี 2508 ดังนี้....

"ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาและทดลองการทำนามาบ้าง และทราบดีว่า การทำนานั้น มีความยากลำบากเป็นอุปสรรคอยู่มิใช่น้อย จำเป็นต้องอาศัยข้าวพันธุ์ดี และต้องใช้วิชาการต่าง ๆ บ้างเพราะจะเพิ่มรายได้ให้อีกไม่น้อย ทั้งจะช่วยให้ดินร่วน ช่วยเพิ่ม ปุ๋ย กากพืช ทำให้ลักษณะเนื้อดินดีขึ้น เหมาะสำหรับจะทำนาในฤดูต่อไป และขอฝากข้อคิดแก่ท่านว่า ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ควรจัดให้เรียบร้อยเป็นเบื้องต้น ส่วนความเจริญก้าวหน้าของกลุ่มนั้น อยู่ที่ความขยันหมั่นเพียร ความหนักแน่นอดทน ความสามัคคี ความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะความซื่อสัตย์ต่อกันของสมาชิกในกลุ่ม อยากจะขอให้ยึดข้อนี้เป็นหลักปฏิบัติของกลุ่มต่อไป"

ในวันที่ว่างเว้นจากพระราชภารกิจในบางโอกาส ก็เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรแปลงปลูกพืชผลต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ในบริเวณสวนจิตรลดา ว่าพืชผลที่ปลูกเอาไว้จะมีศัตรูพืชลงกินรบกวนบ้างหรือไม่และบางวันก็ทรงรดน้ำพืชผักที่ปลูกไว้

เมื่อทรงทราบว่า ชาวไร่ต้องใช้ยาฆ่าแมลง ก็มีพระราชหฤทัยห่วงใย เพราะยาฆ่าแมลงนั้นถ้านำเอาไปใช้ผิดวิธี หรือมีความประมาท อาจมีอันตรายแก่ผู้ใช้ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์หลวงเขียนคำแนะนำวิธีใช้ยาฆ่าแมลง และการป้องกันและการปฐมพยาบาล ที่อ่านแล้วเข้าใจง่ายพิมพ์แจกจ่ายแก่กสิกร

พระราชกรณียกิจด้านการประมง

ในด้านการเกษตรนั้น สาขาการประมงพระองค์ก็ทรงสนพระราชหฤทัยไม่น้อยไปกว่าการเกษตรสาขาอื่น ถึงกับโปรดเกล้าฯ ให้กรมประมงใช้บ่อในบริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงปลาเพื่อขยายพันธุ์พระราชทานแก่ประชาชนที่สนใจนำเอาพันธุ์ปลาไปเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพ

ดังที่ทราบกันแล้วว่า ในปี 2495 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วพระราชอาณาจักร เข้ารับพระราชทานพันธุ์ **ปลาหมอเทศ** จากพระหัตถ์ เพื่อนำไปเลี้ยงเป็นอาชีพ

และเมื่อคราวที่เจ้าฟ้าชายอากิฮิโต มกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่น ส่งลูก**ปลานิล**ขนาดเล็กมาถวาย จำนวน 50 ตัว พระองค์ก็ทรงปล่อยเลี้ยงไว้ในบ่อบริเวณสวนจิตรลดา พร้อมทั้งพระราชทานชื่อปลานี้ว่า **"ปลานิล"**

ต่อมาได้พระราชทานลูกปลานิลที่ขยายพันธุ์ได้แก่กรมประมง 10,000 ตัว ให้นำเอาไปเพาะเลี้ยงตามสถานีประมงทั่วพระราชอาณาจักรด้วยพระบารมี งานเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลานิลนี้ประสบผลสำเร็จและก้าวหน้า จนเป็นอาชีพหนึ่งของการประมงที่แพร่หลาย ประชาชนมีรายได้และมีอาหารเพิ่มขึ้น

พระองค์ยังทรงห่วงใยในความทุกข์ยากลำบากของชาวประมง ซึ่งเคยทอดพระเนตรเห็น ได้มีพระราชปรารภพร้อมกับพระราชทานคำแนะนำให้รัฐบาลหาทางสร้างท่าเทียบเรือประมงขึ้นที่หัวหินซึ่งกระทรวงเกษตรก็ได้น้อมเกล้าฯ รับเอากระแสพระราชปรารภไปดำเนินการตามพระราชประสงค์ ช่วยให้ชาวประมงที่อำเภอหัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ได้รับความสะดวกในการลำเลียงขนถ่ายสัตว์น้ำจากเรือไปสู่ตลาดเป็นอันมาก พระราชดำริของพระองค์นั้น ได้ช่วยนำเอาความเจริญไปสู่ท้องถิ่นและประเทศซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ แก่บรรดาชาวประมง

พระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์

ในสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตนั้น นอกจากสัตว์ที่มีผู้นำเอาเข้ามาน้อมเกล้าฯ ถวาย ที่ทรงรับเลี้ยงเอาไว้เองในสวนจิตรลดาแล้ว ยังได้พระราชทานแก่กรมปศุสัตว์ ให้นำเอาไปเลี้ยงขยายพันธุ์ อาทิ ลูกไก่พันธุ์ต่าง ๆ แพะ แกะ โคนม โคเนื้อ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรและชาวเขาโดยทั่วกันตามสภาพของความเหมาะสม และคราวที่เกษตรกรทุกข์ยาก พระองค์ก็ทรงหาทางช่วยเหลืออยู่โดยตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากกิจการเลี้ยงโคนม ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รับความเดือดร้อนเพราะขายน้ำนมสดไม่ได้ ทรงโรงงานก็ไม่ยอมรับซื้อถึงจะมีคำขวัญว่า *"ดื่มนมสด เพื่ออนาคตของคนไทย"* เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ที่ ต.หนองโพ จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ก็ได้ทรงหาทางช่วยเหลือ ดังสำเนาหนังสือของสำนักราชเลขาธิการถึงเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมหนองโพว่า

"ตามที่ท่านกับพวก ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า เป็นสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมอยู่ที่จังหวัดราชบุรี กำลังประสบความเดือดร้อนเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตนมไม่ยอมรับซื้อนมสดภายในประเทศ เป็นเหตุให้ต้องขาดทุนถึงกับต้องขายแม่โคไปเป็นจำนวนมาก จึงขอพระราชทานพระกรุณาให้ทางรัฐบาลจัดตั้งศูนย์รับซื้อนมสดให้นั้น

สำนักราชเลขาธิการ ได้ส่งเรื่องนี้ไปให้กระทรวงเกษตรพิจารณาแล้ว ชี้แจงมาว่า ขณะนี้คณะกรรมการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงสัตว์แห่งชาติกำลังพิจารณาปัญหาการเลี้ยงโคนมและลู่ทางแก้อยู่ก่อนแล้ว โดยมีหลักการที่จะช่วยเหลือพวกเลี้ยงโคนม และได้เสนอรัฐบาลจัดตั้งสภาอุตสาหกรรมนมเนยขึ้น มีคณะกรรมการดำเนินการควบคุมและส่งเสริมอาชีพเลี้ยงโคนม แต่ต้องใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะสำเร็จ"

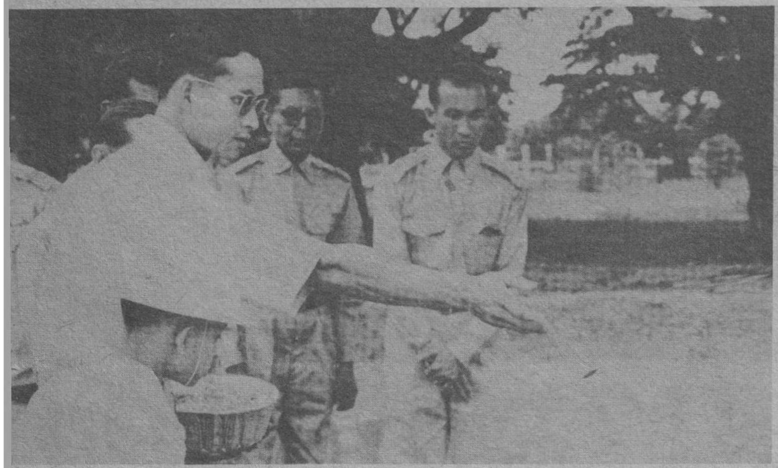
ต่อมา ได้โปรดเกล้าฯ ให้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมการเกษตร ดำเนินงานออกแบบสร้างโรงงานผลิตนมผงขึ้นในสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตโดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และพระราชทานชื่อนมผงที่ผลิตได้ว่า **"นมผงสวนดุสิต"** ก็โดยที่มีพระราชประสงค์ที่จะให้โรงงานแห่งนี้ เป็นแบบอย่างที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้นำเอาวิธีการจัดรวมกลุ่มกันขึ้นในรูปของสหกรณ์ กลุ่มสมาชิกของผู้ที่ทำการเลี้ยงโคนม ต.หนองโพ จ.ราชบุรี ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์

และมีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลสมทบทุน

กลุ่มสมาชิกของผู้เลี้ยงโคนม ต.หนองโพ ได้นำเอาแบบอย่างจากโรงงานผลิตนมผงในสวนจิตรลดา มาดำเนินงานก่อตั้งโรงงานผลิตนมผงของกลุ่มสมาชิกจนกระทั่งปัจจุบันนี้ กิจการของกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมชาวหนองโพ จ.ราชบุรี ได้พัฒนาก้าวหน้าถึงขั้นอยู่ดีกินดี ทั้งนี้เพราะพระมหากรุณาธิคุณในพระองค์ท่าน

เมื่อปี 2513 นั้น ข้าวเปลือกมีราคาตกต่ำ ชาวนาเดือดร้อนกันทุกหย่อมหญ้าทั่วหน้ากันก็โปรดพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรจัดตั้งโรงสีขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพสูงทดลองทำการสีข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารขึ้นในสวนจิตรลดา แล้วจัดจำหน่ายข้าวสารในรูปสหกรณ์เพื่อเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้ชาวนาได้รวมตัวกันสีข้าวให้พอแก่การรับประทาน ที่เหลือก็จะได้นำออกไปขาย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่สนพระราชหฤทัยในการพระราชทานข้อแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือ เครื่องจักรทุ่นแรงให้ดีขึ้นแล้ว ทั้งยังพระราชทานสิ่งประดิษฐ์ที่ดีเด่นของทางราชการและเอกชน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บรรดานักประดิษฐ์ทั้งหลายมิวายเว้น

โครงการพัฒนาชนบทหุบกะพง

โครงการนี้เกิดขึ้นมาก็โดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แก่กลุ่มชาวสวนผักที่อำเภอชะอำและรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานทุนให้กสิกรกู้ยืมไปลงทุนก่อน และต่อมาโครงการพัฒนาชนบทหุบกะพง รัฐบาลอิสราเอลก็ได้รับอาสาส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยเหลือแนะนำ

พระองค์ก็ทรงแนะนำให้กันพื้นที่ที่เป็นป่าคุ้มครองเอาไว้จำนวน 1 หมื่นไร่ เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์สาธิต และแบ่งที่ดินเป็นแปลง ๆ ให้กสิกรทั้งกลุ่มที่เป็นชาวสวนผักดิบ และกสิกรในเขตเพชรบุรี เข้าไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินโดยมีกรรมสิทธิ์ในการทำมาหากินในที่ดินนั้นสืบตกทอดไปได้จนชั่วลูกหลาน แต่ไม่มีสิทธิ์ที่จะขายหรือเปลี่ยนที่ดินไปเป็นของนายทุน

โครงการพัฒนาชนบทหุบกะพงนี้ ได้จัดตั้งศูนย์สาธิตและทดลองการเกษตรขึ้นเมื่อปี 2509 โดยได้ดำเนินงานทำการเกษตรในที่ดินจำนวน 500 ไร่ ที่กันเอาไว้ เพื่อเก็บตัวเลขและข้อมูลต่าง ๆ ในทางวิชาการ ได้ทดลองปลูกพืชผักโดยอาศัยระบบน้ำตามผิวดิน ระบบฝนเทียมและฝนจากธรรมชาติ

ในโครงการนี้มีทั้งงานปรับปรุงดิน งานจัดตั้งสหกรณ์และจัดแบ่งที่ดินเพิ่มให้สมาชิกทำกิน งานจัดครอบครัวตัวอย่าง และการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เป็นการเพิ่มรายได้

ในระหว่างที่พระองค์แปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังไกลกังวลหัวหินทุกคราวไปก็เสด็จฯเยี่ยมเยือนและพระราชทานข้อแนะนำแก้ไขในการทำมาหากินโดยตลอดมา อันแสดงให้เห็นว่าล้นเกล้าฯทั้งสองพระองค์ได้ทรงแผ่พระเมตตากรุณาไปในกสิกรพสกนิกรของพระองค์โดยทั่วหน้า

โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา

ตามที่ทราบกันดีว่าทางภาคเหนือของเรานั้น มีประชาชนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยทำมาหากินอยู่ตามเขาทางภาคเหนือราวห้าแสนคน และก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง และการทำมาหากิน ปลูกฝิ่น ตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และทำลายต้นน้ำลำธารเพราะการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ตลอดจนปัญหาลัทธิการปกครอง

ได้โปรดเกล้าฯ ให้ ม.จ.ภีศเดช รัชนี เป็นแม่งานใหญ่ในโครงการนี้ โดยให้ยึดหลักการร่วมมือกันกับเจ้าหน้าที่อาสาสมัครฝ่ายวิชาการจากรัฐบาล และให้ถือหลักในการช่วยให้บรรดาชาวเขาเผ่าต่าง ๆ พยายามช่วยตัวเองเป็นที่ตั้ง และพยายามให้ชนชาวเขาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินเป็นที่เป็นทาง

งานวิจัยค้นคว้าในทางวิชาการด้านเกษตรนั้น พระองค์เห็นการณ์ไกล จึงได้สนับสนุนโครงการเกษตรในที่สูงเพื่อขยายงานให้สอดคล้องกับโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขา ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนในการซื้อพันธุ์พืช พันธุ์ไม้ผลและสัตว์เลี้ยง เช่น แพะ แกะ ไก่ ที่จะนำไปเลี้ยงเผยแพร่เป็นอาชีพของชนชาวเขาได้

โครงการเกษตรในที่สูง ได้มุ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทดลองปลูกไม้เมืองหนาว และเมื่อทราบว่าพืชหรือสัตว์เลี้ยงชนิดใดที่สามารถจะทำเป็นอาชีพได้ ก็ได้พยายามส่งเสริมให้ชาวเขาทำเป็นอาชีพ เช่นการทำสวนท้อ การทดลองปลูกแอปเปิล พลับ เพอร์ซิมมอนแพร์ เชอร์รี่ แมคคาเดเมียนนัท วอลนัทและพีแดน ที่กำลังทดลองปลูกเพื่อศึกษาอยู่ที่ดอยอ่างขาง อ.ฝาง และที่สวนสองแสน ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่

ดอกไม้จีน หรือที่เรียกกันว่า จำไฉ่ ไพรีทรัม แอสพารากัส (หน่อไม้ฝรั่ง) และหน่อไม้น้ำ พืชตระกูลหญ้าก็กลายมาเป็นอาหารและสินค้าที่ขึ้นหน้าขึ้นตามีราคาดี ทำรายได้ให้กับกสิกรในภาคเหนือรวมทั้งถั่วปากอ้าและสตรอเบอรี่ซึ่งพืชผลเหล่านี้เป็นพืชเมืองหนาว แต่บัดนี้สามารถปลูกทางภาคเหนือ เป็นอาชีพของชนชาวเขาได้

บัดนี้ชนชาวเขาส่วนใหญ่ได้เลิกอาชีพทำไร่เลื่อนลอยกันมากแล้ว และหันมาปักหลักปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ที่มีรายได้ดีและไม่ผิดกฎหมาย ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ที่อาสาสมัครขึ้นไปปฏิบัติงาน ตามโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยชาวเขา

ถ้าจะว่ากันไป อันโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ชาวเขานั้น จะเห็นว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงนั้นก็คือชาวเขา

แต่ถ้าเราจะมองให้ไกลออกไปผลประโยชน์ที่จะได้รับส่วนใหญ่นั้นตกอยู่**แก่ชาวเรา** ที่อยู่ในที่ราบนั่นเอง

เพราะโครงการอันก่อให้เกิดประโยชน์ใหญ่หลวงคุ้มค่าเป็นที่ประจักษ์แก่ใจของชนชาวเขาทุกเผ่า เขาเรียกพระองค์ท่านว่า **"พ่อหลวง"**

ทรงปล่อยพันธุ์ปลานิลลงในบ่อเลี้ยงปลา บริเวณสวนจิตรลดา เพื่อเพาะพันธุ์สำหรับพระราชทานแก่ราษฎรทั่วทุกภูมิภาค

ในด้านการบริการความรู้เกี่ยวกับเกษตรนั้น พ่อหลวงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรม เพื่อบริการด้านความรู้แก่ชาวเขาโดยทั่วหน้า เมื่อคราวเสด็จฯแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักภูพิงค์ฯ จ.เชียงใหม่ ก็เสด็จฯเยี่ยมเยียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ มิได้ว่างเว้นและไม่ทรงเห็นแก่เหน็ดเหนื่อย

พัฒนาการเกษตรภาคใต้

ในการแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาสในภาคใต้ก็เป็นที่ชื่นชมยินดีของพสกนิกรทั่วหน้า พระองค์ได้เริ่มโครงการพัฒนาการเกษตรของภาคนี้ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ขณะนี้

ส่วนพระราชกรณียกิจที่มีชื่อเสียงขจรขจายไปทั่วโลก ก็คือ

1. ทำฝน
2. กังหันลมแบบพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในการนำเอาวิทยาศาสตร์ด้านวิศวกรรมมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของเกษตรกร ซึ่งจะมีข่าวฝนแล้ง ปลูกพืชผลไม่ได้เป็นประจำ เพราะการเกษตรของประเทศเรานั้น ยังคงฝากอนาคตส่วนใหญ่เอาไว้กับธรรมชาติ เพราะการเกษตรนั้นต้องอาศัยน้ำ "น้ำ" เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพาะปลูก

พระองค์จึงทรงคิดวิธีการทำฝน โปรดเกล้าฯ ให้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล เป็นแม่งานใหญ่ในด้านวิศวกรรมการเกษตร และทรงสนับสนุนด้วยทุนพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งยังทรงดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการทำฝนหลวงพิเศษโดยตลอดมา จนเป็นที่ทราบกันทั่วโลกแล้วว่า การทำฝนของประเทศไทยเรานั้นได้ผลดีมีราคาถูกที่สุดในโลก คิดเฉลี่ยแล้วลงทุนทำให้ฝนตกได้ไร่ละสองสตางค์ครึ่งเท่านั้น และจะได้น้ำฝนประมาณวินาทีละ 55 ลูกบาศก์เมตร

การทำฝนสูตรใหม่ครั้งแรกของโลกที่ทรงค้นคิด และสาธิตให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลสิงคโปร์ชมเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2515 จนถึงวันที่ 22 ตุลาคม 2515 ที่บริเวณเขื่อนแก่งกระจาน อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรีนั้น ทรงวางแผนและอำนวยการด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งฝนตกกระหน่ำลงมาราวกับฟ้ารั่ว ให้เห็นเป็นที่ตื่นเต้นของเจ้าหน้าที่รัฐบาลสิงคโปร์ที่ชมอยู่นั้นทั่วหน้า

การทำฝนเพื่อช่วยสภาพความแห้งแล้งของการเพาะปลูกนั้น ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ลงได้มาก และทำฝนเพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของพสกนิกรที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งประสบปัญหาน้ำในแม่น้ำเน่าเหม็นเป็นพิษดังที่ทราบกันดี

และในปีนี้ได้เกิดภาวะความแห้งแล้งขึ้นในภาคอีสานอย่างใหญ่หลวง ในเนื้อที่ของภาคนี้ถึง 106 ล้านไร่ จนผู้คนในภาคอีสานต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่อง ไร่, นา, หนีความแห้งแล้งอดอยากเข้ามาขายแรงงานกันในกรุง ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าวิตกอย่างยิ่ง

ทอดพระเนตร การเกี่ยวข้าว บริเวณ แปลงนาสาธิต สวนจิตรลดา

พระองค์ก็ได้พระราชทานฝนหลวงพิเศษให้ นับเป็นการทำฝนครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยทำมาโดยไปตั้งศูนย์อำนวยการอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม 2517 จนถึงวันที่ 5 สิงหาคม 2517 รวมเวลาทำฝน 23 วัน สามารถแก้ไขสภาพความแห้งแล้งของภาคนี้ได้จำนวนเนื้อที่ถึง 36 ล้านไร่ เสียค่าใช้จ่ายไปไม่ถึงล้านบาท ทรงอำนวยการและวางแผนการปฏิบัติงานทางวิทยุสื่อสารด้วยพระองค์เองโดยตลอด

กังหันลม แบบพระราชทาน

อันสืบเนื่องมาจากวิกฤติการณ์น้ำมันมีราคาแพง จนต้องพยายามนำเอาพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์จึงได้ทรงคิดแบบกังหันลมขึ้นเพื่อใช้ในการสูบน้ำ และปั่นกระแสไฟฟ้าใช้

โดยที่พระองค์ท่านเคยทรงเรือใบมาก่อนแล้ว จึงได้นำเอาหลักการจากการแล่นเรือใบมาใช้ในการประดิษฐ์กังหันลม แล้วโปรดเกล้าฯ พระราชทานต้นแบบ ให้ ม.ร.ว.เทพฤทธิ์ เทวกุล นำไปประดิษฐ์ เพื่อใช้กับระหัดวิดน้ำหรือท่อสูบน้ำ และปั่นกระแสไฟฟ้าใช้เองตามชนบทที่มีลมพัดดี

กังหันลม ที่สร้างขึ้นตามต้นแบบพระราชทานนี้ ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทอดพระเนตรเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2517 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเป็นแบบใบพัด 1 ชั้น และใบพัด 2 ชั้น ทำด้วยโครงไม้วงกลมติดใบเสื่อลำแพนเป็นใบที่รับลมได้ 2 ชั้น มีใบพัดรวมกันทั้งหมด 12 ใบ เมื่อติดตั้งแล้วจะรับลมได้คราวละ 8 ใบ รับลมได้รอบด้าน ไม่ว่าลมจะพัดไปทางทิศใดหรือเปลี่ยนทิศทางลม ใบพัดก็จะหมุนไปในทางเดียวกันตลอดเวลาใช้เฟืองทดรอบต่อไปยังเครื่องปั่นไฟ หรือระหัดวิดน้ำ ท่อสูบน้ำ อันเป็นการใช้กระแสลม ซึ่งเป็นพลังงานจากธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์

อีกแบบหนึ่งนั้นก็เช่นเดียวกัน แต่ว่าใบพัดชั้นเดียว และมีใบเพียง 6 ใบเท่านั้น

นับเป็นกังหันลมแบบแรกของโลกที่หมุนไปในทิศทางเดียวกัน

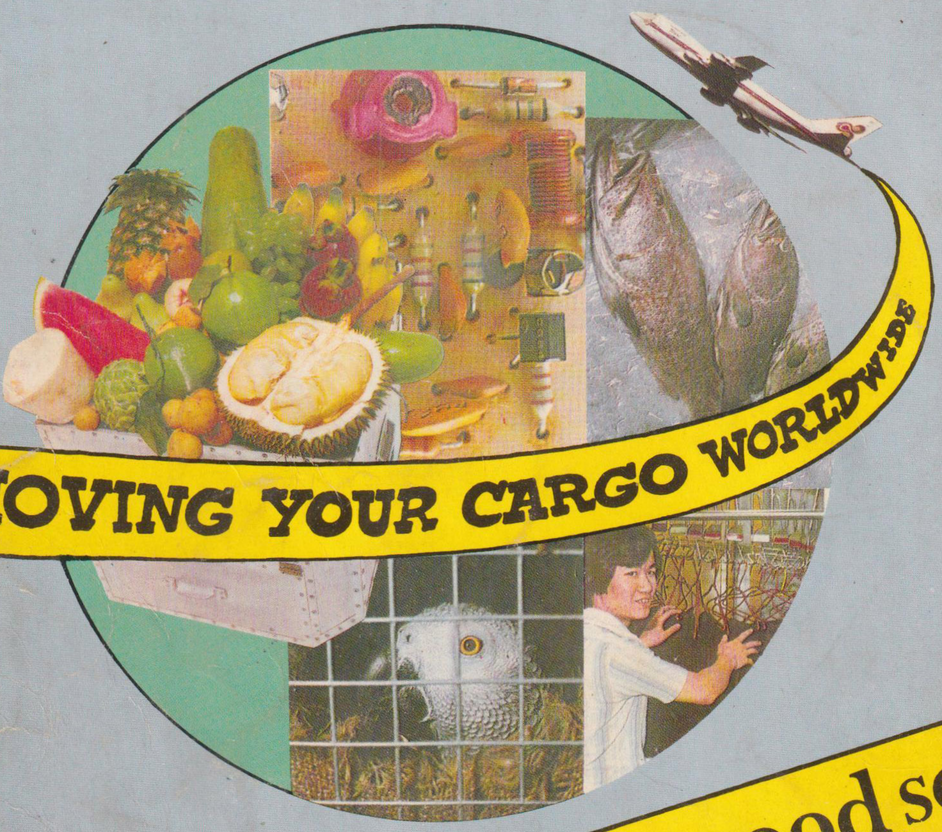
จึงมีพระราชดำริให้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเกษตรต่อไป

พระราชกรณียกิจในด้านการเกษตรและพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์มีต่อพสกนิกรในทุกกรณี พระบารมีและพระมหากรุณาธิคุณแผ่ไปทั่วชุมชนทุกระดับชั้น เป็นที่ประจักษ์กันทั่วจากพระราชกรณียกิจที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาน้ำพระทัยของพระองค์นั้น ชุ่มฉ่ำยิ่งกว่าสายฝน ร่มเสวตฉัตรของพระองค์ ร่มเย็นยิ่งกว่าร่มไม้ใบพฤกษ์

พวกข้าพระพุทธเจ้าเกษตรกรไทย ขอถวายพระพรชัยมงคล ด้วยใจบริสุทธิ์ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอทุกพระองค์ทรงพระเกษมสำราญ เป็นพลังรวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติให้สามัคคีสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับประเทศชาติ ศาสนาตลอดกาล

จากหนังสือ : **ประมวลพระราชกรณียกิจและการพัฒนาประเทศ**

With speed reliability & good service

WORLD EXPRESS LIMITED
International Forwarders
NUMBER ONE IN THAILAND SINCE 1962

Own liaison office in
Europe: Wexco Airfreight (U.K.) Ltd. Telex: 8955139 INTSEC
Austrila: Wexco Airfreight (Aust) Pty, Ltd. Telex: 22927 FLICTS
Sri Lanka: World Express (CMB) Ltd. Telex: 21652 PERIMR CE
Singapore: Jet Express (Pte.) Ltd. Telex: 26248 JETFRT RS

Experience the best in air cargo service

Everyone accepts the fact that air cargo is becoming increasingly important to the bottom-line profits of most businesses. And we at World Express make it a point that speed is adhered to. Dependability is another factor to which we pay most attention. No matter where you want to transport your cargo, World Express's 20 years of experience can assure you of speed, dependability & good service.

Head office
Chongkolnee Building 56 Suriwong Road,
Bangkok, Thailand Tel. 233-7950-3,
234-0300-9 Tlx: WEPRESS TH 81157

Airport office
96 Moo 7 Vibhavadi Rangsit Road,
Bangkok, Thailand. Tel. 521-0660-1,
521-0641-3 Tlx: 81068 WEPRESS TH